

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O. TAFRALI

Urmărind Idealul

— ROMAN —

Biblioteca Judeteana ASTRA
322277

BIBLIOTECA „ASTRA"
S II: 10

BUCUR
EDITURA „CARTEA
ATELIEREL

1932.

322.277

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaroman.muzeulromanului.ro/mr/1901-1932

BIBLIOTECA
IMPĂRĂȚIEI
ACADEMIA

(4998)

358145

57 [illegible] 2810

ȘTI
ANEASCĂ, S. R.
TER

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1928

Câteva cuvinte către Cititori.

Romanul „Urmărind Idealul" a fost scris sub impresia evenimentelor primei revoluţiuni ruseşti, de-acum cinsprezece ani.

Am putut atunci, să cunosc ideile, simţimintele, idealul catorva revoluţionari, refugiaţi la noi. Dacă teoriile lor mi s'au părut prea exclusiviste şi neconvingătoare, am fost totuşi foarte impresionat de tăria convingerilor lor, cari prevestiau turburările şi prefacerile adânci de azi din statul vecin. Evenimentele au dovedit, cât de întemeiate erau observaţiunile şi criticile mele, făcute cu ani de zile în urmă.

Publicând în volum romanul meu, sub un alt titlu şi sub o formă mai îngrijită, nu mă aştept să primesc laude. Unii mă vor critica cu sinceritate; alţii însă vor găsi prilejul de a-şi spune tot ce au pe inimă împotriva unui om, antipatic pentru atitudinea sa din timpul războiului, atât în ţară cât şi la Paris, unde a lucrat în interesul României-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Mari. Criticile acestor din urmă, dacă se vor produce, mă vor lăsa rece.

Voiu fi însă foarte mulţumit, dacă aşi şti, că am putut mişca sufletele celor ce mă vor citi.

Autorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

UN MANUSCRIS

Soții Negură erau de vreo câtevà zile sfădiți și casa lor se află în mare turburare.

Ion Negură se sculà cu noaptea în cap, își luà ghiozdanul cu hârtiile de afaceri subțioară și plecà îngândurat și întristat, ca să nu se întoarcă decât pe la miezul nopții, când toată lumea dormià.

Când servitoarea intrà dimineața în odaia lui, își dădeà seamă, că stăpânul nu avusese nici o clipă de odihnă. Patul erà nedesfăcut, becul electric ardeà încă, scaunele zăceau răsturnate; și pe jos, în toate părțile, se vedeau foi scrise, mototolite, sfâșiate, chibrituri și țigări, aprinse și numai decât asvârlite, cărți pe masă, uitate deschise. Dar ceeace mirà mai mult pe servitoare, erà vechia chitară, care pururea stăteà mută, atârnată 'ntr'un colț al odăii, și care de data aceasta erà culcată pe patul stăpânului, acoperită de flori.

Aceeași neorânduială domnià și în biroul de alături: un valvârtej de volume, de ziare, de albumuri, de frunze și flori.

Această stare de lucruri erà cevà neobișnuit în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cele două încăperi, de care se îngrijià personal Ion Negură, om de gust și de rânduială.

In lipsa lui, nimenĭ n'aveà voie să intre acolo, afară doar de unicul său copil, Florin, care își sfârșise în vara aceea studiile liceale. De altfel, și dânsul, când venià să caute vreun volum în bogata bibliotecă a tatălui său, aveà o grije deosebită, să nu schimbe din loc nici cel mai mic lucru, căci știà că ar fi pricinuit supărare.

— Iarăși nu-i în toate firile bietul boer, gândì servitoarea, văzând starea, în care se aflau odăile.

Cucoanei însă nu îndrăznì, să-i spună nimic din ceeace văzuse, ca să nu-și atragă noui ocări.

Își amintià dânsa cum a fost odată primită, când a încercat să-i povestească ceva despre stăpân.

— Nu mă interesează, nu mă interesează, ce face mizerabilul, strigase la ea domnia ei, bătând din picior și făcându-se roșie ca racul.

Dealtmintrelea, nici doamna Negură nu prea părеà a fi în toate mințile. Lipsià mereu deacasă și nimeni n'ar fi putut spune, pe unde își petreceà ziua și o parte a nopții; iar când se întâmplà, să iee masa acasă, poruncià să fie servită în odaia ei.

In sofragerie, nu venià decât Florin, tare mâhnit și îngândurat.

Slugilor le erà milă de el, știindu-l nenorocit, din pricina că-și vedeà părinții mereu în sfadă. Și nu știau cum să-l slujească și să-l îngrijească mai bine spre a-l mângâià. Țineau la el mult, îl cinstiau și îl iubiau, pentrucă erà o fire blândă și se purtà bine cu toată lumeà. Se fereau însă, să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vadă cucoana îngrijindu-l, căci nu i-ar fi făcut plăcere, apoi mai știau, că, la mânie, ea aveà și vorba și mâna grea.

Patru zile trecuseră dela cearta stăpânilor și bucătăreasa venì la Florin să-i spue, că slugile vor fi silite să plece, dacă nu se mai îngrijește nimeni de ele.

— N'ajunge, zise ea, câte îndurăm, când cuconița e bine cu domnul, acum mai trebue să răbdăm și de foame. Iată, azi n'avem nimic de gătit. Nu mai merge așà, coconașule, trebue să se îndrepte lucrurile, că de unde nu...

Florin căută s'o împace. Ii spuse, să fie liniștită și-i dădù de târguială câțivà lei, din micile sale economii.

După plecarea ei, prinse a măsură odaia, în lung și în lat.

Vedeà și el starea rea a lucrurilor. Dar ce puteà face? Nu-și explicà, însă, de ce părinții săi se sfădeau într'una.

— Ce e oare la mijloc, își ziceà el? Ce înțeles au, mai ales vorbele, rostite în supărare? Și de ce cedează mereu tata, deși are totdeauna dreptate?

O taină învăluià aceste neînțelegeri, cari se iscau din senin.

Părinții lui Florin făceau parte din elita orașului Galați, unde domnul Negură erà un avocat distins. Toți îi cinstiau și le doriau prietenia. In societate, de altfel, soții Negură aveau o purtare exemplară unul față de altul. Și tocmai aceasta intrigà foarte mult pe Florin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când cearta nu mai conteniă între ei acasă; când nu-i unià dragostea; când, din potrivă, se dispreţuià unul pe altul, de ce atunci atâta fățărnicie înaintea lumii?

Aceasta erà singura vină ce reproșà Florin tatălui său. Mamei sale însă îi găsià foarte multe defecte. Aveà de altfel cevà la inimă, care îl rodeà ca un vierme și care tot mai mult își făceà un loc mai mare în ea. Nu-și puteà iubì mama, și conștiința îl mustrà adeseaori de aceasta. Se socotià câte odată un ticălos, o ființă fără simțire. Căci cine oare nu-și iubește mama, care i-a dat viaţa, care l-a ferit de atâtea primejdii ce se pun în calea unui tânăr vlăstar, și care îl învăluе cu o dragoste curată și sfântă? Dar ce putea face, dacă iubirea nu încolțeà în inima sa? In zadar el și-o scrutà, în zadar căutà să pătrundă în lăcașul lumii de simțiri, ce stau adesea pitite și necunoscute în om, doar o aflà vreo licărire de dragoste pentru mamă-sa. Nu descoperià însă, decât indiferență și câteodată chiar un simțimânt, care îl îngroziа. Erà oare el un netrebnic, un anormal, lipsit de simțul dragostei filiale?

Dar când se întrebà, dacă și mamă-sa aveà pentru el acea iubire caldă și ocrotitoare, pe care o constatà la celelalte mame, cu hotărîre răspundeà: nu!

Observase el bine, analizase toate privirile, toate mișcările, toate vorbele ei: în loc de dragoste, descoperì, dacă nu ură, cel puțin o nepăsare rece. De ce? De aceasta nu-și puteà da seama.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In schimb, își iubià nespus de mult pe tatăl său. Aceasta îi dovedià, că nu-i un degenerat,cum îi venià adesea să creadă: aveà și el simțiri omenești mai nobile.

De altfel, Ion Negură i-a arătat în totdeauna o adevărată dragoste de părinte.

Își amintià Florin de scenele din trecut, când, în urma unei certe cu mamă-sa, tatăl său se retrăgeà în odaia lui și trimeteà să-l cheme. Și aici, stând pe canapeà, îl luà în brațe, îl privià lung, dulos și-i acoperià obrajii de sărutări. Ochii îi erau plini de lacrimi, pe cari în zadar se silià să le ascundă. Iar când Florin îl întrebà de ce plângeà, dânsul îi răspundeà tot printr'o sărutare și apoi ziceà:

— Așà, pentrucă te iubesc mult, tare, tare mult, copilul meu!

Apoi se silià, să-l facă să petreacă. Îi dădeà fel de fel de jucării și-i îngăduià, să desprindă din cuiu vechia chitară, ca să se joace cu ea. Și astfel stăteau ei închiși în odaie, ceasuri întregi.

Acum Florin erà mare. Stimà și iubià pe tatăl său, și tot mai străin se simția de mamă-sa.

In zilele de înțelegere, când cu toții se întâlniau la masă, stăteà cu frica 'n sân. Băgase de seamă, că din pricina lui se iscà adesea scânteia sfadei. De aceea nici nu îndrăsnià, să scoată din gură vreun cuvânt. Numai când bucuria vreunei izbânzi la școală îl copleșià, își deschideà inima și povestià cele întâmplate.

Figura însă rece, nepăsătoare, severă a mamei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sale, îl înghețà; entusiasmul său scădeà pe nesimțite, până ce glasul îi se stingeà cu totul.

Niciodată doamna Negură n'avusese pentru el vreun cuvânt de 'mbărbătare; din potrivă, simțià par'că un fel de scârbă, când îl auzià vorbind de succesele lui. Și tocmai atunci găsià momentul să toarne cu sgomot apă în pahar, să trântească cuțitul tare de farfurie, să-și certe slugile de vreo vină închipuită.

Tatăl său însă, îl ascultà cu drag. Și fel de fel de întrebări îi puneà; apoi, când aflà totul, îi dădeà povețe, pe când pe fața-i se oglindeà bucuria și mândria, de care erà însuflețit pentru izbânda fiului său.

Pentru toate acestea, ura începuse dela o vreme să-și sfredelească un loc în inima lui Florin. El se silià, să înlăture acest urît simțimânt, dar nu reușià. Și atunci, erà cuprins de spaimă și se indignà împotriva lui însuși. Spre a se liniști, plecà și pribegià ceasuri întregi afară din oraș.

Adesea îi venià gânduri de ducă. Să plece departe de patrie, să colinde mări și țări, să rătăcească prin alte regiuni, să cunoască alte popoare, să fie nevoit să lupte pentru o existență mizerabilă, spre a-și ispăși păcatul. Se stăpânià însă mereu. Știà bine, că oriunde s'ar ascunde cel fugărit de conștiință, e în zadar: amintirea îl urmărește mereu și simțimântul trăește tot mai viu în el.

Căutà dar să se resemneze, să se liniștească.

Toate aceste gânduri frământau pe Florin, pe când se plimbà prin odaie. Ele erau chinuitoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Obrajii îi erau aprinşi, ochii îi scânteiau, tâmplele svâcniau puternic.

Ca să se mai răcorească, ieşi puţin prin grădină. Se plimbă prin aleele ei, culese câtevà flori; ascultă la ciripitul unor păsărele; privi la lumea, care treceà pe stradă. Nimic însă, nu-l putù liniştì.

Intră atunci din nou în casă. Luă un ziar. Dar peste o clipă, plictisit, îl aruncă. Erau într'însul atâtea banalităţi, atâtea lucruri de nimic, atâtea prostii, cari îl enervau mai tare. Peste puţin, trecù în bibliotecă, ca să aleagă o carte. Luă câtevà volume, le deschise, citì titlurile, le răsfoì, fără ca nimic să fi putut să-i reţie atenţiunea. Le puse la loc. Dintr'una din cărţi însă, căzù o hârtiuţă. Florin o ridică. Pe ea erà o notă, scrisă cu mâna tatălui său: „Memento: pagina 76 a romanului meu: *urmărind idealul*, să se suprime cu totul".

— Vezi, îşi zise el, tata scrie un roman şi eu nu ştiu nimic!

Curiozitatea îl făcù să caute în toate părţile, ca să descopere scrierea tatălui său, fără să-şi dee seamă, că săvârşià o indiscreţiune.

In sfârşit, găsì ceeace voià. Intr'un sărtar, care de obiceiu erà închis, descoperì un manuscris, din care lipsiau începutul şi sfârşitul. Pe fiecare foaie însă erà scris pe margine: *urmărind idealul*. Alături de el se aflau două scrisori, îngălbenite de vreme.

Florin luă manuscrisul şi lăsă scrisorile la locul lor. Intră în camera lui de studiu, şi începù să citească romanul tatălui său.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O IDILĂ PE DUNĂRE.

. . . . . .

. . . . . .

Glasul căpitanului, răsună puternic :

Mola cavo ! Și *mola cavoo*, repetară marinarii ! Iar de pe puntea de acostare, li se răspunse : *cavo molaa* !

Odgonul, care legà vaporul de mal, se desfăcù repede de pe bäbale. Capătul său se afundă o clipă în apă, și apoi reapărù, șerpuind într'o dâră de valuri mici spre vasul liberat.

Câtevà gâlgâituri puternice în apă vestiră tuturor, că roțile se puseseră în mișcare. Peste puțin, vasul, înconjurat de valuri, își luă măreț drumul în josul fluviului.

Pe bord, printre fringhii, bagaje și mărfuri de tot felul, călătorii stăteau de vorbă, alcătuind grupuri, grupuri, iar larma, care se ridicà din mijlocul lor, se amestecà cu zgomotul monoton al mașinelor. Din când în când, un strigăt de comandă brăzdà aerul ; lostromul îl repetà, bătând nerăbdător din picior și rostind vorbe aspre, iar marinarii, mur-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

murându-și printre dinți nemulțumirea, se strecurau printre călători, târând din răsputeri uneltele de navigație. Grupurile se desfăceau, ca să le lase loc de trecere; apoi, refăcându-se la loc, conversațiile întrerupte își reluau firul.

Călătorii, aparținând diferitelor naționalități, cari locuiesc în mănoasele regiuni dela gurile Dunării, continuau să-și omoare timpul. Grupurile se alcătuiau și se desfăceau într'una și adesea răsunau din mijlocul lor hohote de râs omeric, pricinuite de cuvintele cu duh ale vreunui tovarăș isteț. Mulți însă, sătui de vorbă, se retrăgeau într'un colț spre a gustà clipe de singurătate. Unii se așezau de strajă pe lângă bagajele lor, și ca să le mai treacă de urît, fredonau arii cunoscute; alții, rezemându-și coatele de bordul vasului, își plimbau privirile peste țărmurile păduroase ale fluviului; în sfârșit, alții, desfăcându-și legăturile cu merinde, își luau gustarea de dimineață. Cafegiul vaporului se ivià des printe ei, ținându-și tăbliețele cu ceștile de cafea. Imbrăcămintea sa pitorească, alcătuită din șalvari largi, ghiulbec pestriț și fes vișiniu cu pișchiulul de mătasă, atrăgeà privirile celor ce nu erau obișnuiți cu un astfel de spectacol.

Radu Flueraș se amestecă și el printre tovarăși lui de drum. Concetățenii săi dobrogeni îl interesau mult. In totdeauna căutase dânsul, să le studieze obiceiurile și felul de a pricepe rostul lumii, să le cunoască ideile și simțimintele.

De data aceasta, însă, nu găsì nimic, care să-i reție. Se hotărî dar, să guste din farmecul pelsa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

giului, care se desfășură pe malurile Dunării. Ca să-l vadă mai bine, se sui pe cuverta de sus.

Un vânt răcoros suflà aici. Soarele bătea din stânga, iar umbrele catargului și ale fringhiilor se jucau pe parchetul de stejar, care sclipià de lumina ce se revărsà îmbelșugată în toată întinderea lui.

Locul erà aproape gol. O singură persoană numai ședeà pe una din băncile, dispuse jur-împrejur. Ea privià visătoare spre fluviu. Judecând după trupul ei svelt, după părul ei castaniu, tăiat în plete scurte, cari fâlfâiau în jurul gâtului, păreà a fi o tânără fată. Fața însă, ascunsă de mâna ei dreaptă, cu care îți țineà pălărioara albă de paiu, nu i se puteà vedeà.

Radu Flueraș se așeză nu departe de ea, ca s'o vadă mai bine. Dar ea rămase neclintită câtăvà vreme în aceeași poziție. In sfârșit, făcù o mișcare și tânărul putù să-i vadă chipul.

Erà o fată frumoasă. Fața, puțin prelungă cu o pieliță albă, străvezie ; nasul, sculptural ; fruntea, înaltă ; gura, de statuie clasică, pe ale cărei buze se încremenise un surâs fin. Ochii, negri, mari visători, urmăreau mereu peisagiul în fuga lui. Prezența lui Radu trecuse neobservată. Aceasta îl intrigă.

— Să fie oare, se gândì dânsul, așà de împăenjenită în gânduri, ori e vreo cochetă rafinată, care, sub privirile pline de interes ale unui tânăr, iau aere de cea mai desăvârșită nepăsare? La ce se gândește ea oare acum? Poate la clipele fericite pe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trecute în tovărășia iubitului ei; poate la vorbele înflăcărate ale unui răvaș de dragoste; poate își făurește în minte un viitor ideal, ca toate fetele.. Poate...

In acel moment, fata făcù o mișcare: ca să poată vedeà mai bine, ea își ridică mâna dreaptă deasupra ochilor spre a împedicà razele soarelui, să-i cadă pe față.

Radu privì și el spre apă, curios să vadă ce-i reținea într'atâta luarea aminte.

O încântătoare priveliște îi se înfățișă deodată.

Dunărea aveà în acea parte o lățime neobișnuit de mare. Undele ei turburi se jucau sglobii cu vântul, fugărindu-se neîncetat la vale. Impodobite cu o spumă fâșietoare, ele porniau în roate largi dela vapor spre țărm, se revărsau peste el în rotocoale lungi, îl acoperiau o clipă, ca să se retragă repede spre a-și luà, puțin după aceea, un nou avânt de năvală. O bună parte din albia mărginașă a fluviului se desvăluià atunci netedă, acoperită de un nisip fin, argintiu, grădină de joc a peștișorilor. Și țărmul păduros fugià mereu îndărăt, ducând cu el nesfârșitul șir de sălcii pletoase, unde păsările își aveau neprihănitul cuib, și unde, dimineața, tot locul răsunà de melodiile lor duioase, amestecate cu veșnicul freamăt tainic al frunzișului mișcător. Pe cerul azuriu, într'un colț, nourii se adunau și se desfăceau mereu, amenințând să întunece stăpânirea soarelui. Și când, pentru o clipă, reușiau în țelul lor, verdeața îmbelșugată a malului se aplceà supusă la bătaia boarei fugare; va-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lurile săltau mânioase, iar fringhiile fluerau prelung îndrăzneala nomazilor fumurii ai văzduhului. Soarele însă scăpă mereu de urmăritorii săi, și, în ciuda lor, tot mai strălucitor se arătă firii, scăldând tot locul de binefăcătoarea sa lumină.

Tabloul se schimbă din clipă în clipă, luând înfățișări încântătoare, care n'au existat poate niciodată și nu vor mai fi aevea în viitor.

Și Radu își amintì de filosoful grec Heraclit, care a imortalizat o gândire a sa adâncă într'o formulă scurtă și celebră : *panta rhei*, totul curge, totul trece, totul evoluiază, se transformă.

Nimic, în adevăr, nu rămâne neschimbat în lume. Fluviul, care se vede acum, peste o clipă nu va mai fi acelaș : dela obârșia până la vărsarea lui, își schimbă mereu aspectul, ființa. Un altul necontenit îi ia locul ; acestuia un altul, apoi, din nou, un altul, o infinitate. Intreg acest tablou nu se poate vedeà, decât o singură dată, o clipă ; în momentul următor, el va fi altul.

Și totuși, își ziceà Radu, tabloul acesta nu poate perì. El va existà pururea. Aici, în locul unde mă aflù eu, el va dispăreà, dar razele, ce l-au alcătuit, vor pornì, să călătorească în spațiul nemărginit. Se vor duce grămadă, purtând cu ele întreagă această priveliște, așà cum m'a putut impresionà pe mine ; și mii de ani vor călătorì ele în aceeași închegare, fără să se stingă. Va trebuì numai ochiul, un ochiu organizat ca al nostru, și imagina se va reproduce undevà în spațiu, la nesfârșit, la nemurire. Tabloul însă, care m'a încântat acum ,se va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șterge pentru vecie în acest loc, lăsându-mi o impresiune de un farmec deosebit. Și cine știe, dacă această scurgere neîncetată a vremii, care ne fură mereu din ceeace numim noi realitate, nu-i obârșia veșnicei noastre nemulțumiri sufletești? Idealul fuge înt'una, urmărit cu stăruință de dorul nostru, și, când credem că l-am atins, durează numai o clipă — o clipă de înșelăciune — apoi, alunecând ca timpul, se face nevăzut. De aici, acea stăruitoare nemulțumire sufletească, care e un izvor de dureri, dar totodată și un imbold la lupta, la propășire.

Radu se lăsă mai departe dus de firul meditațiunii sale, ceeace îl făcu, să uite de tovarășa lui de drum. Iar țărmul fugeà într'una cu sălciile lui umbroase, cu verdeața sa îmbelșugată, stropită de undele turburi ale fluviului.

Vântul începù, să sufle mai cu putere; nourii se îngrămădiau pe o parte a cerului, văzduhul se posomorà.

Necunoscuta călătoare își ținea acum pălărioara cu mâna. Dar o suflare de vânt mai puternică reuși, să-i zmulgă dela gât un voal fin de borangic și-l aruncă, ca un răvaș de dragoste, la picioarele tânărului. Radu, trezit din gândurile sale, îl ridică și se întoarse spre tânăra sa tovarășă de drum. Ea îl privià zâmbitoare. Incurajat, se apropiă și, salutând, îi dete voalul. Ea îi mulțumì cu o ușoară înclinare din cap și zise:

— Vântul e un copil zglobiu, care face adesea astfel de glume.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vorbise românește, cu un ușor accent rusesc. Radu voi să-i răspundă, dar nu găsi la timp expresiunea fericită. Înfățișarea călătoarei aveà un aer de distincție, care învederà o creștere aleasă și orice răspuns „spiritual", din cele se ce obișnuiesc, ar fi fost banal. De aceea se mulțumì, să-i surâză modest, și să se încline.

Ea își potrivì voalul la gât, își îndreptă părul, cu care vântul își găsise de joc, și deschise vorba.

— Avem o zi frumoasă de călătorie.

— Da, dar bate vântul și mi-e teamă c'o plouà înainte de a ajunge la Tulcea.

— Domnia-Voastră mergeți la Tulcea?

— Da, domnișoară.

— Sunteți Tulcean?

— Da.

Se prezentară. Amândoi erau studenți. El urmà dreptul la universitatea din București, unde rămâneà tot anul, și numai de vacanțe venià la Tulcea, orașul său natal, ca să petreacă două-trei luni pe lângă o soră a sa, măritată, singura rudă ce aveà în lume. Ea se numià Mina Frunză. Urmà medicina în orașul Kiev. Erà româncă din Basarabia, venită de mică copilă în Dobrogea. Părinții săi muriseră de mult și acum, îngrijeà de ea o mătușă, măritată cu un negustor rus dobrogean. O parte din studiile sale secundare le făcuse în România, pe cele superioare însă, unchiul ei, care o înfiase, dorì să le urmeze într'una din universitățile rusești, ceeace ea nu putu, să-i refuze. Acum se întorceà acasă, ca să-și petreacă vacanțele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dânsul aduse vorba despre studenții ruși. Auzise și citise atâtea lucruri frumoase despre viața și idealurile lor ; urmărise apoi activitatea lor pentru deșteptarea maselor și apreciase jertfa sublimă, de care dăduseră dovadă în lupta lor pentru libertate, încât aveà pentru ei o foarte mare admirație. Adesea se gândià, ce fericit ar fi fost, dacă ar fi putut trăì câtvà timp în mijlocul lor ; să-i poată cunoaște mai de aproape, să se încălzească și el la ideile lor, să capete avântul lor pentru luptă ; și mai ales ar fi dorit, să cunoască pe tovarășele lor, pe studentele ruse, cari, trecând peste prejudecățile strâmte, răspândite în lume de cei ce au văzut și încă văd în femee pe o roabă a bărbatului, s'au ridicat, prin faptele lor eroice, atât de sus, încât bârfeala nu le mai poate atinge.

Mina îl ascultà cu luare aminte. La cuvântarea lui caldă — căci fără să vrea vorbise mult — ea răspunse liniștit, că adeseaori lucrurile văzute de departe par mai măiețe, decât sunt în realitate, deși sunt și cazuri, când strălucirea unei fapte e micșorată de depărtare. In lupta pentru libertate, care se poartă în Rusia, studenții joacă, negreșit, un rol mare. Nu trebuie însă, să se exagereze lucrurile. Studenții sunt numai sufletele generoase, în cari găsesc un ecou mai puzernic ideile mari, simțimintele alese. Ele însă se nasc din nevoia schimbărilor, cari fatal trebuie, să se facă în sistemul de ocârmuire, atunci când împrejurările desfășurării vieței economice și nivelul de cultură al unui popor s'au schimbat sau sunt în plină prefa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cere. Capetele gânditoare răspândesc ideile-forțe. Și e firesc, ca studenții să le adopte și să lupte pentru realizarea lor, ei cari nu sunt încă încătușați de nevoile materiale, făuritoare și ocrotitoare ale unei apatii netrebnice în chestiunile sociale. Totuși, sunt ei oare în stare, să pue un stăvilar poftelor materialiste ale celor ce caută întotdeauna, să pescuiască în apă turbure și să mânjească cele mai curate și mai înălțătoare idei de dreptate și de libertate?

Radu o ascultă cu un vădit interes. Ea vorbise rar cu un glas, în care răsunară accente profunde. Ochii ei negri, mari, cu gene umbroase, aveau sclipiri duioase, ce oglindeau o lume 'ntreagă de simțiri. Radu însă nu se oprì, să nu-și arate mirarea de ideile Minei. Ea micșorase însemnătatea studențimii, ceeace el, student, amestecat în toate mișcările colegilor săi pentru neam și ideal, n'o puteà admite. Erà o știrbire a rolului măreț, după dânsul, al studențimei ruse pentru libertate.

Un gând îi străbătù mintea. Mina, ca romîncă, se prea puteà să nu reprezinte un tip ideal de studentă rusă, așà cum și-o închipuià el. Poate că idealurile și luptele colegilor ei de universitate, să n'o prea fi mișcat. Și totuși Mina nu negase studențimei ruse nimic din ceeace admirà Radu la ea: entusiasmul acela stăruitor, tăria acea sufletească ca o stâncă de granit -- cel puțin așà își închipuià Radu sufletul studentului idealist — de care corupția nu se puteà atinge, ori cari ar fi mijloacele ticăloase ale politicianilor fără scrupule.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când Radu se trezì din reflecțiunile acestea, bägă de seamă, că Mina zâmbià spre cinevà,care se aflà la spatele lui. Se întoarse și văzù, stând lângă dânsul, un bărbat înalt, zdravăn, cu fața roșcovană, plină de sănătate. Ochii lui albaștri, mari, vioi, priviau întrebători spre Mina.

— Unchiule, zise ea, îți prezint pe un concetățean, d. Radu Flueraș, student în drept. Unchiul meu, Sofronie Kalinenko.

Cei doi bărbați își strânseră mâna.

— In călătorie, domnule Kalinenko, repede se fac prieteniile, zise Radu, voind par'că să alunge orice umbră de îndoială cu privire la intențiunile lui.

— Da, mai ales intre oameni de ispravă, răspunse unchiul Minei. Și-mi cunosc eu Dobrogenii. Apoi, întorcându-se spre Mina, adăogă:

— Nu știam ce te făcuseși, fata mea. Te-am pierdut deodată și te-am căutat în toate părțile. Târziu de tot, m'am gândit la locul acesta.

— De-aici, unchiule, se poate vedeà mai bine Dunărea noastră. Și e așà de frumoasă!

— E vremea ceaiului. Aidem jos. Domnule Flueraș, ai să ne faci plăcerea, să-l iei în tovărășia noastră.

Se coborîră în salon și începură să converseze. Radu lăsă, să se întrevadă idealurile sale. Sofronie Kalinenko erà un om vesel și vorba și-o presărà cu glume.

— Toate-s bune, tinere, zise el, întrerupându-l, dar din vorbele dumitale mi te prezinți ca nihilist...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

— Cum așà, răspunse Radu nedumirit !

— Păi, ce însemnează altcevà, decât aceasta, când spui că „lucrătorul e rob", că pentru „dreptatea socială orice om cinstit trebuie să lupte", că „sclăvia de sus trebuie să se nimicească" !...

— Nu, Domnule Kalinenko, aceasta nu e nihilism, ci cel mult socialism... Și nu-i tot una.

— Tot acolo iese, frate ! Ce cocoșei îmi sunteți, făr'de-astâmpăr. Nici n'ați ieșit încă bine din ou, și luptați, ca să răsturnați rostul lumii ! Băgați de seamă ca neghiobia aceasta, să nu aducă drojdia la suprafață !

Mina și Radu protestară într'un glas. Și un val de argumente copleșì pe bietul Sofronie Kalinenko, om căruia nu-i mirosià a bine spiritul revoluționar, ce suflà în tinerime.

El le răspunse cu un gest plin de înțeles :

— Aveți limbă de privighetoare, d'aia lumea umblă, să vă pue în colivie !... Ce bine ar face ? Dar de, ni sunteți voi dragi și slăbiciunea e un mare păcat pe pământ...

Ceaiul fu servit și vorba se schimbă. Cinevà aduse vestea, că se zăria Isaccea.

După vreo jumătate de ceas, vasul se apropià de ponton. Autoritățile înconjurate de câțivà curioși, erau de față. Pe mal, vreo două trăsuri cu vizitii turci, așteptau vreun client mai de vază. Trei călători coborîră din vapor, care își reluă peste puțin calea în josul fluviului.

Acum se puteà zări mai bine orașul, ascuns până atunci de insula împădurită din fața lui :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

case mici, scunde, mohorîte, înconjurate de arbori, și, printre ele, minaretul înalt al moscheei, tristă rămășiță a stăpânirii musulmane de odinioară.

In curând, Isaccea se ascunse în dosul dealurilor, al căror șir alcătuià malul drept al Dunării.

Călătorii priviau acum la un fel de tumulus, despre care unii spuneau, că ar fi mormântul unui pașa turc. Peste puțin, apărură și vechile fortificații turcești din partea locului. Se puteau vedeà deslușit meterezurile și locurile, rezervate gurilor de tun. Peretele galben de lut, care coborà brusc în Dunăre, erà ciuruit de găuri, unde își aveau păsările cuiburile.

Cei trei tovarăși de călătorie priviau tăcuți la toate acestea. Nu se auzià, decât zgomotul monoton și ritmat al mașinilor, cari pricinuiau un fel de amețeală. Și gândul lui Radu îl fură trecutul.

Pe locul acesta, își ziceà el, unde acum se leagănă în boare holdele bogate ale locuitorilor, mișunau odinioară oștile turcești, pândind pe dușmanul lor înverșunat dela miază-noapte. La spatele acestor meterezc, se mișcau puzderie de fesuri roșii și un singur gând frământà toate capetele : să biruiască semi-luna ! In piepturile lor fanatice, în zilele de luptă, ferbeà mânia sălbatică, care poftеà sângele colcăitor al vrăjmașului. Și noaptea, subt cerul înstelat, privind fermecătoarea fecioară de pe cer, emblema puterii lor, se lăsau prada somnului, aducător de visuri duioase, în cari își revedeau scumpele ființe, lăsate acolo, în depărtare, în căsuțele lor modeste din Orient ; iar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dimineaţa, în sunetele jalnice de trompetă, trupurile leneşe începeau, să se mişte pe îndelete. Mantalele se dedeau la o parte, mâinile şi picioarele se întindeau tembele până la desăvârşită trezire. Şi-atunci, reapăreà realitatea, iar regretul visului se înnecà în sorbirea caíelei strămoşeşti şi în nourii fumului de ciubuc.

Vaporul îşi urmà calea repede. Meterezele şi movilele rămaseră în urmă, iar ţărmul dobrogean se înfăţişă din nou în haină verde. O pădure de sălcii acoperià ţărmul, ascunzând vederea şesului din spatele ei.

Ici-colo, se zăreau bărci de pescari, trase la mal, legate de pari înfipţi în pământ ; iar subt umbra răcoroasă a copacilor, doi-trei tovarăşi îşi pregăteau prânzul. Focul pâlpâià subt cazanul pescăresc, atârnat cu o sârmă de o creangă, iar lumina flacărilor se resfrângeà tremurător într'o dungă roşie în apa de lângă mal. Şi fumul se ridicà printre ramuri ca o păclă mişcătoare.

Vaporul îşi continuà călătoria. Şi mereu apa turbure se da de lături, în valuri spumegânde,cari porniau încet spre ţărmul din faţa, ca peste o clipă, să se retragă, descoperind o parte a albiei. Peştişorii argintii, surprinşi, se zbăteau cu moartea câtevà clipe, până când o altă undă venià, să le aducă viaţa.

Cerul se limpezise. Nourii fumurii erau alungaţi spre miază-noapte şi soarele scăldà iarăşi tot locul cu razele-i orbitoare.

Marginea de răsărit a Tulcei, *Colnicul Horei*,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

începù să se zărească. In locul celor trei mori de vânt, ce se aflau acolo, se înalță acum falnicul monument al „reanexării Dobrogei la patria mamă", opera sculptorului Georgescu.

La vederea lui, tot firul amintirilor prinse a se desfășură în mintea celor doi tineri.

Mina povestì impresiile ei de copilă.

De câteori, în zilele de sărbătoare, nu se suise dânsa pe acest colnic, împreună cu alte fete de vârsta ei ! De câteori nu-și plimbase ochii jur-împrejur și nu admirase tabloul încântător al naturii, orizontul ei întins, câmpia nemărginită a deltei, Dunărea șerpuitoare, cu țărmurile ei umbrite de sălcii, cari alcătuiesc farmecul acestui colț al Dobrogei ! De câteori n'o încântase priveliștea lacului Zăgan dela poalele dealului, plin de stufiș și de papură ! In mijlocul acestei regiuni bogate, de câteori noaptea nu le surprinsese în toiul jocurilor lor de copile neastâmpărate ! O ! timpurile aceste de copilărie, cât de mult stăpânesc sufletul omenesc prin poezia lor !

Radu o ascultà cu drag. Amintirea copilăriei sale se redeșteptà și la el puternică. Și un ceas întreg, își povestiră dânșii micile întâmplări din viață lor de copil, fără nici-o însemnătate pentru alții, dar cari le produceau lor voie bună și o plăcere mare : vorbiau tare, agitau mâinile, râdeau cu hohote.

Vaporul se apropia mereu de Tulcea. Se vedeau acum colinele ei cu morile de vânt, cari păreau niște uriași străjeri scrutând orizontul. Pe povârnișul dealurilor în vale, se iveau casele orașului, în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

conjurate de o verdeață îmbelșugată. Ele aveau înfățișarea unor vile, așezate într'o regiune pitorească, ce se coboară ca un amfiteatru împădurit spre apa Dunării.

Un șuerat ascuțit și prelung vesti apropierea unui mare vapor de comerț, care călătorià spre Galați. Mina și Radu își îndreptară spre el privirile. El trecu măreț pe dinaintea lor și zgomotul puternicei sale elice, îl urmă în depărtare. Valuri mari porniră grăbit spre cele două maluri; peste puțin ele se revărsau cu furie peste uscat. In calea lor, amenințau să răstoarne două bărci, cari se coborau spre Tulcea.

Pe malul Basarabiei, se vedeà un mare pichet pentru paza hotarului. Câțivà soldați priveau spre vasele ce treceau.

— Bieții oameni, zise Radu. Păzesc granița, să nu se strecoare libertatea ! Câtă nerozie. Ea se va strecurà totuși și va face praf autocrația !...

In curând, vasul atinse Tulcea. Pe ponton se află multă lume. Oameni de toată mâna și de toate neamurile, veniți sau să-și primească rudele și prietenii, sau să afle știrile zilei, pe acel „cine vine, cine pleacă", provincial. De altfel, aceasta e o curiozitate firească, izvorîtă din trebuința ce o simte Tulceanul, izolat de restul Țării, de a veni în atingere cu lumea din afară, de care nici o altă comunicație nu-l leagă, afară de cursele zilnice ale vaporului poștal.

Mina, unchiul ei și Radu se opriră pe cheiu ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-şi iee rămas bun. Intinzând mâna colegului ei, Mina îi zise :

— Cred că nu ne despărţim, decât pentru scurtă vreme. Ne veţi face plăcerea, să veniţi să ne vedeţi. Şi-i dădù adresa. La rândul său, Sofronie Kalinenko adăugă :

— Să vii, să mai stăm de vorbă. Fereşte-te, însă, de îştia de pe aici... Cum te-or simţi, că eşti dealde âia... îţi şi sucesc gâtul...

Radu râse de ameninţarea această. Stete locului multă vreme, uitându-se cum se depărtă trăsura .lor. Când voi să-şi ridice geamantanul, îşi simţi mână amorţită. Atunci numai îşi dădu seama, cât de tare i-o strânsese unchiul Minei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

AVÂNTURI TINEREŞTI

Câtevà zile după sosirea sa în Tulcea, Radu se îndreptă spre locuinţa Minei.

Erà pe înserate. Soarele apuneà, dogoarea însă a zilei nu scăzuse încă. Pe aleea de arbori, care duce la monumentul reanexării, suflà o aură binefăcătoare şi recoreà obrajii înfierbântaţi ai drumeţului. Radu înaintà sub umbra copacilor, uitându-se de la o vreme la numărul caselor. In sfârşit, se opri în faţa locuinţei tovarăşei sale de drum.

La intrare, un salcâm uriaş îşi întindeà ramurile protectoare peste o mare parte din curte, aşternută cu o iarbă măruntă. In faţa lui, se înălţà casa : o clădire veche, văruită în alb şi acoperită cu olane înnegrite de vreme. Dinaintea ei, se aflà o terasă, aşternută cu lespezi pătrate de piatră gălbuie, şi împrejmuită de o părtie de pământ, nu tocmai lată, plină de tot felul de flori, cari, îmbobocite ori deschise, se ridicau vesele în sus, în mijlocul verdeţii înconjurătoare. Sădite acolo, fără vre-o rânduială meşteşugită, încântau ochiul prin bogăţia şi felurimea lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In mijlocul lor, erau doi stâlpi de lemn, înconjurați, cași sârma ce se întindeà dela unul la altul, cu zorele. Dealungul casei stăteau înșirate „gegigifalele", ale căror flori, albe, roșii ori pestrițe, nu se deschid decât odată cu venirea serei. Cevà mai încolo, își înalță falnic trunchiurile zvelte un mănuchiu de „uzumfatmale", vrednice rivale ale trandafirilor și macilor bătuți.

Radu rămase o clipă în admirație.

Un copil, drăgălaș, bălan, cu ochii vii, albaștri, îi ieși în cale. Radu îl întrebă, dacă a nimerit casa domnului Kalinenko. Din primele vorbe, copilul înțelese cine erà vizitatorul și, fără a-i răspunde, alergă în sprę casă, strigând.

— Mino, Mino, unde ești? A venit domnul Fluераș!...

Mina se ivì numaidecât în prag și își primì tovarășul de drum cu acel zâmbet delicat, cu acel aer simplu, prietenesc, cari plăcuseră atât de mult lui Radu, când îi făcuse cunoștința pe vapor.

Intrară în casă. Mina îi înfățișă pe doamna Eugenia Kalinenko, mătușa ei.

La început, schimbară vorbe banale. La un moment dat însă, Radu se interesă de bibliotecă, pe care o întrezărià prin deschizătură ușii încăperii vecine. Mina îl conduse în odaia ei de lucru și-i arătă colecțiunea cărților ei. Cele mai multe erau de medicină, de istorie și de filosofie și mai ales de sociologie, ceeace aduse o discuție asupra autorilor lor. Radu constată atunci, cât de instruită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eră tovarășa sa de drum și cât în curent cu marile idei ale sociologiei.

Doamna Eugenia îi poftì peste puțin pe terasă. Și aici, un servitor, pe care mătușa Minei îl numise Grișa, aduse o mare masă și mai multe scaune. Scaunul însă al lui Radu îl târâse din casă copilul bălan, care îl întâmpinase la sosire. Radu mulțumindu-i, îl dezmerdă și îl întrebă cum îl chiemà.

— Valotca, răspunse el.

— Vărul meu, adaose Mina.

Grișa aduse ćele pentru ceaiu.

— Ne veți face plăcere, domnule Flueraș, să luați ceaiul cu noi, zise doamna Kalinenko.

Tânărul mulțumi.

In momentul acesta, apăru pe poartă statura înaltă a lui Sofronie Kalinenko.

— Bine-ai venit sănătos, flăcăule, zise el lui Radu, strângându-i mâna. Am sosit vrea să zică la vreme!

Și dându-i pălăria fiului său s'o ducă în casă, se așeză la masă cu simplicitate, și umplù paharele cu ceiau.

— „Buiurum efendim", mai zise mosafirului, și, făcându-și de trei ori semnul crucii, începù să soarbă cu poftă calda băutură.

De-odată se opri, uitându-se lung la Radu, care sorbia, într'una.

— Iată, vedeți, strigă el, cum ni se strică D. brogenii noștri?!...

Radu se uită la el nedumerit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Păi bine, domnule, așà se bea ceaiul? Ia să văd, cum erai obicinuit să l sorbi înainte vreme?

Radu nu înțelegeà încă. Mina îl lămuri.

— Unchiul vrea ca toată lumea, să-și bee ceaiul *pricuscă*, adică, știți, cu o bucățică de zahăr sub limbă, ca să savurați mai bine...

Și întorcându-se spre Sofronie Kalinenko, adaose.

— Gusturile, unchiule, ca și ideile, nu se impun Ele se primesc de bună voie.

— Ai dreptate... și mai ales cele pe care le aduce în dar omenirii diavolul....

— Care sunt acelea, întrebă Radu?

— Iată, de pildă. cele ale tovarășilor de învățătură ai Minei, în Rusia...

— Cu părere de rău, nu vă pot aprobà în privința aceasta, replică Radu.

— Să fii sănătos! Om mai vorbi noi, nu însă acum. Sfârșitul alege. O să vii și mătăluță, ca atâția alții, la înțelepciune... dupăce vei fi stricat însă multe strachini...

— Nu, Domnule Kalinenko! Sfârșitul o să aleagă grâul de neghină. Societatea noastră e rea, și trebue s'o schimbăm. Suntem datori, să facem să triumfe dreptatea în lume, pentru toți!

— Ei, și-acum, adică, ce rău îți este dumitale de țipi așà?! De ce privești lucrurile numai în negru? Eu văd, că lumea întreagă se cârmuește după dreptate. Ce sunt oare judecătoriile, tribunalele, atâtea curți de judecată? Ce însemnează altcevà administrația, poliția, armata, decât unelte pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

paza și pentru liniștea oamenilor, pentru domnia dreptății?

Mina intervenì.

— Nu te uità, unchiule, numai la poleiala înșelătoare dela suprafață. Vezi mai bine ce s'ascunde subt ea. Temeliile societății îs putrede. Pretutindeni domnește ticăloșia sau prostia. Oamenii astăzi sunt în majoritate nedrepți, blestemați, gată să-și atingă scopurile prin oricare mijloc, oricât de rușinos ar fi el. Minciuna, siluirea, cruzimea conștientă sau inconștientă, amoralitatea, cinismul în săvârșirea unor acte rușinoase, stăpânesc peste tot.

Sofronie Kalinenko sorbì câtevà înghițituri de ceaiu, închise cu mulțumire ochii, își netezi barba cu toată palma, și răspunse liniștit.

— Și-o să schimbați voi lucrurile, așà, de-odată... Veți face pe oameni din răi buni, din proști deștepți, din hrăpăreți cinstiți !... Mie îmi păreți ca'acei doctori, cari studiind un bolnav, cred că lumea se compune numai din aceștia, ori ca autorii de romane sau de piese de teatru, cari urmărind numai extraordinarul, pasiunile puternice și firile exaltate, uità că toate acestea nu sunt la urma urmelor decât excepțiuni, și că numărul cel mare al omenirei îl alcătuesc tot așà zișii *burghezi*, cei cu scaunul la cap. Sus, nu trebue să vedem oameni ticăloși; din potrivă, mie mi se pare, că cei mai mulți sunt bărbați distinși, cari muncesc din răsputeri pentru binele poporului, așà cum le-ar dat pildă părinții lor.

— Ești vecinic acelaș, răspunse Mina. Ah ! cât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de mare tiran mai e deprinderea ! Ea ține mereu încătușat pe om, odată ce l-a prins în mrejile ei ! E unchiule, prea obicinuit cu ceea ce ai apucat dela moși-strămoși, de aceea nu-ți plac schimbările, oricât de sănătoase și mântuitoare ar fi ele. Vezi toate lucrurile în trandafiriu și nu-ți vine să crezi, când îți spuiu, că pretutindeni e numai putregaiu !

— E hei ! Știu eu ce-mi spui tu. Asta e critica lupului împotriva păstorului pentru pielea bietei oi...

— Nu, Domnule Kalinenko, interveni Radu. Asemănarea nu-i dreaptă, pe cei ce luptă pentru liberarea poporului de atâtea juguri, nu-i mână interese meschine. Ei nu vor să dee înlături pe cei de sus, ca să le iee numai locul. Ei n'au decât o singură țintă : să desrobească pe semenii lor din cătușele seculare ale cârmuitorilor răi.

— Avânturi tinerești ! Idealuri pline de poezie, cărora le lipsește însă o temelie solidă. Și-apoi, ia să vedem... Ce cătușe, domnule ? Oare nu pot toți, să se ridice printr'o muncă serioasă și cinstită ? Rob astăzi nu-i nimeni.

— Nu, unchiule, replică Mina. N'ai dreptate ? Pilde ? Să-ți dau câte vrei. Iată, lucrătorul muncește zi și noapte și de abià-de-abia își agonisește o mizerabilă pâine. Alții însà înalță palate de pe urma muncii lui și strâng grămezi de aur, ca să aibă ce risipi moștenitorii lor. Femeia, fără avere și fără putință de a se instrui, nu-i oare o adevàrată roabă a mizeriei, care îi deschide prea adeseaori calea tuturor rușinilor ? Nu-i ea oare victima și martira

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neomeniei, inconștiente sau conștiente, a atâtor înșelători ticăloși, împotriva cărora societatea, lăudată atât de tine, unchiule, nu ia nici o măsură? Robi ai mizeriei mai sunt și copiii, născuți din părinți săraci, cari, după ce au muncit o viață întreagă, luptând în zadar ca să și câștige cinstit viața, au căzut jertfă datoriei, morți, unul de vreun accident de fabrică, altul stins de o boală, pe care i-a mânat-o în casă lipsurile continue? Copiii aceștia, lăsați în voia lor, fără ajutorul și grija nimănui, măresc numărul acelora, cari alcătuesc o altă rușine a societății: a hoților și a criminalilor. Ei cad pradă ticăloșiei, fără nădejde de mântuire, căci viţiul le-a întunecat sufletul. Și cine altul e de vină oare, dacă nu felul cum suntem organizați astăzi? Unii stăpânesc moșii cât o întreagă țară, iar alții sunt clăcași vecinici: străini toleraţi numai, pe propiul lor pământ! Cine le-a dat atâta avere celor dintâi și cine le-a refuzat și strictul necesar celor de aldoilea? Aceasta e opera nedreptății, unchiule, și a ajutoarelor ei: lăcomia, egoismul meschin, sila. Și-acum, suntem deprinși cu acea ordine a societăţii, stabilită de veacuri, pe care o socotim un fel de *sacro sancto*: unii sunt privilegiați de drept, prin naștere, iar poporul trebue să muncească pentru îndestularea lor, fără să i se permită nici să cârtească, fără să i se dee putință să se cârmuiască așa cum cer interesele lui. Această a mers până acum, dar n'are să mai meargă în viitor! Sunt atâția oameni cu mintea luminată și cu inima largă, cari doresc să lucreze pentru cei obijduiți. Ei sunt împiedecați

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acum să-și facă datoria, va veni însă o vreme,când vor păși triumfători peste toate piedicele, pe cari cei privilegiați le pun în cale !

Se făcù liniște. Sofronie Kalinenko întrerupse peste puțin tăcerea.

— Hulești împotriva conducătorilor de azi, — și de ce s'o n'o spun — împotriva boerilor, pentrucă tu nu-ți dai seama de ce stau ei sus...

— Ași vrea s'o știu....

— Pentrucă merită sau au meritat această cândva. E un drept ce le vine de la părinți sau dela strămoși. Cine crezi că-și poate lăsa locul, să se lepede de un privilegiu câștigat, pentru că așa doriți dvoastră, făuritori de sisteme noui în lume?

— Dar pe ce, mă rog, se întemeiază acest drept? Nu cumva pe nobleța sângelui?

— Firește că și pe aceasta. Neamul lor e mai vechiu ca al nostru. Strămoșii lor, ca să se ridice au trebuit să fi săvârșit fapte însemnate, să fi adus servicii bune țării.

— Strămoșii ! Neamul lor e mai vechiu ca al nostru ! Ce argument ! Familia oricărui om, unchiule, cât de umil, e tot atât de vechie ca a celui mai ilustru nobil. Ar fi o nebunie să se susție, că neamul cutăruia are o vechime de atâtea veacuri, iar al nostru s'a născut, așà din senin, de ieri de alaltăeri ! Nu. Toate neamurile sunt deopotrivă de vechi. Cât privește pe străbunii, cari au săvârșit fapte distinse, e adevărat că sunt și din aceștia. Ei merită toată stima. Dar cei mai mulți din cei ce ne conduc astăzi n'au oare strămoși, cari au comis nelegiuiri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunoscute sau nu? Mulți, în trecut cași astăzi, au ajuns sus, folosindu-se de arme, cari dădeau și dau încă biruință sigură: minciuna, fățărnicia, intriga, calomnia, lingușirea, îngânfarea, nedreptatea, sila, cruzimea. Adesea, ca să se poată înălța sau pune la adăpost de la vreun neajuns, au trădat, au ruinat, au furat, au schingiuit ori dat morții pe alți tovarăși de viață. Au reușit s'ajungă sus, să se facă cunoscuți. Ei au o istorie. Amănuntele ei însă cât de puțin sunt cunoscute! Urmașii lor ce drept pot avea la recunoștința noastră? Mulți dintr'înșii ar trebui să roșească de faptele strămoșilor lor; noi, din potrivă, putem să ne ținem fruntea în sus. Străbunii noștri, dacă nu s'au ridicat, e că nu s'au folosit de mijloacele blestemate ale celorlalți. Ei sunt necunoscuți, totuși trebue să fi avut o minte și o inimă distinsă, de oarece nu s'ar puteà explica altfel, că noi să fi moștenit aceste calități. Și-apoi, față de atâtea prăbușiri de state și de civilizațiuni, întâmplate în Orientul nostru, cine oare poate ști, dacă cel ce luptă astăzi cu mizeria și e osândit să trăească o viață întreagă muncind din greu, fără să aibă putință să fie chemat la o înțelegere mai înaltă a vieței, deoarece n'a avut parte de carte, nu e descendentul unei familii de seamă din trecut? S'au distrus de barbari atâtea state, atâtea orașe, în cari au înflorit o civilizațiune și o cultură strălucită, încât măturătorul de străzi poate să fie urmașul unei personalități ilustre, cu însușiri înalte, prăpădită în ruinele patriei sale distruse.

Radu înterveni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să-mi permiteți, Domnișoară, să vă spun că aprob în general ideile acestea, cu o singură rezervă. E cu putință, că urmașul cutărui sau cutărui om ilustru din trecut, care și-a menținut rangul, să fi degenerat. Nu putem deduce de aici, că strămoșul său era o inteligență sau o inimă inferioară.

— Se 'nțelege, întări Sofronie Kalinenko. Și pomii dau roade până la o vreme, apoi se usucă și ei.

— Dați-mi voie să vă răspund, replică Mina. Recunosc, că observația Domniei voastre e dreaptă. Se poate ca urmașul unui bărbat de seamă să fi degenerat. Dar atunci, e oare drept și util să-i permitem, să ne cârmuiască dânsul pe noi oamenii superiori lui? Tocmai în aceasta constă una din marile nedreptăți ce se fac astăzi societății prin menținerea unor fel de caste; căci orice s'ar zice, castele există, iar puterea lor se recunoaște după mijloacele materiale, pe cari le au mai mult sau mai puțin mari de a se impune pretutindeni. Vezi astăzi oameni de merit, înlăturați de feciori de bani gata, goi la minte și la suflet, impuși de familiile lor puternice. Ei nu muncesc, pentrucă n'au fost deprinși; ei nu fac nimic, pentrucă nu pot. Fac însă mult rău, căci ocupă locurile altora, și strică și mai rău, atunci când se agită, să pue cevà la cale. Fiind incapabili de a săvârși cevà bun, împedică pe cei destoinici, să-și îndeplinească menirea în lume. Ei au un mod special de-a înțelege lucrurile, și cum de ei atârnă pacea sau războiul, libertatea sau robia politică, intelectuală sau economică, omenirea e vecinic amenințată de un dezastru. Ah! câte groaz-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nice catastrofe n'a înregistrat istoria în decursul veacurilor, din cauza lor!

Se făcù iarăşi tăcere. Sofronie Kalinenko îşi sorbià acum ceaiul cu o linişte prefăcută. Radu se uità la ina cu admiraţie. Ea vorbise cu avânt, cu adâncă convingere. Subt imboldul mişcării sufleteşti, ochii îi scânteiau de energie, iar pe obrajii ei se întinseră ape trandafirii.

După câtevà momente, unchiul ei zise:

— Să lăsăm aceste chestiuni, Mino. Cu bunăvoinţa tuturor, vremea o să înlăture nedreptăţile. Şi tot ea o să te facă şi pe tine să vezi lucrurile altfel ca acum.

Zicând acestea fruntea, i se încreţi. Mina îl privi cu părere de rău, că-l supărase. Venì dar la el.

— Iartă-mă unchiule, dragă, se rugă ea. Sunt vinovată, că te mâhnesc mereu cu ideile mele. Tu eşti prea bun. Nu-i aşà, c'o să mă ierţi?...

Şi sărutându-l pe frunte, îi mângâiă părul şi obrajii. In acest moment, ea avea o graţie feciorelnică, care impresionă adânc pe Radu.

Sofronie Kalinenko prinse a zîmbi.

— Te iert, zise el, cu o condiţie însă.

— Care, răspunse Mina cu grabă?

— Să ne cânţi cevà din chitară.

Valotca bătu vesel din palme.

— Bravo, bravo, tată, strigă el, şi fără să aştepte răspunsul fetei, dădù fuga 'n casă.

Mina zâmbi şi făcù semn din cap, că se învoeşte.

— Cântaţi din chitară, domnişoară, întrebă Radu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atâta lucru mai de seamă a învățat dela colegii ei din Rusia, glumi Sofronie Kalinenko.

— Vezi, c'o recunoști? De ce ai trimes-o dar acolo, în foc, intervenì doamna Kalinenko? Nu erà mai bine să-și facă studiile la una din universitățile din Țară?

Valotca se întoarse aducând o chitară, împodobită la mâner cu o panglică liliachie. Mina se puse s'o acorde. Degetele ei fine atinseră strunele, din cari porniră sunete line, dulci, tânguitoare. După câtevà acorduri, tînăra fată începu să cânte și din gură, acompaniându-se :

„Pe valurile puternice ale oceanului
„Subt cerul albastru, nemărginit,
„Plutește o corabie singură,
„Singură cu pânzele-i toate întinse".

După această primă strofă, se opri și explică.

— E o poemă, populară în Rusia, în care e vorba de aducerea în Franța din Sânta Elena a osemintelor lui Napoleon cel Mare.

Apoi își reluă cântarea.

Radu o ascultă vrăjit. O lume tainică de senzații plăcute îl stăpâniau în acele momente.

Mina își isprăvi cântecul, dar degetele ei tot mai continuară să lovească strunele, scoțând acorduri armonioase, cari ca un narcotic oriental, amețiau pe sentimentalul tânăr.

Deodată Mina zise :

— Să vă cânt acum și cevà din Pușkin :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Pe-al Nevei mal, adesea ne oprirăm
„Privind, uniţi de mâini, spre-amurgul purpuriu.
„Acele clipe dulci, s'au stins pentru vecie,
„Iar tu, le-ai dat uitării".

„Pân' la mormânt, jurai c'o să-ţi iubeşti poetul.
„De teama lumii însă, de teama gurii rele,
„Făgăduinţa sfântă călcat' a fost de tine
„Dragostea ta, ai dat-o tu uitării".

„Dar moartea vine iute, mormântul mă aşteaptă :
„Când voiu muri, un glas, uşor ca foşnetul de iarbă,
„O să-ţi şoptească trist :
„Prin tine trăia el. Iar tu l-ai dat uitării !"

Radu o ascultă din ce în ce mai încântat. Niciodată nu-şi închipuise el, că instrumentul acesta, atât de dispreţuit şi de ridiculizat, să aibă atâta putere de evocare, să poată răscoli aşà de adânc sufletul.

Când Mina sfârşi, o felicită călduros.

— Văd, răspunse ea mulţumind, că melodiile minore vă plac mult. Ascultaţi atunci şi cântecul meu, care....

— Ia, lasă-l încolo, întrerupse cu viociune doamna Kalinenko. Da, o fi cântecul tău ! Fereascăne Cerul !

Mina stătu la îndoială. Unchiul ei întreveni.

— Lasă fata să cânte. La ce bun ideile acestea ?.

Şi întorcându-se către Mina, îi zise :

— Cântă-l fiica mea ! Imi place mult.

Doamna Kalinenko clătină din cap cu nemulţumire.

Mina o priveà cu oarecare ezitare şi regret. Ru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gată însă din nou, se hotărî să facă pe placul tuturor, și începù :

„Afară din sat, pe-o verde movilă.
„Străjeră o cruce păzește-un mormânt.
„Alături foșnește frunziș des de pom,
„Și-și mlădie floarea un liliac".

Versurile rusești spuneau mai departe, că mormântul erà al unei tinere fete, a cărei viață fusese zdrobită de trădarea dragului ei. Acesta, pocăit, scrise pe lespedea rece un epitaf, în care își arătà toată durerea, toată remușcarea târzie.

Ultima strofă spuneà :

„Acum, nu ne desparte nimeni:
„Nici lumea blestemată, nici răutatea mea;
„Dar ne desparte numai, o vecinică odihnă,
„Și-o umedă țărână, ce-i mamă a tuturor".

Mina cântase cu multă simțire melodia, care era tot așà de tristă ca și versurile dinainte. Doamna Kalinenko se rugă din nou :

— De ce, Mino dragă, cânți mereu această arie blestemată? Imi sfâșii inima, căci îmi pare a fi o cobie. Dă-o încolo, fata mea !

Mina lăsă să-i cadă chitara din mâini, venì la mătușa ei și-i făgăduì, că pe viitor îi va face pe plac.

Se făcù tăcere. In atmosferă pluteà par'că cevà din tristețea cânteculuì, care îndemnà sufletele la reculegere. Singur Sofronie Kalinenko păreà, că-și beà ceaiul în liniște. Emoțiunea însă îl stăpânea și pe dânsul.

— E prea poetic, zise el, ca să fie adevărat. Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dacă totuși se petrec astfel de ticăloșii în viață, apoi mari netrebnici mai suntem noi, bărbații.

Când Radu se despărți de prietenii săi, eră amețit. Trăise câtevà ceasuri de poezie, în cari Mina îi apăruse ca o ființă ideală, cum numai în visuri și-ar fi putut-o închipui.

Și într'adevăr, Mina puteà să insufle oricui simpatii adânci. Ea n'aveà nimic din acea rezervă plină de calcul, care se observă, din nefericire adesea, la fetele noastre; nimic din acele aere impunătoare, „serioase", dispreţuitcare, pe cari și le iau în general ele; nimic, în sfârșit, din mlădierile acele obraznice, de trup, de privirile șirete, aruncate pe furiș ca niște săgeți, cari strică așà de mult farmecul, aureola acea de poezie, ce se cuvine unei fecioare. Totul eră la ea simplu, neafectat, cumpănit, frumos.

Mina avea simțul de observație și multe idei, ce învederau o cultură îngrijită. Ea se silià mai ales să înlăture ceeace astăzi se chiamă „ spirit", dar care de cele mai multe ori e o deghizare a unui prost gust.

Vorbià cum simțià, cu o firească libertate, cu o grație feciorelnică neîntrecută, cari învăluiau întreaga ei făptură într'un farmec deosebit.

Radu, îndreptându-se spre casă, aveà mereu înaintea sa vedenia eterică a tovarășii sale de drum. Și fără să vrea, versurile cântecului ei din urmă, îi resunau mereu trist la ureche:

„Afară din sat, pe-o verde movilă,
„Străjeră o cruce păzește-un mormânt.
„Alături foșnește frunziș des de pom,
„Și-și mlădie floarea un liliac".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ajuns acasă, se întâlni în prag cu sora luĭ, şi, fără să-şi dee seamă ce face, o luă în braţe şi o sărută, spre marea ei surprindere.

In seara aceea, la masă, se glumì mult pe socoteala lui. Soră-sa povestise soţului ei cele întâmplate şi amândoi râdeau de noul îndrăgostit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

UN SUFLET NOBIL OCROTITOR

După plecarea lui Radu, Mina începù să se pregătească, să iasă să-şi facă plimbarea zilnică. Erà aproape gata, când Valotca speriat dete năvală în curte, strigând din răsputeri :

— Mino, aleargă, Petca omoară pe Rariţa !

La auzul acestei veşti, tânăra fată străbătù ograda în fugă, ieşì în stradă şi pătrunse în casa vecină.

De la poartă, se auzià zgomotul rotopitor al ciobotelor şi al loviturilor, precum şi ţipetele sfâşietoare ale victimei. Mina năvălì în casă. O groaznică scenă i se înfăţişa. Rariţa, cu hainele sfâşiate, erà trântită la pământ, iar sălbatecul ei soţ, ţinând-o de păr, o lovià cât puteà, peste trup, peste braţe, peste cap, unde nimeria. Pumnul său puternic cădeà mereu, iar picioarele-i, încălţate cu ciobote grele, îi ţineau tovărăşie. In momentul sosirei Minei, ţipetele nenorocitei femei încetaseră. Rariţa păreà moartă. Mina îşi dădù seamă de situaţie. Inchise o clipă ochii, zguduită de milă, apoi, cu îndrăzneala, pe care o dă cuivà indignarea, se nă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pustì asupra beţivului, îl apucă de pept şi-l trase cu putere la o parte. El, zmucit fără de veste, îşi perdù cumpătul şi se prăbuşì la pământ. Dorul, însă, de a se măsurà cu noul său duşman, îi dădù puteri noui. După mari sforţări, reuşì să se scoale; dar împleticindu-se, căzù iarăşi. Căderea sa fu însoţită de strașnice înjurături şi de vorbe fără şir.

In sfârşit, reuşì să se ţie pe picioare şi venì numai decât la Mina. Ea, aplecată deasupra Rariţei, pe care se sileà s'o readucă la viaţă, uitase de el. O mână grea îi se puse deodată brutal pe umăr. Fata se întoarse şi văzù cu groază chipul fioros al beţivului. Se sculă numai de cât. Figura ei arătà atât dispreţ, atâta hotărîre, şi ochii îi scânteiau atât de energic, încât el, fascinat, stete năuc câtevà clipe. Şovăirea însă trecù repede, făcând loc unui nou val de furie; scoase un răcnet înspăimântător, şi, ridicând pumnul, strigă cu glas răguşit:

— Ce cauţi aici, nemernico! E casa mea! Auzi, tu? e casa mea! Pleacă, că de nu, te spintec ca pe-o ştiucă! Ca pe-o ştiucă!

Mina, silindu-se să-şi ascundă indignarea, îi zise cu un ton, pe care cu greutate reuşì să-l facă m domol:

— Petco, te-ai îmbătat iar şi ai bătut de moarte pe nenorocita aceasta. Nu ţi-e păcat de Dumnezeu? Iată cum trage parcă de moarte. Fie-ţi milă de ea; pleacă de te răcoreşte.

Glasul tinerei fete răsună plăcut la urechile beţivului.

— Ah! ce drăguţă eşti mătăluţă, zise el. Pe tine,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

iacă nu te bat ! Pe asta, da ; e a naibei de urâtă ! Aide, acum dă-mi o sărutare, vreau, iaca vreau, o sărutare vreau !...

Mina palidă se uită la el cu groază, cum se apropia, bălăbănindu-și mâinile, clătinându-și capul, privind-o cu ochii aprinși și turburi. Intinse chiar mâinile ca s'o apuce, aplecându-și tot trupul înainte cu gândul că-și va găsi un reazăm ; ea însă se dete sprintenă la o parte, și-l lăsă să se rostogolească grămadă la pământ, lângă Rariţa, care zăceà mereu în nesimțire. De data aceasta, dânsul se sculă mai repede, și furios se îndreptă spre Mina, care îl așteptà cu voința oțelită. Ca să poată ajunge mai iute la ea, călcă peste trupul soției sale. Un geamăt sfâșietor se auzì. Mina își ieși din firi atunci și fără să ție seamă de primejdia, la care se expuneà, sări asupra ticălosului. Norocul îi ținù de parte ; căci în momentul acela, năvălirà în casă Grișa, doamna Kalinenko, Valotca și alți vecini.

Petca fu dat afară cu sila, și odaia se umplù de lume. Vestea celor întâmplate se răspândì repede prin vecini. Un vuet nelămurit, vuetul mulțimii indignate, umpleà atmosfera încărcată a încăperii. Toți vorbiau la olaltă, înfierând și blestemând pe soțul ticălos.

Mina, suflecându-și mănecile, desfăcù hainele Rariței și întrebuință fel de fel de mijloace, ca s'o readucă la viață. După vreo jumătate de ceas de îngrijiri, Rariţa își deschise ochii și privì turbur în jurul ei. Pe trup, pe brațe, pe obraji apăreau vânătăi mari. Când încercă să se ridice, durerile o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copleșiră și căzù din nou în leșin. Mina, ajutată de două vecine, o așează în pat și trimise să se cheme un medic.

Toată noaptea aceea nu părăsì căpătâiul bolnavei. Datoria ei de viitor medic și mai ales mila ce o stăpânià pentru biata femee, una din cele pe cari le ocrotià dânsa, o îndemnau la aceasta. Rariţa îi erà dealtfel prietenă de copilărie. Ii cunoștea viața, sufletul: erà bună, ertătoare, își iubià bărbatul cu toate ticăloșiile lui. Când vorbià de el, căutà totdeauna să-l apere și să nădăjduiască, că n'o să mai bea.

Iar când Mina, indignată de purtarea lui, o sfătuia să-l lase că o să o omoare, ea răspundea:

— Nu. Preotul ne-a binecuvântat. Avem copii. Nu pot... nu pot...

Rariţa trecù în noapteà aceea printr'o mare criză. Somnul îi fu turbure, aiureà, aveà fierbinţeală. Și toate aceste simptome îngrijiau pe Mina. De-abià în zori, fiind chemată de mai multe ori de mătușa ei, consimți să plece, lăsând pe o vecină lângă patul bolnavei. Dar după un somn neliniștit, cu visuri urâte, se trezi, și întâiul ei gând fu la Rariţa. Plecă s'o vadă. La ușă o întâmpină femeea, care îi făcù semn să înainteze încet.

— Cum îi mai este, întebă Mina?

— Mai bine. Cred că va scăpa.

— Să dea Dumnezeu. Biata Rariţa! Dar Petca s'a reîntors. Am trimis pe Grișa, să se culce aici.

— Da. Dar, slavă Domnului, n'a fost nevoe. A

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

venit blestematul de beţiv. Se trezise şi erà foarte uluit. Acum a plecat.

Mina privì spre bolnavă, care părea că doarme liniştit.

— O să se facă bine, zise Mina. O de ar da Domnul ca ticălosul să n'o mai chinuiască şi să mai îngrijască de casă! Iată ce pustie e.

In adevăr, din prag, unde se schimbau aceste cuvinte şoptite, se vedea tot interiorul încăperii. Erà aproape goală. Pe un pat de scânduri, zăceà Rariţa, învelită cu două ţoluri, ţesute în casă. O bancă erà rezemată de unul de pereţi; două scaune pătrate, fără răzămătoate, pe cari se aflau cești şi sticluţe cu doctorii, stăteau în mijlocul casei. Sus, ţintuită în cuie, se vedea icoana de hârtie a Maicei-Domnului, iar, în faţa ei, atârnà stinsă o candelă de sticlă albastră. Lângă un alt perete, se mai află o ladă de lemn, zugrăvită primitiv cu flori mari, roşii şi albastre.

Rariţa deschise în acel moment ochii şi, recunoscând pe Mina, faţa-i ofilită se însenină de un zâmbet uşor, în care se răsfrângeà toată dragostea pentru prietena ei. Cu voce stinsă o chemă lângă ea.

— Vino lângă mine, Mino, zise. Unde-i Ştefăniţă, copilul meu?

— Doarme. Fii liniştită. Ingrijim noi de el.

— Iţi mulţumesc tare mult, Mino. Să-ţi fie milă de dânsul. Te rog. Eu o să mor.... să nu-l laşi pe.. sărmanul orfan... Şi ochii îi se umplură de lacrimi.

Mina înduioşată căută s'o liniştească.

— Nu te tulburà, Rariţo, şi nu te mai gândi la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moarte. Tu ai să trăești, și o să fie așà de bine de toți ! Pe Ștefăniță o să-l dăm la școală, va fi ascultător, te va iubi și o să-ți răsplătească dragostea. Și-apoi și Petca o să se îndrepte. Iată, acum s'a pocăit. O să se facă încetul cu încetul om de ispravă. O să-și vadă de casă, și veți trăi fericiți... Nu-i așa ?

Chipul bolnavei se însenină. Cuvintele Minei erau o divină mângâere pentru sufletul ei simplu chinuit. Speranța îi înviorà obrajii decolorați și ochii, stinși de suferință, străluciră o clipă în lumini de bucurie.

— Iți mulțumesc, scumpă Mino. Tu ești îngerul nostru ocrotitor. Dumnezeu să-ți dee noroc și să te răsplătească din belșugul darurilor sale.

Obosise. Mina, zâmbindu-i binevoitor, îi mângâià fruntea îmferbântată. In legănarea visului unui viitor mai bun, deșteptat în ea de vorbele tinerii fete, bolnava închise pleoapele și adormì din nou.

Mina se depărtă în vârful degetelotr.

Pe înserate Petca venì acasă. Erà tare abătut. Dădù bună seara îngrijitoarei și unei alte vecine, venite să vadă cum îi mai este bolnavei, se așeză pe ladă și stete nemișcat, cu ochii plecați la pământ. Se vedeà că erà chinuit de mustrări de cuget și de teamă să nu-și peardă nevasta. Din când în când, îndrăznià să arunce câte o privire plină de milă spre Rariția.

Ingrijitoarea îl întrebă, dacă voia să mănânce cevà.

— Mâncare îmi mai trebue mie acum, răspunse dânsul. Dar, după puțină gândire, adaose : Poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dumneata n'ai mâncat? Iată, să-ți cumperi cevà. Și-i întinse câțivà bani.

— Nu mulțumesc. Domnișoara Mina a avut grije de noi toți.

La auzul acestui nume, Petca ridică capul și figura i se încreți. Recunoștința pentru nobila fată., unită cu remușcările pentru faptele lui, zbuciumară în aceà clipă sufletul lui.

Văzând că Rariția se mișcă, îndrăzni să se apropie de ea. Se uită îndelung la chipul ei și un suspin adânc îi ieși din pept. In acel moment, ușa se deschise și Mina pătrunse în casă, ținând de mână pe Ștefăniță.

Cele două femei se înclinară. Mina le răspunse. Dând însă cu ochii de Petca, se posomorâ și rămase o clipă în nemișcare.

La rândul său, Petca stătu smerit, într'o atitudine respectuoasă. Ar fi dorit să nu fie de față în clipa aceea, să nu întâlnească privirile acestei fete, care tot îi mai venià să intre în locuința lui, ca să-i facă bine. Își aminti însă de învățătura creștină: îndurător și iertător e Domnul și se gândi că Mina, în bunătatea ei cea mare, îl va iertà. Se apropiă dar de ea umilit.

Tânăra fată privià cu grija unei surori la bolnavă, care dormià adânc, când simți că cineva îi apucă mâna și o sărută. Se întoarse. Petca stătea în genunchi înaintea ei.

— Iartă-mă, iartă-mă, domnișoară, șoptia dânsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dumnezeu să te ierte, Petco, și să-ți dea voința să te îndrepți.

Și cum dânsul, înnecat în plâns, nu puteà răspunde, Mina mai adăugă:

— Dă-l încolo pe șearpele veninos, ce-i băutura. Ea îți otrăvește trupul și face să sufere atâta lume prin faptele ce te învață să săvârșești. Aruncă în pustiu votca cea blestemată. Silește-te s'o înlocuești cu o altă băutură. Iată, ceaiul, de pildă care nu-i venin....

— M'am încercat, domnișoară, mă jur, dar n'am reușit. Par'că cinevà mă împinge, par'că mă mână cu un biciu de foc, și atunci, nimeni nu mai mă poate oprì. E un făcut! De câte ori cumpăr câte cevà, e peste putință să scap... Iată... ieri aveam o șapcă nouă.. „S'o udăm" mi-au zis tovarășii. Și-am făcut cinste. Apoi... apoi n'a mai fost chip să scap. Am dat toți banii, ce i-aveam, ba am mai vândut pe deasupra și șapca de-am băut-o. Pe urmă... am venit, ca să-mi omor Rariță!...

Mina îl priveà cu milă. Pe fața lui înroșită și umflată de băutură, se oglindeà vițiul ce-l subjugase. Și totuși, în acele clipe, o licărire de conștiință îi lumină ochii, izvorâtă din dorul unei vieți mai bune.

Când Mina voi să plece, Ștefăniță începù să plângă. Tânăra fată se opri să-l mângâe. Copilul se uità la ea cu ochi umezi de lacrimi. Tăcù puțin, apoi, încurajat, o trase spre el, ca să-i spue cevà la ureche

— Nu ne lăsà. O să ne omoare!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cine?

— Tata!

Mina se sili să râdă. Simți însă toată tăria cuvintelor șoptite. Beţivii insuflă și copiilor lor groază, în loc de iubire.

Ca să-l liniștească, luă de mână pe Ștefăniță și ieși din casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DOMNIŞOARA GORONEANU

Intorcându-se acasă, Mina găsi pe Radu, care o aşteptă. Il puse în curent cu cele întâmplate în vecini. Pe când îşi continua povestirea i se anunţă vizita domnişoarei Goroneanu, o fostă colegă a ei de pension.

După obicinuitele salutări, Radu fu înfăţişat domnişoarei Goroneanu. El se închină cuviincios şi primi unul din acele răspunsuri, cari îngheaţă : o privire rece, cu un aer prefăcut de nepăsare severă şi o prea uşoară înclinare din cap.

Discuţia începù, condusă cu multă vervă de domnişoara Goroneanu, în jurul unor lucruri banale: căldura zilei, rochii, modistă, „noutăţi" de prin familii. Şi la toate acestea Mina erà datoare de politeţă să răspundă, aruncând, din când în când, priviri desnădăjduite spre Radu. Acesta examinà în tăcere pé colega Minei.

Domnişoara Goroneanu erà o brunetă de statură potrivită. Subt sprincenele ei negre lucitoare, de o arcuire desăvârşită, dar exagerat de mare, scânteiau doi ochi mici, fugari. Imbelşugatul ei păr negru,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

peptănat cu cea din urmă îngrijire, îi acoperia în cârlionți, rotunjiți artistic, fruntea-i scurtă, dând feței o înfățișare întunecată. Buzele ei subțiri, date cu roșiu, se mișcau, pe când vorbia, cu o repeziciune uimitoare, lăsând să se întrevadă niște dinți mici, albi și frumoși. Domnișoara Goroneanu era de o frumusețe rece și banală.

In conversație, Mina niciodată nu-și puteà exprimà gândirea întreagă, căci colega ei o întrerupia mereu.

— Ghicesc ce vrei să spui...

Și începeà, cu o vădită mulțumire, să-i tălmăcească „gândul". Iar când sfârșià, mândră de istețimea ei, își îndrepta bluza, de o croială desăvârșită, își netezià cu delicateță părul frunții, și întrebà triumfător.

— Nu-i așà, că asta voiai să spui?

Și-atunci, venià rândul răspunsului ce trebuià dat. Și gura domnișoarei Goroneanu reîncepeà să se miște neînchipuit de repede, vorbele ei se învolvoreau să iasă mai în grabă, iar ochii și capul le țineau tovărășie prin mișcări potrivite. Și când i se părea, că reușise, în sfârșit, să respingă ideea ce o combăteà, triumfătoare se uità în juru-i, aruncând priviri — săgeți spre Radu, ca să se încredințeze de efectul produs.

Mina răspundeà la toate acestea în chip simplu, pe un ton blajin și modest, căutând să treacă peste slăbiciunile colegii sale. Și când aceasta îi aruncà în față, în strigăte mari, „argumentele", pentru cari susțineà cutare lucru, ea se resemnà să ascul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te, neîndrăznind, par'că, să înfrunte privirile biruitoare ce o ţinteau, pe când domnişoara Goroneanu repetà într'una :

— Pricepi tu? La acestea te-ai gândit tu? Nu zău, spune drept!

Radu erà indignat văzând cum colega Minei voià s'o umilească. Dar nu-i venià să se amestece în discuţie. Par'că şi el se aflà subt fascinarea domnişoarei Goroneanu.

Veni însă prilejul, să intre şi el în vorbă.

— Ştii, Mino dragă, zise colega ei, schimbând discuţia, peste două săptămâni se va da în saloanele prefecturii un bal splendid, pentru care se fac nişte pregătiri de o să se ducă vestea! Va fi cevà, cum nu s'a mai văzut la noi. Eu, mi-am făcut — pricepi tu? — o rochie albă, plisată, o bluză garnisită cu valansiene adevărate, cu mănecuţe scurte, cu guler brodat fin; e ceva şic de tot. S'o vezi, dragă, e o splendoare, o feerie, nu alt-cevà.

Mina tăceà. Domnişoara Goroneanu urmă:

— Nu vrei să iei şi tu parte? Vom petrece admirabil. O să vie, dragă, toată elita. Ce zici?

— Mulţumesc, dar nu-mi place zgomotul salcanelor.

— Mă mir cum nu te plictiseşti cu o viaţă aşà de monotonă! Să stai mereu închisă!

— Monotonă nu; sunt atâtea lucruri, cari pot încântà în afară de lumea saloanelor.

— Mărturisesc, că sunt încapabilă să pricep. Şi mai îmi vine să cred, că ceeace spune lumea despre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tine, că eşti misantropă, e adevărat. Să stau eu toată ziulica în casă? ! Dar ar fi să 'nebunesc.

— In casă nu stau nici eu toată ziua. Ador natura.

— Cum? Eu niciodată nu te-am văzut, de când ai sosit, în grădina noastră publică, nici pe aleea, unde se plimbă elita oraşului... Nici pe la prietenele noastre nu vii. Aud însă, că în schimb îţi place să te amesteci toată ziulica cu lumea proastă, de la care n'ai de câştigat nimic, din potrivă...

Aici Radu intervenì.

— Daţi-mi voie, domnişoară să vă spun, că cei ce se coboară în mijlocul poporului, nu-i mână nici un folos presonal. Ei merg acolo, ca să lumineze, să înlăture un rău social, să combată mizeria, să îmbărbăteze, să facă un bine. Răsplata lor e mare, când reuşesc în opera lor.

— Vai, domnule ! Astfel de ocupaţii sunt bune pentru D-voastră, bărbaţii. Dar o fată ! Spuneţi-mi; vă rog, ce poate zice lumea de ea ! Şi noi, fetele, trebue să ţinem seama de opinia publică, căci, de ! trăim în lume...

— Opiniunea publică ! De câte ori ea n'a împedicat progresul, n'a fost schingiuitoarea celor ce doriau să lumineze, n'a pus o stavilă la făptuirea binelui ! Opinia publică din provincie, mai ales, cu mentalitatea ei strâmtă, cancanieră şi rea ! Să ţinem seamă de ea, când e vorba de o intervenţie de un înalt scop social !

— Bine, domnule, dar nu înţeleg pentru ce, noi fetele, ne-am interesà de prostime. Am fi amenin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţate să ne perdem reputaţia. Frequentând apoi pe cei de jos, am perde „manierele" sociale, ne-am îm fluenţà cu privire la expresiunile şi la atitudinile noastre în societate. Ne-ar arătà lumea cu degetul, fără măcar să reuşim, să aducem vreo ameliorare în prostime.

Radu surâse. Vedeà bine că nu se puteà înţelege cu domnişoara Goroneanu. Se mulţumì dar să răspundă ironic :

— In adevăr, din acest punct de vedere aveţi dreptate....

Mina puse capăt discuţiunii, întrebându-şi colega, ce-a mai citit şi cu ce se mai îndeletniceşte. Ea răspunse, că de citit n'a avut vreme, în schimb însă, a petrecut minunat la câte-va serate şi a mai lucrat, printre picături, şi două pirogravuri, pe cari le va expune la vitrina unui magazin din centru.

La plecare, Mina îşi însoţi colega până la poartă. Ea, îmbrăţişând-o, îi zise :

— Să vii pe la noi, dragă. Vreau să te mai puiu, sălbatico, în curent cu ceea ce se petrece în lume. Iţi voiu prezentà multe domnişoare şi vom petrece admirabil. Pricepi tu ? Să vii şi să-mi mai laşi prostimea la o parte.

Când Mina se întoarse, găsi pe Radu râzând cu hohote. El începù să reflemisească cu multă vervă pe domnişoara Goroneanu. Mina zâmbì. Apoi îi zise.

— Domnule Flueraş, n'aveţi dreptate. Trebue să aveţi în vedere mediul, în care trăeşte această fată. Ea n'a venit în atingere cu oameni mai aleşi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'a citit aproape nimic, și n'a putut căpătă idei și sentimente mai înalte. A urmat cursurile unui oarecare pension de fete, unde a căpătat o instrucție mediocră. Carte adevărată, temeinică, n'a învățat. Cum vrei atunci, să fie o ființă deosebită, care să se ridice deasupra mediului, în care a trăit? Trebue deci să fim îngăduitori. Și-apoi, nu orișicui i-e dat, să se ocupe cu problemele, ce ne interesează pe noi.

Radu îi dădu dreptate. Discutară apoi despre lipsurile și mijloacele de îndreptare a societății noastre. Și mai că înclinau împotriva deșteptării poporului de jos, în perioada de față a culturii noastre.

Dacă deșteptarea lui se va face, gândiau ei, acum, când în societatea noastră domnesc atâtea scăderi morale, atâta lipsă de conștiința datoriei, când lumea n'are decât o spoială de cultură, care dă mai de grabă celor răi arme de reușită, când toți umblă după câștiguri materiale, pe cari le urmăresc fără scrupule, se va ajunge la o perioadă de criză foarte primejdioasă pentru propășirea neamului. N'ar fi mai bine oare, să se lase țăranul la viața lui simplă, aproape de natură, la credința lui cu frica în Dumnezeu, care îl, împedică să săvârșească răul? Distrugând toate-acestea și înlocuindu-le printr'o semicultură, ce-i arată numai calea viițiilor orășenești, nu se ruinează oare temelia morală a neamului nostru, care l-a făcut să reziste în decursul veacurilor împotriva tuturor primejdiilor?

Și urmărindu-și gândirea, Mina și Radu nu puteau admite teoriile unor autori — pe cari îi apro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bau de altfel pentru resc — în ceeace privește religia. Recunoșteau, că pentru popor ea e foarte necesară. Omul de jos nu poate trăi fără o filosofie, pe care s'o înțeleagă. Biserica i-o dă. Ea îl învață o morală înaltă, care fiind urmată, dă roade bune. Căci nu legile pământești opresc pe omul de rând să săvârșească o faptă rea. El de altfel le ignorează. Intr'însul lucrează o putere poruncitoare, izvorâtă din credință, tinzând spre săvârșirea binelui, spre adevăr, spre dreptate. Și tocmai în aceasta stă rolul cel mare al preotului și al învățătorului. Dar sunt ei oare la înălțimea sarcinei lor? Sufletele lor n'au fost oare înveninate de relele falșei culturi dela oraș, de o morală ușoară, de un ateism primejdios, unit cu un materialism, ruinător de suflete? Societatea zace greu bolnavă. Medicii trupului au dat alarma împotriva primejdiei alcoolului, a pelagrei, a ftiziei. Când oare medicii spirituali vor da, în mod eficace, alarma împotriva boalelor sufletești? Și când se vor luà măsuri pentru a împedicà, cât mai e vreme, ca satul, puterea și nădejdea unui neam, să piară de molima târgului corupt?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O EXCURSIUNE

Cunoștința Minei avusese o mare înrâurire asupra lui Radu, Dânsul își dădeà seama, că în săvârșirea unei fapte bune nu mai aveà acea șovăire, care îl caracterizà în trecut. Nu-i mai plăceau petrecerile, cari îi stricau sănătatea și-i conrupiau sufletul. Un ide l în viață îi apăruse acum.

Își petreceà o mare parte din zi citind cărțile, împrumutate de la Mina. După masă, se duceà să-și vadă colega. Și nu treceà zi, să nu descopere într'însa noui calități, noui gândiri înalte, noui simțiri alese. Ea întrupà idealul, pe care îl visase și pe care nu credeà, să-l întâlnească vreodată.

La rândul ei, Mina simțea o mare simpatie pentru el. Și încetul cu încetul, la dragostea colegială, se suprapuse un alt sentiment. Incepuse să-l iubească. Erà însă mai cumpănită ca Radu. Ii lipseau mai ales avânturile lui entusiaste în exprimarea sentimentelor sale.

O lună trecù la mijloc. Radu mereu, subt diferite pretexte, amânà pe ai săi, să plece la țară. Ei ghiciau pricina. Il tachinau adesea, dar îi făceau pe plac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o zi Radu se hotărî.

— Vroiați, le zise el, să vă duceți la țară? Ați renunțat?

— Se înțelege, răspunse sora sa ironic! Dacă ne-ai tot amânat?

— Dacă ați pleca acum, v'așî urmà cu plăcere, cu o condiție însă, să ne ducem la Niculițel.

— Bine, vom vedea, răspunse ea zâmbind șiret.

A treia zi, câteși trei plecau în trăsură la Niculițel, frumosul și bogatul sat din apropierea podgoriilor Saricei și a Isaccei.

* * *

Se revărsa de zi, când mica societate porni spre șoseaua Meidanchioiului, care se afundă în pădure nu departe de Niculițel.

Un vânt răcoros suflà peste tot și drumul erà plăcut. Perechi-perechi, în caravană, înaintau vorbind și râzând. In frunte, mergeau Valotca, Mina și Radu; veniau apoi Marioara, sora lui Radu și doamna Kalinenko, iar în urmă, Iancu Măgură, cumnatul lui Radu, Sofronie Kalinenko și Grișa, care purta și coșul cu merinde.

Priveliștea, ce se desfășurà în lumina palidă a zorilor, erà încântătoare.

La dreapta șoselei, chiar la marginea satului, pe un câmp întins în circuit, în mijlocul căruia se înalță stingher și falnic un nuc mare tufos, păștea împrăștiată o turmă de oi. Păstorul stăteà culcat pe o rână, înconjurat de credincioșii săi tovarăși, doi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mari dulăi albi. Cântă din caval și unde de sunete tânguitoare se revărsau în preajmă-i, amestecându-se cu foșnetul prelung al frunzișului pădurii.

In depărtare se auziau cântecile cocoșilor, lătratul câinilor, mugetul vacilor și al viteilor, mânați de copii spre locul de adunare a cirezii satului.

La stânga, o altă pajiște cobora în dâmb ușor la vale și se oprià la poalele dealului stâncos „Chiul lui Dumnezeu", unde odinioară curgeà un renumit, rece și limpede izvor cu numele de „Fântâna Zmeului".

Dealul stâncos din față se înălța roșiatic-albicios, prăpăstios pe-alocurea, acoperit, pe ici-pe colo de tufăriș scund; iar dincolo de el, cerul albastru-închis se colorà vâzând cu ocjii într'un plăcut roșiu-liliacului, pe care aveà să se împrăștie peste puțin strălucitoarele raze ale soarelui în răsărire.

Inaintea călătorilor se întindeà pădurea, cufundată încă în pâcla fumurie a zorilor, care învăluià și satul și văile din prejur.

Excursioniștii înaintau voioși. Mina se oprià adesea, să arate lui Radu vreun stejar bătrân, falnic de o formă neobicinuită, vreun plop, crescut în șiesiș, dominând trufaș peste tovarășii săi din prejur; vreun stol de păsărele, îndreptându-se în zbor vesel spre Dunărea din apropiere.

Și coloritul cerului, pătat cu nori alburii-roșiatici, o vrăjeà, casi duioasa doină a ciobanului, ce domină vuetul satului în deșteptare.

Peste puțin pătrunseră în pădure.

Un întuneric tainic și o răcoare tomnatecă domnia subt copaci. Frunzișul păreà o mantie aeriană

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a îmbelșugatului covor de iarbă, care se întindea peste tot locul. Excursioniștii își simțiră picioarele ude de rouă. Sora lui Radu și doamna Kalinenko căutau în zadar să găsească o cărare, pe când Mina și Valotca, urmați de Radu, săriau ca niște căprioare, unde iarba erà mai mare.

In zadar, striga la ei doamna Kalinenko să se astâmpere, deoarece îi erà frică de șerpi sau gușteri. Cei trei tineri nu-i dădeau nici o ascultare și-și urmau jocul. Inaintau deci veseli prin desimea arborilor. Ceilalți se țineau anevoe după dânșii. Mătușa Minei se opri.

— Unde mergem noi așa, întrebă ea?

— Adevărat, ne afundăm prea tare, ziseră ceilalți.

Grupul lor se opri. Radu însă le strigă din depărtare, că trebue să continue drumul, de oarece în apropiere se află un izvor.

— Aideți într'acolo, îndemnă Sofronie Kalinenko.

După puțină șovăire, toți se hotărîră, să facă pe placul tinerilor lor tovarăși.

Trecură peste stânci prăbușite din vârful dealului și acoperite cu muschiu; ocoliră mănunchiurile dese de copaci tineri, înlănțuite de ierburile agățătoare; săriră peste arbori, doborîți de vreme sau de secure, și ascultară la ciripitul păsărilor, cari se înveseleau de revenirea zilei.

După multe ocoluri, căci nimeni nu știà bine, unde se află izvorul, dădură în sfârșit de el.

Curgeà dintr'o crăpătură de stâncă, înverzită de un muschiu îmbelșugat, iar undele lui limpezi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cădeau în susure pe o piatră mare din față, și apoi, în mici cascade neîntrerupte, își croiau un drum printre ierburile și florile, cari le ațineau calea. Cinevà construise în apropiere o bancă, acoperită de sute de semnături. Se puteau citì și poezii și impresii de tot felul, scrise pe lemnul cojit.

Doamna Kalinenko și sora lui Radu, obosite, se așezară pe iarbă. Valotca prinse a se jucà cu apa izvorului și culegeà flori, crescute pe marginea lui. Radu tăià cu briceagul nuiele drepte de alun. Sofronie Kalinenko stătea călare pe o stâncă și povestià lui Iancu Măgură cevà din renumitele hoții, ce se săvârșiau în trecut prin părțile acestea, unde astăzi călătorul pătrunde fără nici o teamă; iar cumnatul lui Radu, venit în Dobrogea nu de mult de peste Dunăre, ascultà cu luare aminte povestireai isprăvilor haiducilor mai vechi, ca Buzatul și Pârlă-Crășmă, spaima Turcilor, sau ale celui mai nou și mai vestit, Simeon Licinski.

După un popas de mai bine de un ceas, excursioniștii porniră iar la drum. Și din nou fură nevoiți să suie povârnișul dealului, care, în partea aceasta, erà foarte repede și presărat cu bolovani de piatră, cu gropi, cu ramuri uscate, cu mărăcini. Tinerii, silindu-se să ajungă cât mai iute sus, râdeau nervos, râsul oboselei. In urma lor, însă, ceilalți și mai ales mătușa Minei, înaintau cu greu. Nemulțumiți, îi dojeneau mereu de a-i fi adus pe-o cale atât de anevoioasă.

In sfârșit, cu ajutorul lui Radu și al Minei, car

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se coborîră puțin pe dâmb, ca să le dee o mână de ajutor, cu toții putură pune piciorul pe culme.

Aici dădură din nou de șosea, pe care-o părăsiseră încă dela intrarea lor în pădure. Pe-aloçurea, ea erà săpată în stâncă și de amândouă laturile ei se aflau înșirați arbori, până la cari se oprise securea inginerului.

Cu toții răsuflară în toată libertatea și-și aruncară instinctiv ochii spre locul, de unde veniseră.

Nu se vedeà nimic spre valea imediată. Povărnișul erà ascuns de tufișurile încurcate, de împletiturile ierburilor agățătoare, de stâncile rostogolite, de trunchiurile și de frunzișul arborilor. In schimb, însă, peste coama pădurei, în depărtare, se deschideà o priveliște pitorească.

Soarele răsăreà tocmai atunci ca un glob de aur. Nourii, strânși pe o parte a cerului, își colorau culmile într'un auriu strălucitor ; întreaga boltă cerească, din clipă în clipă, își schimbà șovăitor coloritul, iar stâncile împrejurimilor restrângeau în sclipiri orbitoare razele soarelui. Jos, în vale, căsuțele Niculițelenilor apăreau ca niște gingașe miniaturi, albe, înconjurate încă de pâcla ușoară a dimineței ; iar pe șosea înaintà spre pădure cireada satului. Din când în când, o suflare mai tare de vânt aduceà până sus, sunetele clopotelor dogite ale buhailor, mugetul vacilor și al viteilor, cari săreau zburdalnici pe lângă ele. Și dincolo de sat, se întindeà câmpia, pe care se zăreau miriștile ca niște pete galbene, alături de altele verzi, ce le alcătuiau imașurile, bostănăriile și sămănaturile de păpușoiu. Și încă mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

departe, ca o dungă argintie, șerpuia Dunărea, peste al cărei mal opus, câmpia Basarabiei se perdea în zare.

Mina privia visătoare.

In acel moment, Valotca dete un strigăt. Descoperise o broască țestoasă și plin de bucurie o adusе și o lăsă jos la picioarele Minei. Toți își țintuiră privirile spre ea. Valotca ziceà, că aveà de gând s'o iee cu el acasă. Mina îl oprì.

— Nu, Valotca ! Ea are dreptul să trăiască liberă, să se plimbe, să se ducă unde vrea, ca și tine. Apoi poate că are pui.... ce se vor face ei, sărmanii, fără sprijinul mamei lor? Dă-i drumul, Valotca. O să săvârșești o faptă bună.

Copilul o ascultă cu luare aminte; stătù câtevà momente nemișcat, apoi, fără să rostească nici un cuvânt luă broasca și o duse de o lăsă acolo, unde o găsise. La întoarcere privi triumfător la Mina, care îl răsplătì cu o sărutare.

Peste puțin, își reluară calea prin pădure.

Arborii în așteptarea ploaei de lumină, ce aveà încurând să cadă peste ei, își mlădiau crengile la suflarea vântului și fosneau prelung, de se păreaù că se revărsau valurile înspumate ale unei mări agitate.

In văzduh, păsărelele se încrucișau în zbor, iar șoseaua era acum plină de muncitorimea, care se îndreptà la culesul porumbului.

Excursionoștii erau încântați. După un nou ceas de drum, dădură peste o mare poiană, așezată la stânga șoselei. Tot locul erà aici acoperit de o iarbă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

măruntă, presărată de gingașe flori, de diferite culori.

Obosiți, se întinseră cu toții peste acest covor minunat și într'un glas cerură de mâncare.

Grișa aduse merindele. Sofronie Kalinenko, frângând pîinea cu mâinele, zise, :

— Uneltele boerești n'au ce căutà în acest loc.

Mina îl tachină.

— Te-am prins unchiule, ! Ești împotriva boerilor...

Unchiul și nepoata schimbară un șir de cuvinte glumețe. Și nimeni nu se mâniă. Aerul, plimbarea, societatea, îi îndemnau să fie veseli.

Pofta de vorbă crescu și mai mult, când vinul de Sarică începù să curgă în pahare.

Sofronie Kalinenko și Iancu Măgură îi făceau o cinste deosebită. Și lichidul din damigeană scădeà văzând cu ochii. Sofronie Kalinenko, văzând că Mina și Nestor nù-i țineau tovărășie, dându-i cu cotul vecinului său Iancu, zise :

— Așà e lumea ! Noi ne îmbătăm cu vin, iar dumnealor cu idei revoluționare.

— Da. Dar beția noastră, răspunse Mina, nu ne strică sănătatea și nu ne arată calea la rele !...

— Vă duce însă drept la spânzurătoare !....

Și zicând acestea, Sofronie Kalinenko prinse să cânte o arie veselă. căzăcească, în care era vorba de zdrobirea vrășmașului. Când sfârși, adăogă :

— Asta-i cântec ! Cere arme pentru dușmanul din afară, iar nu ne n'deamnă, să ne răsvrătim și să ne sfâșiem între noi ca „dubinușca" voastră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— *Dubinușca*, unchiule, a fost creată tot pentru nevoia unei lupte : împotriva tiraniei stăpânitorilor răi.

— De-i vorba de tiranie, apoi a voastră o să fie cea mai grozavă. Niște mucoși, ce n'au încă habar de ce e lumea și viața, să-ți schimbe fața pământului !...

— Ia mai lăsați aceste vorbe, întrerupse doamna Kalinenko ! Pentru asta am venit noi aici ? Destul că mi-ați făcut capul tobă acasă !

Protestarea aceasta avù un efect salutar. Veselia își reluă avântul. Și împrejurimile răsunară din nou de glumele și râsetele tuturor.

Dela o vreme, oboseala îi cuprinse pe toți.

Sofronie Kalinenko și Iancu Măgură se retraseră, ca să doarmă în tovărășie subt un copac. Mai departe doamna Măgură și mătușa Minei stăteau de vorbă la rădăcina unui stejar ; Grișa strângeà pe îndelete rămășițele ospățului și, pe furiș, mai aruncà pe gură câte cevà și mai trăgeà o „dușcă" dintr'o sticlă pe jumătate goală ; Mina, Radu și Valotca plecară să caute coarne coapte.

Cei doi tineri înaintau alături gânditori. Radu întrerupse tăcerea.

— Spune-mi Mino, ce-i cu *dubinușca*.

— E un cântec revoluționar popular rusesc.

Radu o rugă să i-l cânte. Mina îi făcu pe voie. Erà în adevăr o arie, gravă, energică, sălbatică.

Una din strofe spuneà :

Va sosi însă pentru norod o vreme,
Să-și desconvoaie puternica spinare,
Și 'mpotriva stăpânitorilor săi,
Să-și ridice ghioaga-i străbună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi mereu revenea refrenul :

Cu ciomagul vom isbuti
Porniţi odată nu ne vom opri,
Vom munci, vom smuci
Şi vom lovi.

Un strigăt al lui Valotca îi deşteptă din reveria lor. Dânsul găsise un corn cu rod. Peste puţin câte-şi trei culegeau fructele lui.

Pe când se îndeletniceau cu aceasta, se auziră în apropiere ţipetele unui animal. Se întoarseră spre locul, de unde veniau ele. Nu se vedea nimic. Ţipetele însă continuau disperate. Mina ascultă câtevà momente cu băgare de seamă, apoi, luând nuiaua de alun, ce i-o dăduse Radu la izvor, înaintă spre un tufiş din apropiere.

— Cé crezi, că este, întrebă Radu?

— O broască, prinsă de şearpe.

— Şi ce vrei să faci? Fereşte-te să nu te muşte.

Mina însă n'ascultă sfatul. Intră cu hotărâre în tufă, şi sili astfel şi pe Radu s'o urmeze. Ea dete la oparte frunzele, crengile şi putù descoperi reptila, care ţinea broasca din partea din dărăt.

La zgomotul făcut de cei ce se apropiau, şearpele se retrase la rădăcina tufei, unde îşi aveà culcuşul. Mina îl urmări cu stăruinţă. Radu hotărî s'o ajute. Veni dar din partea opusă, şi reuşi să lovească şearpele, care înspăimântat dă dù drumu pradei sale şi căută să fugă înlături. Radu îl ajunse şi din două lovituri puternice, îl făcù să se zvârcolească, la rândul său, în convulsiunile agoniei. Veni apoi lângă Mina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea îngrijea de broască, pe care o pusese pe o frunză lată, încercând s'o readucă la viaţă.

In adevăr, peste puţin, redeşteptată din spaima morţii, animalul prinse a mişca, spre marea bucurie a mântuitoarei lui. Apoi, făcù o săritură mare, stătu o clipă gânditoare, pe urmă îşi luă drumul în salturi egale. Mina îl urmări pânăce se făcù nevăzută subt iarba deasă, apoi se întoarse spre Radu.

— Şi şearpele, întrebă dânsa?

— L-am omorît!

— Vai, sărmanul! Nu trebuia! Destul că-i luasem hrana pe ziua de azi!

Radu o privì îndelung.

— Cât eşti de bună, Mino, îi zise el!

Intorcându-se în poiană, găsiră pe ceilalţi tot la locurile, unde îi lăsaseră. Sofronie Kalinenko şi Iancu Măgură dormiau duşi, purtând pe cap fiecare câte-o coroană, împletită de nevestele lor. Acestea stăteau culcate, cuprinse şi ele de moleşală. Sosirea tinerilor le treziră. Valotca începù, să le facă o entusiastă povestire a celor întâmplate: mântuirea broaştei şi moartea şearpelui, care erà „nespus de mare".

Radu şi Mina se aşezară şi ei jos şi începură, să povestească despre şerpi, fiare sălbatice, precum şi despre primejdiile, la cari se expun vânătorii.

In timpul acesta, deasupra lor, păsărelele îşi cântau imnurile de iubire şi plăcerea de a trăi, pe când copacii îşi clătinau mereu frunzişiul în scurgerea vremii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Spre înserate, excursioniștii luară drumul șoselei, ca să se întoarcă în sat.

Eșind din pădure, soarele erà ascuns pe după dealurile împădurite ale „Gorgoaei", și umbra se întindeà peste întreaga vale.

Sătenii se întorceau de la muncă, obosiți, și înrumeniți de soare. Pe ulițele satului, erà o mișcare, neobișnuită în timpul zilei: pâlcuri-pâlcuri de fete și de copii, cu cobilițele pe umăr, dângănindu-și căldările dobrogene de aramă, se îndreptau la cișmele. Și în mijlocul unui nor de praf, treceau chiuind flăcăii, în fuga cailor, pe cari îi mânau la adăpost. Inaintea vetrelor locuitorilor, pălpăià focul și femeile pregătiau ospățul de seară.

Excursioniștii priveau acest tablou fermecător și pitoresc fără să rostească vreo vorbă. Și când veni vremea să se despartă, cu toții simțiră un regret, că această petrecere luà sfârșit.

Își făgăduiră însă s'o reînceapă cât de curând.

Și de-atunci, sătenii îi vedeau aproape zilnic pătrunzând în grup în pădurea vecină, de unde nu se întorceau, decât noaptea târziu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

INGRIJORAREA LUI RADU

Trecu luna lui August și o parte din Septemvrie. Lumea se întorsese dela Niculițel și începuse să se pregătiască de iarnă. Apropierea deschiderii cursurilor îngrijeà pe Radu, căci trebuia să se despartă de Mina. Gândul acesta îl chinuià într'una. Cum oare aveà el să trăiască departe de aceea, care îl trezise la o nouă viață? Îi se păreà cevà cu neputință. Se hotărî dar să-și împedice colega, să plece în Rusia. Totuși se întreba: „cu ce drept pot eu s'o opresc, să-și facă datoria, să-și continue studiile?" Dar când, pe de altă parte, se gândia că Mina aveà să intre în țara aceea, în care sufletele, dornice de libertate, se ciocneau de stânca silniciei, când știà bine că tovarășa lui, cu firea ei entusiastă, setoasă de a lucrà pentru triumful dreptății, n'ar fi putut rămâne indiferentă la luptele colegilor ei și s'ar fi avântat în primejdiile lor, simțià că era de datoria lui s'o reție. Dar cum? Când el însuși, prin entusiasmul ce arătase pentru idealul ei, i le întărise și mai mult, excitând avântul ei. Acum vedea cât fusese de nesocotit. Și câtă dreptate dădeà domnului Kalinenko, ca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

re cu bunul său simț, potrivnic ideilor comuniste, căutase să pue frâu pornirilor nepoatei sale ! Ori cum însă se simțiă dator, să facă încercări spre a o îndupleca, să rămâie în țară.

Intr'una din zile, venind vorba de plecare, dânsul zise colegii sale :

— Mino, n'ar fi oare mai bine să nu te mai duci în Rusia ?

— Cum ? Și studiile, răspunse ea mirată ?

— Le vei urmà la București, unde vom fi împreună.

Mina îi arătă atunci cât de greu i-ar fi fost, să renunțe la cei trei ani de studii, făcute deja în Rusia, ca să le înceapă de la capăt sau să treacă examene de diferență. Radu însă stăruiind, ea ghici, din câtevà vorbe scăpate, despre ce se îngrijà el, mai ales.

— Radule, îi zise atunci. N'aveà nici o grije. Mă duc să-mi văd de treabă. Și-apoi, chiar dacă ar fi întemeiată teama ta, nu trebue oare, să ne facem datoria de oameni luminați ?

— Suntem datori, replică dânsul, să ne îngrijim mai întâi de noi, apoi de alții.

— Cum, Radule, se poate să susții, tu idealistul, astfel de teorii egoiste ? Să fii potrivnic îndeplinirii datoriilor noastre față de omenire ?

— Tu, Mino, ești prea mult subt înrîurirea ideilor revoluționare din Rusia. Starea, pe care dorești s'o vezi acolo e dintre acelea, cari nu se întâlnește în nici o țară din lume, oricât de înaintată ar fi ea în cultură.

— Eu nu cer altcevà decât libertatea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Libertatea, Mino, întrerupse Radu, n'o vei găsi nicăeri.

— Cum în Franța, de pildă, lumea nu se bucură de libertate, ce-i drept, relativă?

— Nu. Și acolo, cași la noi, sunt legi firești tiranice, cărora suntem siliți să ne supunem.

Strigăm că starea ideală a omenirei e cea a egalității și nu vedem că la această se împotrivește însăși natura, care împărțește cum vrea bunurile sale, mult la unii, puțin la alții. Unul, de pildă, e mărginit prin naștere, altul vine în lume înzestrat cu talente mari; unul și-a deschis ochii într'un pustiu și trebue să rătăcească, să vâneze, să prade pentru a se hrăni, altul se bucură de toate binefacerile unei țări, în care ogoarele îs mănoase. Nu mai vorbesc de ereditate, de mediu, de nevoia luptei pentru viață, care toate ne arată în chip limpede, cât de liber a fost creat omul de natură! Nu-i deci curată nebunie, să visăm o societate, în care idiotul să aibă dreptul — și aceasta acordat de legile țării — să fie pus pe aceași treaptă cu omul genial? Trândavul să împărtășească rodul cu cel ce zi și noapte muncește ca să-l capete? Cel energic să fie stingherit în mișcările lui de cel domol, egalul său? Și atâtea altele, cari ne dovedesc, că egalitatea nu-i decât o utopie.

Mina avù răbdarea să-l asculte în liniște. Când el sfârși, îi zise:

— Iți spun drept, că nu te mai înțeleg, că nu te mai recunosc! Nimeni nu luptă astăzi pentru o egalitate așà de curioasă ca cea, de care îmi vorbești. Acestea nu-s principii de susținut. Oamenii cu min-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tea sănătoasă se trudesc, să creeze omenirii o stare socială, care să îngăduiască, ca oricine venind pe lume să aibă de învins deopotrivă aceleași greutăți și de câștigat aceleași bunuri. Ei luptă să înlăture pentru totdeauna acele legi ticăloase, cari întind aripi ocrotitoare peste câțiva numai — și în general nu peste cei aleși ca minte și ca inimă — iar celorlalți le pun stavile grele, deși mulți din ei sunt ființe superioare. Și celor ce încearcă să ridice glasul prea tare, în numele „dreptății", le trimit puternicele lor argumente : gloanțe calde.

Radu părea încurcat. Admisese și susținuse de atâtea ori vederile Minei, cari erau și ale lui. Și totuși trebuia să stăruiască în țelul său. După puțină gândire, răspunse.

— Și în Rusia, Mino, se va îndrepta într'o zi starea socială. Ideile înaintate sunt acolo în mare progres. Trebuesc lăsate lucrurile în mersul lor evolutiv. Orice revoluțiune, prin relele ce le aduce, însemnează un pas îndărăt, sau cel puțin o oprire îndelungată, a atâtor elemente pacinice de propășire.

— Nu ! Cei ce au în mână astăzi cârmuirea, care le aduce atâtea foloase, n'o pot părăsi așa de ușor, numai în fața unor argumente ce li s'ar aduce, oricât de logice ar fi ele. Adevărata elită, cea intelectuală și morală, care acum locuește adesea prin bordee, numai prin luptă aprigă va fi întronată sus. Și-atunci, va fi domnia dreptății, a muncii curate și cinstite pentru binele obștesc.

— Tare mă tem, că odată cu domnia „elitei" tale, pe care de altfel poporul o va putea distinge foarte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu greu, să nu năvălească mai mult păturile ignorante, hrăpărețe și crude, ceeace ar aduce o tiranie și mai groasnică, decât cea a nobililor.

— De loc ! Onlocrația, în adevăr, e foarte primejdioasă — avem atâtea pilde în trecut — dar ea nu se va produce. Noi luptăm astăzi pentru înlăturarea castelor, cari stingheresc și împedică să domnească pe pământ iubirea între oameni și competința la locul ei. Desființarea lor, o să aducă o eră de stăpânire înțeleaptă. Onlocrația nu va căpătà puterea, se vor găsi mijloace să fie înlăturată această calamitate.

— Și crezi că se va puteà face reforma prin mijloace silnice? Și odată revoluția reușită va fi liniște? Eu, unul mă îndoesc. Un lucru apoi mă miră : constat la tine, Mino, un contrast izbitor. Pe deoparte, ești o fire foarte blajină, iertătoare, care te-a făcut adepta filosofiei *îngăduinței*, iar, pe de altă parte, ai fi în stare să întrebuințezi toate mijloacele violente pentru reușita ideilor tale. Nu vezi oare, că acestea te apropie de cei, pe cari îi urăști și-i combați? Căci și ei întrebuințează aceleași procedee.

Mina zâmbi :

— E, însă, o deosebire, Radule, răspunse ea. Eu, și cei ce gândesc ca mine, vom fi silnici o singură dată, până vom fi așezat pe altarul lor dreptatea și libertatea ; pe când potrivnicii noștri, pentru a-și apără privilegiile, stau pururea cu armele violenței în mână.

— Dar în lupta voastră de răsturnare, însemnătatea cea mai mare n'o veți aveà voi, idealiștii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ci masele, poporul de jos. In caz de biruință, nu va fi oare el stăpân pe situație și nu se va arătà mai tiran, de cât cei mai strașnici tirani?

Cum veți puteà înfrânà poftele nesățioase, ce s'ar ivì în mijlocul lui? Omul din popor, fără cultură, apăsat de nevoi de veacuri, e întotdeauna înclinat spre cârtire, spre răsvrătire. El ar face multe rele, dar îi lipsește coheziunea, organizația. Voi i le veți da. El vă va urmà orbește, la început. Dar vai de aceea, cari, după ce îl vor fi împins la luptă, înaripându-i visurile și poftele, nu vor fi în stare să-l mulțumească! Odată stăpân pe situație, omenirea poate să tremure! Și mi-e teamă de cultura ei. Atâtea veacuri de muncă stăruitoare pot fi distruse într'o clipă!

— In privința aceasta, poate că ai dreptate. Capii mișcărei însă sunt oameni luminați și îndemânateci. Ei vor ști cum trebuie să procedeze. Și-apoi care din pricina unei astfel de temeri, trebue să lăsăm ca tirania să continue să troneze, și cârmuitorii capitaliști de astăzi, să sugă sângele celor ce muncesc?

— Nici aici nu-ți dau dreptate, răspunse Radu, ai uitat teoria lui Tarde? *Imitația* nu-i oare unul din factorii, cari fac să propășească o societate? O invenție de pildă, genială, poate schimba fața unei societăți. Dar ca ea să fie primită de toate straturile populațiunii, cată întâiu să fie îmbrățișată de păturile de sus, și de aici, prin imitație, să se împrăștie peste cei de jos. Menținerea unei elite se impune și din acest punct de vedere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fie. Dar când e vorba de elită, astăzi nu se înțelege decât cea de sânge și cea de avere. Noi voim să înstaurăm sus o nobilime, care să-și fi câștigat titlurile prin inteligență, sentimente alese și fapte frumoase. Atunci *imitația* dumitale se va puteà face în chipul cel mai desăvârșit, căci fiecare va fi încredințat, că luându-se după cei de sus, umblă pe calea binelui. Pe când acum, pe lângă unele lucruri bune, câte obiceiuri netrebnice nu trec de la cei de sus la cei de jos. Ah! ar fi o mare binefacere pentru omenire, dacă am reuși să înlăturăm pe cei trândavi și pe cei trufași, cari disprețuesc pe ceilalți, pentru că își câștigă viața prin muncă cinstită și pentucă nu s'au născut în palate, clădite din furturile din trecut ai celor mai tari sau de spoliațiunile în masă ai capitaliștilor moderni! Nu mai vorbesc de deviza lor: *nolli me tangere*, căci altfel riști să fii trecut prin frigarea, pe care o mânuesc ei de minune. Nu, Radule, nu-i cunoști pe acești oameni, sau poate te-ai lăsat înșelat de surâsul lor rânjitor, cerut de politeță, dar care nu-i decât o tățătnicie nedemnă. Sufletul lor e un tăciune lucitor și ademenitor. Vai, însă, de acei cari s'ar atinge de dânsul. Da, colega, suntem datori să luptăm, să-i facem să înțeleagă odată, că legile firești nu pot fi supuse celor, pe cari oamenii le ticluesc!

Vorbise, ca de obiceiu, cu multă însuflețire. Obrajii i se învioraseră și ochii îi sclipiau. Radu tăceà. Vedeà prea bine, că greșise alegând calea discuției pentru a înduplecà pe prietena lui, să se lepede de niște idei înrădăcinate, primejdioase în aplicarea lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Schimbă atunci tactica. o-

— Uiți însă, Mino, zise el, un lucru : tu ești re, mâncă. Lasă Rusia. Acolo generațiile mai tiner chiar de nobili, se câștigă la idei noui, cari vor triumfa odată. Tu nu trebue să te avânți în primejdie pentru străini. Simți atât de frumos, ai idei umanitare atât de nobile și un prisos de energie atât de mare, încât e păcat, că le pui în serviciul altei țări și uiți patria ta. Și la noi sunt atâtea lucruri de îndreptat. Iată : țăranul, care e într'o stare mizerabilă, desfrâul, care roade ca o cangrenă mai toate sufletele târgoveție ; morala, care e nesocotită, batjocorită, călcată zilnic în picioare ; dreptatea și onoarea, care nu-s adesea decât simple cuvinte ; toate acestea așteaptă îndreptarea de la sufletele idealiste, cari singure sunt capabile de sacrificiu. E mare nevoe la noi de energii și de inimi ca tine.....

Veni acum și rândul Minei, să rămână pe gânduri. Radu urmă încurajat.

— Gândește-te, că ai rude, cari nu-și dau încă bine seamă ce primejdii pândesc în Rusia pe scumpa lor Mina. Tu pleci, ca să te arunci, poate, în gura morții, cu ideile tale ; iar ai tăi gândesc, că te trimiți la studii spre binele tău ! In Rusia, și fără tine, Mino, lupta va continuà. Ideile noastre își vor croi mereu calea lor. Sunt atâtea suflete, atâtea brațe acolo. Ajutorul tău va fi ca o picătură de apă într'un ocean nemărginit. Aici, însă, la noi, idealiștii sinceri, iubitorii dezinteresați ai binelui obștesc îi poți număra pe degete. Luptând și reușind pe lângă vatra pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rintească, vei simți o mulțumire, care se capătă prin îndeplinirea datoriei și săvârșirea binelui.

— Uiți, însă, un lucru, Radule ! Uiți că sunt basarabeancă ! Locul tău de naștere e liber românesc, al meu nu !...

Se făcu tăcere, și din nou Radu rămase încurcat.

— Aceasta dă aripi convingerilor mele, mai adaoe ea. Și ce frumos e să lupți pentru libertatea pariei tale, ajutând totdodată și pe alții, ca să și-o capete !

— Mino, răspunse Radu după câtevà clipe de tăcere, ai dreptate. Totuși mai e altcevà... iartă-mă, te rog, că sunt oam egoist... nu te gândești oare de loc la mine?....

Zicând acestea, îi prinse mâinile și i le strânse cu ușoară tremurătură nervoasă. Ea înduioșată, ridică ochii și l privi cu dragost . Simțimântul izbucni violent, aruncând un val de uitare peste toate lumea de idei, cu cari își plămădise sufletul de atâta vreme.

— Cum poți să mă învinuești astfel, Radule, zise ea.

— De ce atunci vrei să pleci cu orice chip ? De ce nu te gândești și la mine ? Mi-e frică, Mino... Și rostind aceste cuvinte, ochii îi se împăenjeniră de lacrimi.

— Înțeleg.... Te gândești la moarte... Dar nu toți ce luptă mor !

— Adesea însă cad tocmai cei mai nobili dintre ei ! Și tu, Mino, odată prilejul venit, nu-ți vei cruța viața. Te cunosc prea bine !...

Ea îi strânse cu putere mâna și, mângăindu-i fața,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îl rugă să se liniștească, făgăduindu-i, că o să caute să se ție departe de mișcările colegilor ei. El îi sărută mâinile cu recunoștiință.

Valotca pătrunse în odaie în acel moment, ca să-i poftească la masă și puse astfel capăt scenei aceste de dragoste neprihănită.

In seara aceea, Mina fu veselă; glumià, râdeà și vorbià cu însuflețire. După masă, luă chitara și cântă mai multe arii. Se vedeà că toate aceste silințe erau, pentru ca să însenineze pe Radu. Acesta, însă, cu toate sforțările ei, nu-și putea goni din suflet îngrijorarea ce-l cuprinsese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DESPĂRŢIREA

Ziua plecării Minei sosi. Radu și ai săi se coborîră pe cheiul Dunărei, unde cu greu putură răzbate prin mulțime. O mișcare vie se desfășura aici. Hamalii, încovoiați subt greutatea sacilor ce transportau, înaintau spre vapor, măsurându-și parc'ă pașii greoi; în cale se încrucișau cu alți tovarăși, cari, ușurați de sarcina lor, se întorceau sprinteni spre grămezile de marfă, înșirate în fața vasului. Unii din ei, împingând cărucioarele pline de lăzi, strigau la lume, să li se facă loc. Negustorii și slugile lor mișunau printre ei și adesea strigătele lor de nemulțumire brăzdau aerul. Se mai adaogă la acest vuet și sfârâiturile continue ale vinciurilor vaporului în mișcare, cari ridicau mărfurile în sus, ca să le depună domol în fundul întunecos al magazinelor vasului.

Mina sosì însoțită de unchiul, de mătușa și de vărul său.

Zărind pe Radu și pe rudele lui, alergă le ei. Cele două grupuri se apropiară. Mina și Radu stătură tot timpul de vorbă. El o sfătuià să fie înțeleaptă, să se ție departe de mișcările revoluționare. Mina îi făgă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dui din nou, că va face tot ce-i va sta în putință, să nu se amestece în cercurile studențești agitate și că îl va ține în curent despre tot.

Un șuerat ascuțit, prelung, făcù pe toți să tresară. erà primul semnal de plecare. In curând, un al doilea șuerat zori pe călători, să-și iee repede rămas bun dela ai lor.

Mina își îmbrățișă mătușa, sărută pe Valotca, pe Mărioara Negură, strânse mâna domnului Măgură, iar când veni rândul lui Radu, amândoi stătură câtevà clipe în nemișcare, în nedumerire. In sfârșit, ea îi întinse mâna. El i-o luă într'a sa și simți, cât era de rece. Se priviră în ochi îndelung, negăsind cuvintele, cu cari să-și iee rămas bun. Și cât n'ar fi dorit să se îmbrățișeze ! Nici unul însă nu îndrăzni, să facă întâiul pas.

Deodată, Sofronie Kalinenko strigă, că trebue se grăbiască. Mina, despărțindu-se de prietenul ei, îi zise :

— Vremea trece, Radule, și ca mâine vom fi iar împreună ! Rămâi cu bine !

— Călătorie bună, Mino ! și nu-ți uita făgăduiala !

Puțin după aceea, vaporul își ridică ancora și porni măreț la vale. Mina și unchiul ei stăteau pe coverta de sus. Ea își flutură batista, iar de pe cheiu prietenii și rudele ei se întreceau să-i răspundă. Vaporul se depărta din ce în ce mai repede, în mijlocul valurilor înspumate. In curând, nu se mai puteau zări călătorii.

Radu, privind la acea pată neagră, mișcătoare, care se depărtà într'una micșorându-se din ce în ce,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi se păreà că vede un demon nemilos și crud, care îi răpise avutul sufletesc și-l duceà să-l prăpădească în întunericul necunoscutului. Peste câteva momente, vasul se făcù nevăzut după cotitura „Colnicului Hora".

Tânărul îndrăgostit ar fi stat încă multă vreme visător, țintuit locului, dacă sora-sa nu l-ar fi trezit din reveria lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

UN SALON PROVINCIAL

Radu erà de o săptămână închis în casă şi citeà mereu. Soră-sa îl tot mustrà, spunându-i că-şi va perde sănătatea, stând în nemişcare, în aerul închis al odăei. El, însă, nu-i da ascultare. Nu primeà pe nimeni, afară de colegul său Alexandru Georgescu, care aveà darul să-l mai înveseleàscă cu poveştirile vecinicelor sale ştringării, pline de peripeţii, din cari însă Radu nu credeà decât una la sută.

Alexandru reuşi, în sfârşit, să-l hotărească să iasă cu el prin oraş. De atunci, făceau zilnic plimbări împreună, rătăcind în voia paşilor lor, mai ales pe malul Dunărei. Câteodată, Alexandru îşi târà prietenul prin unele uliţi lăturalnice din marginea oraşului, ca să-i arate la vreo fereastră „doi ochi frumoşi".

Intr'una din zile, îl duse acasă la el.

In salon, erau mosafiri. Radu fu înfăţişat tuturor, iar după ce nouii veniţi luară loc, doamnele îşi reluară firul întrerupt al convorbirii.

Se vorbià de o apropiată nuntă şi fiecare îşi descrià costumul ce-l pregătià. Una îşi făcuse o rochie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de mătasă, cu garnituri, ce prețuiau atâtea sute de lei; alta lăudă măestria croitorului ei, care îi reușise o „minune de eleganță și de frumusețe". Și, vreme de o jumătate de ceas, discuția se învârti în jurul acestor lucruri. In sfârșit, venind vorba și despre lumea, care aveà să asiste la nuntă, se rostì un întreg catalog, mai complet ca cel vestit al cântecului al doilea din Iliada.

Alexandru se amestecà și el în vorbă cu câte o glumă. Radu tăceà. In curând însă, fu silit să iasă din rezervă.

O cucoană, întorcându-se spre ei, le zise:

— Dar domnii, nu vor să joace un rol? Iată, mai avem un loc pentru un cavaler de onoare.

— Eu, răspunse zâmbitor Alexandru, aș primi bucuros, dacă mi-ați da o domnișoară, care mi-ar conveni.

Doamnele începură să rădă și întrebară în cor:

— Ia să vedem, pe cine ai dori?

— Alegeți-mi-o dumneavoastră, și vă spun eu...

— Fie. Să-ți dăm pe Mărioara B....?

— De!...

— Ce, nuți- place? De ce?

— Ei, nu vă pot spune ..

— Atunci pe Lucia P...

— A! nu, merci! Ce-mi voiți nenorocirea?

— Cum așa?

— Apoi, de mofturile ei s'a dus pomina.

— Ia, vă rog, domnule, fiți mai politicos cu domnișoarele, zise o cucoană de lângă el. Se poate, asemenea expresii la un domn student? !...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia lasă, dragă, întrerupse o vecină. Trebue să-i facem pe plac ; aici nu încape vorbă de gentileță. Omul e sincer. Și întorcându-se spre Alexandru :

— Să-ți dăm pe Virginia G?...

— Să mă ferească sfântul, continuă el glumeț, făcându-și cruce, în râsetele tuturor.

— Atunci, ia să vedem... pe cine, pe cine? Ah, am găsit ! Pe „ideala" Elena D.

Toată lumea prinse a râde.

— A ! Știu la ce faceți aluzie, răspunse Alexandru, cu o liniște prefăcută. Dar vă înșelați amarnic. Iată, nu primesc. Sunteți satisfăcute?...

— Stați atunci, că i-am găsit eu una, interveni o domnișoară. Dacă atâtea fete distinse nu-i plac domnului, să-i dăm atunci pe Mina, i-am uitat numele de familie... Creangă, Buruiană... așà cevà, în sfârșit. Ea i s'ar potrivi de minune....

— Care Mina Buruiană, întrebară în cor cucoanele?

— Ia, o studentă rusă, nu tocmai în toate mințile, răspunse mama fetei, care vorbise.

— Ah ! stiu. Dar n'o chiamă Buruiană, ci Frunzà, zise sora lui Alexandru, studentă în litere.

— Cum o fi chemând-o. E indiferent. Repet însă, că i-am da-o domnului Alexandru drept pedeapsă, dacă-i așà de pretențios...

— Zău, dragă, zise o altă doamnă. Să fie adevărat, că fata aceea n'ar fi în toate mințile?

— Și te mai îndoești? ! Când cinevà umblà toată ziulică singură, gânditoare pe câmpii și pe malul pustiu al Dunării recitând nu mai știu ce versuri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când disprețuește toată lumea, când are idei anarhiste din cele mai primejdioase, vrei să fie întreagă la cap?

— Și unde mai puneți, completă domnișoară care deschisese focul, că se îmbracă de crezi că-i vreo lipoveancă beată, deși se zice că-i bogată... și simte o plăcere mare să stee ceasuri întregi *en tête-à-tête* cu toate mahalagioacele.

Acest schimb de vorbe zmulse din indiferența sa pe Radu. Alexandru, care cunoștea dragostea prietenului său, stătea pe ghimpi. De vreo două ori vroi să intervie, ca să se schimbe vorba, dar nu reuși, căci cucoanele vorbiau cu o repeziciune uimitoare și nu era cu putință să fie oprite în avântul lor de critică. Desămăgit, se întoarse spre Radu, încercând să-l împedice cel puțin pe dânsul, să asculte la cele ce se rostiau: dar nu fu mai norocos. Prietenul său urmărià palid conversația, și la un moment dat, Alexandru, cu inima strânsă, îl văzù amestecându-se în vorbă.

— Domnișoara Mina Frunză, doamnelor, zise Radu, cu voce tremurătoare, o cunosc prea bine: e o fată foarte cultă, foarte la locul ei și nici decum nebună.

Se făcu îndată tăcere. Cuvintele lui surprinseră cucoanele, și acel „o cunosc prea bine", nu mai îngăduià continuarea criticei. Una din ele îndrăzni totuși să răspundă:

— Poate să fie cât de cultă domnule, dar ce folos, dacă nu se simte! Ce fel de rochii, mă rog, îs cele pe cari le poartă ea, largi, simple, fără de nici un șic?! De ce se amestecă cu prostimea ea, care ar putea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tocmai pentru că e înstruită, să fie în societatea aleasă a orașului nostru?

— Dați-mi voie, vă rog, să fiu de altă părere, replică Radu. Adevărata cultură emancipează pe om de ideile curente, la cari atât de mult ținem noi astăzi. Ea îți arată, că sunt și alte datorii de împlinit în lume. Și sunt persoane, doamnă, cari își închină întreaga viață binelui obștesc, luptând pentru propășirea sau îndreptarea omenirii. In fața lor, suntem datori să ne descoperim cu respect. Domnișoara Frunză trebue pusă în rândul lor.

Acestor vorbe răspunseră tunete de protestări. Și argumentele de o logică îndoelnică, ciudată, se desfășurară cu o elocvență rară. Radu se silià în zadar să răspundă. Doamnele nu vroiau s'audă și să înțeleagă nimic. Singura sora lui Alexandru aduse în discuție idei mai cumpănite.

După ea, îmbrăcămintea, pe care Radu părea că o disprețuește, mulțumește simțul estetic înnăscut în om și care e un semn de civilizație. De am împedică femeea, să dea îngrijire îmbrăcămintei sale, am aduce o stânjenire acestui simț, și s'ar șterge și o parte din aureola acea poetică, care alcătuește o podoabă, plină de farmec. Datoria, apoi, a unei fete nu e să se îndeletnicească cu chestiuni grele sociale, ci să se cultive pentru fericirea viitoarei familii.

Intreaga această critică se îndreptà nu împotriva persoanei Minei, ci împotriva ideilor ei. Radu răspunse dar mai liniștit, că nimeni nu caută, să puie ostavilă simțimintelor estetice ale femeei, cât timp aceasta nu depășește marginile convenabile. Podoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ba, însă, trebue căutată în simplicitate și în simțul cu adevărat artistic. Orice supraîncărcare, orice excentricitate și exagerare, departe de a dovedì simțimânt artistic, nu-i decât din domeniul unui prost gust.

Venind apoi la rolul femeei, Radu susținù, că ei mai ales cată să i se recunoască drepturi egale cu ale omului. Ea nu trebue privită ca un obiect de petrecere a bărbatului, ci ca o demnă tovarășă de viață. Și în avântul său, începù să facă filosofie, amintind argumentele femeniste ale lui Mill, Bebel și mai ales ale lui Lester F. Ward, după care, femeea este, din punctul de vedere al însemnătății în univers, o ființă superioară bărbatului. Aceasta se observă mai bine în lumea insectelor și a plantelor. Sexul bărbătesc nu s'a ivit pe pământ, decât mult mai târziu decât sexul femenin, ca un fel de diferențiare a ființei, prin trebuința de a se întări o rasă prin încrucișare de forțe vitale. Dar și după aceasta creațiune a bărbatului, vreme îndelungată tot femeea însemna mai mult. Pentru cucerirea ei se dădeau lupte crâncene. Și reușià s'o posadă cel ce erà mai tare ; iar dintre doi egali, cel ce erà mai șiret și doborà pe celalt. Această luptă de veacuri, caşi cea pentru căutarea mijloacelor de traiu, făcù ca bărbatul să întreacă femeia în ceeace privește puterea mușchilor și cantitatea creerului ; căci forțarea minții de a inventa mereu noui miljoace, prin cari să poată obține mai ușor biruința, erà un foarte bun exercițiu. Mai târziu, omenirea ajunse să conceapă robia femeei, a cărei stare s'a continuat și în perioadele istorice și nu s'a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

schimbat în mare măsură nici până în ziua de azi. A cum însă, când însemnătatea ei este dovedită prin argumente luate din însăși observația naturei, de ce să mai stăruim în vechile idei reacționare în ceace privește rolul femeei în societate? De ce să criticăm cu asprime femeile, cari sunt dornice de o viață activă și intensă, cum e, de pildă, cazul Minei?

Alexandru și soră-sa îi urmăriră argumentația. Celelalte doamne însă găsiseră dejà alt subiect de discuție.

Sora lui Alexandru puse lui Radu întrebarea, dacă crede că o fată ca Mina Frunză ar puteà fi un bun element în căsnicie din punctul de vedere al gospodăriei și al creșterii copiilor.

— Și de ce nu, vă rog, răspunse Radu cu convingere? O mamă cu adevărat înstruită va puteà mai ușor, să-și dee seamă de îndatoririle ei față de tovarășul ei de viață și va puteà ști mai bine să-și crească copiii, casă-i facă buni cetățeni, luminați și destoinici. Ea va fi un model de imitat de celelalte soții.

Discuția, fu întreruptă prin intrarea în salon a unui nou grup de cucoane.

Radu și Alexandru profitară de prilej și peste puțin se retraseră.

Afară, Radu respiră ușurat. Prietenul său îi cerù iertare pentru supărarea ce-i produsese fără de voe.

— Dar n'ai de ce să te scuzi, dragul meu, răspunse el. Din potrivă, îți sunt îndatorat. Acum îmi dau seamă bine ce-i lumea și de ce Mina ocoleà saloanele orașului nostru.

Intors acasă, Radu întră în odaia sa, se așeză pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un scaun și se lăsă în voia gândurilor. Și discuția, la care luase parte, începù să i se desfășoare din nou în minte. Acum vedeà prea bine câtă înrâurire avusese Mina asupra lui. Acum își aminteà de acea „filosofie a îngăduinței", cum o numià ea, care o făceà să ierte atacurile ce o priveau personal. In adevăr, dacă n'ar fi cunoscut-o, n'ar fi putut vorbì cu atâta demnitate și atât calm, cum reușise s'o facă în casa prietenului său. Ar fi răspuns doamnelor furios și aspru, nu le-ar fi putut schimba părerile — cum de altfel nu reușise — dar ar fi dat, în schimb, dovadă de rea creștere și de violență.

Seara, la masă, Mărioara îl întâmpină veselă.

— Am să-ți fac o surpriză, zise ea.

Radu se uită la dânsa întrebător. Mărioara îi arătă o scrisoare cu marcă rusească. Radu nerăbdător o zmulse aproape din mâinile ei.

Erà întâia scrisoare, ce-i trimitea Mina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PUTEREA OBICINUINȚEI

Pe la sfârșitul lui octomvrie, Radu se întoarse în București. Își găsi, chiar în ziua sosirei, o odaie mai în spre marginea orașului, și, după ce își aduse bagajele, ieși, îndreptându-se spre restaurantul studențesc.

Aici, se întâlni cu mulți prieteni și cunoscuți. Toți vorbiau de gazde, de petreceri, de cursuri, de examene. Cei mai mulți erau studenți în drept și-și purtau întreaga bibliotecă în buzunar: rezumate de drept, pe cari un profesor șugubeț, le poreclise „țuici". Peste câtevà zile, ei aveau să-și treacă examenele și grija aceasta nu-i lăsà liniștiți nici la masă. Mâncând, își puneau unul altuia întrebări, și când uitau câtevà, deschideau „țuicile" și reciteau pe neresuflate rânduri de text concentrat cu formule latinești.

La una din mese, câți-va studenți râdeau cu hohote. Unul din ei povestea o aventură de dragoste, ce-o avusese la băi, în niște împrejurări ciudate. Și veselia prietenilor săi făceà pe vecini, să se întoarcă spre dânșii, înveseliți și ei de râsetele lor. La o altă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

masă, se discută politică, și fiecare își aveà „soluția situației". Un grup mai zgomotos puneà la cale o salamandră, subt patronajul unei societăți studențești, care erà în luptă aprigă cu o altă societate, de oarece ocrotitorii lor nu se aflau în aceași tabără politică.

Și-un vuet asurzitor se ridică în aerul vițiat al încăperii.

Din când în când, se auziau strigăte de chemări, și oamenii de serviciu grăbiți umblau sprinteni printre mese, purtând în echilibru farfuriile cu bucate. Adesea, după comanda „și mie una la fel", se ridică zgomot de ceartă pentru friptura „microscopică" ce s'adusese. Stăpânul restaurantului intervenià împăciuitor, domolià pe răsvrătiți, și firul dicsuțiunilor pacinice, dar zgomotoase, se reluà de toți.

Radu, care se dezobicinuise de aceasta viață, stăteà pe ghimpi.

Și, când unul din cunoscuții săi prinse a-i povesti cum putuse scăpà de un croitor, care îl urmărià pentru o datorie „preistorică", scârbit, voi să plece, scuzându-se că-i grăbit. Dar nu fu lăsat în pace.

— Mai stai, mon cher, să isprăvim și noi. Vom merge apoi să luăm câte o bere, ce Dumnezeu !

Alexandru Georgescu, care se aflà la aceași masă, îl rugă și el să aștepte. Radu cedà. Un moment după aceea, cu toții erau pe Calea Victoriei.

Pe trotuarele luminate bine, lumea mișuna ca un furnicar și cu greu puteà cinevà înaintà. Tovarășii lui Radu se opriau adesea, ca să privească la câte-o elegantă, exprimându-și în gura mare admirația pentru „corpul ei sculptural", pentru „aerul ei distins", pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tru „ochișorii ei frumoși și visători". Radu mergeà cu ei, ca un osândit. Dorià să scape, dar n'aveà destulă tărie sufletească, să iee o hotărâre. Peste puțin, tot grupul lor zgomotos intră într'o berărie. Halbele poruncite fură aduse îndată.

— A ! ce bună-i. Rece și pișcă, zise unul sorbind jumătate din pahar.

— Da, dar par'că tot mai bună-i cea dela „Căpitanu", răspunse vecinul său.

— Tu mă, Jenică, ești spiritul personificat al contradicției. Bea ce găsești și nu mai tă mofturi !

— Că bine zici tu, măi ! Ce adânc mai vorbești ! Apoi adresându-se vecinului.

— Apropos Nicule, ce-ai făcut cu examenul tău ?

— Am rezultatul.

— Cevà, bilă albă ?

— Cevà mai mult...

— Pricep : cădere cu succes.

— Vedeți, urmă Nicu, am și eu nițel merit : fac pe profesori să le sară țandăra ; discut cu ei colțos de tot. Le arăt că nu numai domniile lor au ușurința ideilor. Ei sunt încântați de a-mi fi făcut cunoștință și mă invită politicos și la anu...

— De, dacă nu știi materia, înterveni Radu !

— Da, domnule, e adevărat ce spune dumnealui ! Ce vreți însă ? N'am nevoe să citesc toate aberațiunile pedantismului !...

— Nu faci bine, răspunse Radu serios. Trebue să-ți treci examenele.

— Ia, lasă-mă, mon cher ! Să vedem tu ce grozăvie o să ne faci, când ți-vei luà licența ! Tu încă dor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mi, mă, auzi tu? Dormi! Crezi în știință ca un gogoman, pe când numai propteaua cea sfântă împarte la noi bunurile lumești și pe celelalte!...

— Bine, bine, chiar așà fiind, tot trebue să-ți termini odată facultatea.

— Ei, oiu nimeri și eu la vreo seziune să fiu alături de vreun Teodorescu „număru doi", care însă să știe carte multă. Și, după câtevà zile veți ceti prin ziare „La examenul al doilea de drept, d. Nicolae Teodorescu a reușit cu toate bilele albe"!

— Iar „număru doi", trântit cu trei negre, adaose Jenică râzând.

— Naturlich!

In acest moment, intrară în berărie un domn, însoțit de două doamne tinere. Toți își ațintiră privirile asupra lor.

— Hm! Că tare mai sunt drăguțe, doamne! zise Jenică. Nu-i așà, Radule!

— Nu găsesc.

— Păi, ție, cum văd, nu-ți mai place nimic!

— Ai dreptate, adaose Nicu. Măi băeți, nu vi se pare, că Radu s'a ramolit cu totul? Și clătinându-l de umăr, îl privi țintă în ochi și-i strigă: mă, auzi tu, trei lucruri îs mai bune în lume: vinul, banii și femeia! Ce străin ești de această înțelepciune!

Radu erà în prada unui mare chin; voià să scape, dar nu știà cum. Făcù semn lui Alexandrn, care îl înțelese. Dar nici el nu reuși să determine plecarea și despărțirea grupului.

— Un moment, să-mi beau berea, mon cher, zise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poruncitor Nicu. Şi întorcându-se spre cucoanele, cari se aşezarseă la o masă, adaose :

— Vedeţi voi, domnul acela nu-mi place.

— De ce?

— Păi nu-l vedeţi? Bea cafea, ca un idiot, şi trateză cuconiţele cu prăjituri, într'o berărie ! Ei, domnule, cum te chiamă... Unde te trezeşti, mă rog ! Du-te aiurea de cere astfel de lucruri şi nu-mi veni să conrupi lumea pe-aci !

Noroc că necunoscutul şi însoţitoarele lui, din cauza zgomotului din berărie, nu auziră apostrofarea lui Nicu.

In sfârşit, tovarăşii lui Radu ieşiră pe stradă. Dar nici acum nu le putu scăpà. Cu toţiii aveau acelaş drum.

In cale, întâlniră o fată, care li se părù o croitoreasă. Nicu şi Jenică se legară de ea, dar nu primiră nici un răspuns. Aceasta înciudă pe Mişu.

— Să te vedem, fetiţo, dacă eşti o fracţie aşà de ireductibilă, cum te prefaci, şi se apropiă mai mult de fată. Ea, ca să scape, se urcă într'o trăsură şi se depărtă.

— Cel mai puternic argument, ce ţi-l puteà arunca în nas, ca să-ţi arate, că nu-i placi, rânjii Jenică.

— Ce-ai fi zis, însă, de mă vedeai sărind în trăsură, alături de ea?

— Petrecere frumoasă !

Radu îi certă :

— Nu-mi place ce faceţi. Nu e demn. Tu, Teodorescule, ai s'o păţeşti odată şi odată...

— Ce mai tip, curagios ca iepurele, îmi este „stu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dintele eminînte" ! Nu știu ce o să se facă în viață : popă, cioclu ? Și întorcându-se spre Radu adaose : — Adevărat, prietene, tu nu-mi pari a fi bine ! De ce nu te îngrijești ? Unde au zburat oare vorbele tale frumoase de odinioară, cari mi s'au întipărit așa de adânc în minte : „Tinerețea trebue trăită în dragoste, care e floarea vieței noastre" ! Zău, nu mai pricep nimic, și să ferească Sfântul de mai rău !

Când, în sfârșit, fu singur, Radu răsuflă mai ușor. In noaptea aceea, scrise Minei o scrisoare lungă, în care descriindu-i impresiile zilei dintâiu a sosirei lui în București, îi arătă cât de mult simția acum lipsa ei, precum și sprijinul ei moral. Se culcă apoi, și multă vreme îi flutură în minte ființa ei eterică. Ii vedea chipul nobil, zâmbetul ei dulce, care îl fermecase de atâtea ori, și ochii ei frumoși cu duioase clipiri. Adormì, făurindu-și visul viitorului, în care aveà să fie o viață întreagă nedespărțit de tovarășa lui.

A doua zi, merse să se înscrie la facultate pentru anul următor.

Un mare număr de studenți se aflau prin coridoarele Universității. Unii urcau scările, alții le coborau. Mulți țineau în mână câte o carte sau câte un rulou cu actele necesare pentru înscriere. Ghișeurile secretariatelor se luau cu asalt. Aici, erà o înghesuială înăbușitoare, și ceasuri întregi trebuià s'aștepte cinevà într'un spațiu foarte restrâns, în care aerul erà înnecător, ca să poată, în sfârșit, reuși să-și treacă capul pe ferestruica strâmtă și să vorbiască cu secretarul.

In așa zisa aulă, studenții alcătuiau grupuri mici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sau mari, discutând de toate : de cursuri, de cărţi, de examene, de profesori, de politică, de aventuri galante. Din când în când, îşi aţinteau ochii spre vreo studentă, care sprintenă şi gătită, urcă scările spre secretariat. Păşind mândră subt ploaia privirilor colegiale, ea lua aerul cochet al celei mai desăvârşite indiferenţe.

Adesea însă se iviau şi fiinţe cu înfăţişarea modestă, feciorelnică. Zăpăcite de a se afla între atâta lume, înaintau şovăitor, cu obrajii îmbujoraţi, cu privirile la pământ.

Convorbirile îşi urmau neîntrerupt firul. Glumele, vorbele istețe şi hohotele de râs făceau un vuet confuz, care umpleà tot locul. Unii veniau, alţii plecau, câţivà se opriau să citească anunţurile universitare, alţii, în sfârşit, se plimbau de-alungul coridoarelor discutând chestiuni de ştiinţă sau de literatură. Aceşti din urmă făceau parte dintre studenţii cei buni. Pe la ferestre, însă, ca niște glastre cu flori, stăteau de vorbă perechile în flirt, vesele şi zâmbitoare.

Şi râsul izbucnià adesea din grupurile acestea : obrajii se înrumeneau, ochii îşi micşorau luminile, spinările se încovoiau uşor, pe când gurile deschise lăsau să se vadà şiruri de mărgăritare şi câte odată ruini premature.

Pe dinaintea acestor perechi, defilau sute de colegi, cari le aruncau priviri curioase şi indiscrete. Dar nimeni nu le adresă vreun cuvânt jignitor. Fiecare se silià, să dee dovadă de „moravuri universitare", cari deosebesc pe studentul sălii de facultate, de stu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dêntul *don-Juan* al trotuarului, sarcastic, șficuitor, însinuator.

Radu după, ce isprivi cu înscrierea, făcu un ocol prin coridoare și se putù încredința, că nimic nu se schimbase din obiceiurile din trecut. Un an de zile petrecut în acest mediu nu puteà fi uitat așà de ușor. In zilele următoare, simțì par'că nevoia, să se întoarcă în această lume studențească, pe care o detestà și care totuși îl atrăgea. Incetul cu încetul prinse a venì în mijlocul ei, între două cursuri sau când biblioteca *Fundațiunii Universitare* erà închisă. Stăteà de vorbă cu primul cunoscut, care îi ieșià în cale și-și „omorà" astfel timpul.

După vreo două săptămâni, felul vieții, ideile unor colegi, cari îl izbiseră așà de neplăcut în ziua dintâiu a sosirei sale, nu-l mai supărau atâta. Obicinuința îl prinse iarăși în mrejile ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA ...AST...
...LU

O TAINICĂ CONSFĂTUIRE

Intr'o mică odaie scundă și umedă, cinci tineri se sfătuesc în jurul unei mese. Vorbesc încet, aproape pe șoptite, și pe fețele lor, luminate ruginiu de mica lampă ce stă la mijloc, se zugrăvește îngrijorarea ce-i stăpânește. Adesea se opresc din vorbă și stau în ascultare. Zgomotul însă auzit se stinge, firul întrerupt al consfătuirei reîncepe. De-odată, se aud câtevà bătăi ușoare la ușă. Șoaptele încetează. Unul vrea să se scoale.

— Nu, îi zice vecinul. Lasă pe Minciovici, căci el știe semnalul.

Minciovici se îndreptă spre ușă, pășind în vârful degetelor. Ciocăniturile se aud din nou în același ritm. Minciovici deschide și un tânăr înalt, spătos intră. Cu toții recunosc pe Dragomirov. Unul îi dă un scaun. El se așează aproape de masă. Ceilalți așteaptă să vorbiască. Dânsul, după ce își aruncă privirile în juru-i — precauțiune care devenise la el un obiceiu — zice :

— Am fost. Kavalenko lipsià. In schimb, am găsit pe tovarășul său intim, Ion Bălanu.

322.277

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'a hotărît cevà?

— Da. Să ajutăm pe cei din baricade. Şi iată cum. Studenţii Furtunov şi Kraievski sunt arestaţi, după cum ştiţi, deşi nu li s'a putut găsi nici o vină vădită. Mâine se vor adunà colegii noştri la Universitate, ca să afle răspunsul guvernatorului, şi să protesteze, dacă nu li se va fi satisfăcut cererea. Şi- acolo, ştiţi două-trei discursuri bine ticluite, şi... flacăra e gata. Prea puţini, fiţi siguri, se vor retrage...

— Dar dacă peste noapte baricadele îs cucerite?

— Aceasta stă numai în mâinile soartei. Destul că noi dorim, să ne facem datoria şi să le aducem ajutor.

— Poliţia însă n'a aflat nimic despre întrunirea noastră de mâine?

— Cred că nu... Şi-apoi motivul întrunirei, dacă o fi aflat prin studenţii spioni, e să ascultăm delegaţia trimisă guvernatorului. Despre adevăratul nostru scop însă, absolut nimeni, afară de noi, nu ştie nimic.

— Cărei baricade îi vom duce ajutor?

— Să vedem mai întâiu câţi vom fi. De vom fi mulţi, o parte se va îndreptà spre baricada cea mare, ceilalţi vor încercà să prindă pe guvernator. Dacă reuşesc, am câştigat aproape totul. Uitasem însă, să vă spun, că m'am întâlnit cu Sonia Andrievici, colega noastră. De la ea am aflat, că unul din regimentele de aici, are de ieri o purtare şovăelnică şi din pricina aceasta n'a fost băgat în foc. Răul este însă, că regimentul de dragoni, trimis împreună cu artileria să potolească revoluţia din oraşul-vecin, s'a reîntors. Şi nu ştiu în ce ape s'adapă. De altfel, de ce să ne în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trebăm de numărul dușmanilor noștri. In întreprinderi ca ale noastre, în momentele acestea, numai îndrăzneala, avântul, încrederea în sine trebue să ne călăuzească.

Se făcù tăcere. După câtevà mommente Dragomirov adaose :

Am aflat dar ce ne poruncește centrul. Datoria noastră e să ne punem acum pe lucru. Mâine, să ne sculăm cu noaptea în cap și să ne vestim prietenii, cari încă nu știu nimic. Eu am pregătit de altfel totul. De mult lucrez cu Kovalenco și Universitatea își are secretul său. Tu, Andreev, pregătit-ai mingile tale?

— Da, am vreo sută. Mitca însă și tovarășii săi au mai multe.

— Să-mi dai și mie vreo trei-zeci.

— Eu sunt de părere, zise Minciovici, că tu nu trebue să iei nici unul. Ești șeful nostru și ai altcevà de făcut.

— Nu le cer pentru mine, ci pentru altcinevà? Și-acum, băeți, să ne despărțim în liniște.

Toți se sculară. Și unul câte unul ieșiră din odaie, silindu-se să facă cât mai slab zgomotul pașilor lor prin lungul coridor al casei, care aveà aspectul unei căzărmi. Din când în când, se auzià o scârțiitură de ușă, și din nou se făceà liniște. Peste puțin, o tăcere desăvârșită cuprinse întreaga clădire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

NOURII SE INGRĂMĂDESC

Nu erau încă ceasurile opt de dimineață și Universitatea gemeà dejà de studenți și de lume străină. Coridoarele nu mai erau încăpătoare. Trebuia să-se deschidă amfitreatul cel mare. Cheile însă lipseau și intendentul nu se găsià nicăeri. Ce erà de făcut? Alte grupuri de studenți sosiau într'una. Pe stradă, nu se puteà staționà, fără a trezì bănuelile poliției. Fruntașii se sfătuiră câteva momente și peste puțin, ușile fiind forțate, o mare parte din lume pătrunse în amfiteatru. Intr'o clipă, băncile fură ccupate; mulți fură nevoiți să stee în picioare și alții și mai numeroși se îngrămădiau înaintea porților, fără speranță de a puteà intrà.

Delegația trimisă la guvernator, să ceară liberarea colegilor arestați, erà și ea de față. La un moment dat, cinevà vroi să vorbiască.

— Nu așa! Un președinte, un președinte, se strigă din sală.

Intr'un singur glas, se proclamă președinte studentul Kovalenko.

Dânsul se urcă încet pe tribună, îmvăluit de pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

virile tuturor. Erà un tânăr, de statură potrivită, bine făcut, cu faţa puţin ovală, cu trăsături fine. In ochii săi albaştri, se oglindeà voinţa unui suflet tare, o energie bărbătească. Toate mişcările lui arătau pe omul hotărât.

La un semn al lui, se făcù tăcere şi însepù să vorbiască. In scurta lui cuvântare, rugă pe colegii săi, să asculte în linişte pe oratori şi apoi să se chibzuiască, cum e mai bine asupra horătârilor ce trebuiau luate. Apoi dădù cuvântul studentului Teodorov din delegaţie.

Cu o mare uşurinţă la vorbă, limpede, şi precis, acesta povestì peripeţiile, prin cari, trebuì să treacă delegaţiunea. Arătà cum fură, el şi colegii săi, bruscaţi de oamenii de serviciu ai guvernatorului, cum protestară, cum fură insultaţi şi cum, în sfârşit, li se îngăduise să pătrundă în anticameră salei de audienţă. Şi aici, după două ceasuri de aşteptare, fură în sfârşit primiţi, nu de şeful suprem al guberniei, ci de secretarul său, care, încruntat, le spuse, că nu puteà primi porunci de la nimeni, dar mite de la niste copii. Apoi, din ce în ce mai răstit, le declară, că nu erau decât niste „derbedei şi netrebnici", după care îi dădù afară, ameninţându-i cu cnutul şi cu Siberia, dacă n'aveau să se astâmpere.

Şi Teodorov sfârşi astfel :

— Judecaţi dar, scumpi colegi, dacă domniile lor se poartă astfel cu noi, pătura cultă, ce trebue să îndure sărmanul nostru popor de jos cel neprivelegiat ! Noi ne-am înplinit sarcina. Rămâne ca voi, să deliberaţi şi să luaţi o hotărâre demnă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După Teodorov, luă cuvântul Dragomirov. Președintele îl rugă să fie scurt, iar dânsul făcu semn din cap, că se învoește.

— Colegul nostru Teodorov, începù Dragomirov, ne-a arătat cum gândesc stăpânii noștri. Ne-am putut dar încredința cine sunt acești „părinți binevoitori ai norodului", cum le place să se numiască domniile lor. Regimul samavolniciei și al neghiobei nedreptăți este acum în floare mai mult ca oricând ! O răbdare și o plecare a capului mai îndelungată nu-s decât curate lașități ! Și lași nu cred să fie vreunul dintre noi ! Trebuie dar să ne gândim, să zguduim jugul tiraniei ; să ne reamintim, că în acest moment în toată Rusia s'a desfășurat stindardul revoluției, iar în orașul nostru hidra năprasnică a despotismului se zvârcolește de durere, și încearcă să sugrume pe frații noștri din baricadele libertății ! Datoria ne chiamă acolo. Voim o patrie liberă ! O vrem noi, o vor părinții noștri, poporul întreg ! Nu așteptați dreptate de la nimeni ! Nădejdea să vă fie numai în puterile și în brațele voastre ! Și de aceea vă zic : înainte în numele libertății !

Câțivà vroiră să aplaude. Kovalenko însă îi oprì printr'o mișcare de mână, și făcù loc la tribună studentului băsărăbean, Ion Bălanu.

Acesta vorbì de Furtunov, de Kraevski și de alți studenți, pe cari autoritățile îi țineau închiși. Descrise, apoi, cu amănunte mișcătoare, felul cum fuseseră arestați, și ce înduraseră până să fie aruncați în beciurile întunecoase și umede ale închisorilor, unde zac și acum fără vreo nădejde de mântuire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fără hrană, urmă el, fără lumină, într'un aer înăbuşitor, plin de miasme, stau colegii noştri, cu alţi tovarăşi de suferinţă, unul lângă altul, grămadă ca o turmă de înjunghiat, batjocoriţi şi schiungiuţi de zbirii ţarismului. Şi ce vină avut-au ei oare? De se doreşte răpunerea lor? O vină prea mare, fraţilor, care se chiamă : dreptul de a gândi şi de a trăi liber! Ei zac acum în iadul ce le prăpădeşte trupul şi îi stinge cu încetul, deşi, nu sunt mai vinovaţi ca ori care din noi! Căci gândit-au şi voit-au ei oare cevà mai mult, decât gândim şi voim noi înşine? Nu. Să ne întrebăm dar conştiinţele şi să vedem, dacă ne îndeamnă ele să părăsim pe alţii, să sufere în locul nostru, să fie chinuiţi, daţi morţii, poate, iar noi, părtaşii lor la vină, să privim la aceasta cu nepăsare şi să ajutăm prin laşitatea noastră, să biruiacsă blestemaţia asupritorilor noştri! Fraţilor, e oare nevoie să vă zic, că nu-i vreme de stat cu braţele încrucişate? Săvârşi-vom oare fapta ruşinoasă, crima ticăloasă, faţă de ceice aşteaptă ajutorul nostru, de a lăsà ca tigrul tiraniei, să-şi facă un înalt culcuş din trupurile şi capetele martirilor libertăţii? Nu! Căci toţi vă gândiţi la ei, sunteţi mişcaţi de suferinţele lor, şi mai doriţi s'aveţi o patrie liberă. Dar patriile libere, o ştim cu toţii, nu se făuresc, decât prin sângele vărsat al fiilor lor. Suntem dar datori, să ni-l dăm pe al nostru pentru acest sfânt ideal!

După această cuvântare, curentul se formă. In sală domnià un avânt mare, o hotărâre fermă de sacrificiu pentru mântuirea colegilor şi pentru libertate. Cei ce erau potrivnici nu îndrăzniră, să ridice glasul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

împotriva voinței tuturor. Kovalenco luă încă odată cuvântul și cu glas răsunător strigă.

— Colegi ! Baricadele în acest moment sunt stropite cu sângele celor ce luptă pentru libertate ! Patria așteaptă și de la noi jertfa supremă ! Vreau să știu câți dintre voi sunt hotărîți să ne urmeze ?

Se făcu una din acele tăceri, cari premerg întotdeauna luării unor mari și grave hotărâri. Deodată din mijlocul mulțimei reculese, se auzi un glas.

— Inscrieți-mă printre cei dintâi.

Toate privirile se îndreptară spre persoană, care strigase. Erà o fată. Un murmur surd umplù sala. Apoi toți, simțindu-se par'că umiliți, că o femee le luase înainte, se sculară în picioare.

— Cu toții, strigară ei !

Se făcù iarăși tăcere. Și din nou aceași studentă o întrerupse. Ea vorbi așà :

— Colegi ! Să-mi fie îngăduit, să vă cer cevà. Peste câtevà momente vom merge cu toată inima la luptă și poate chiar la moarte. In entusiasmul nostru însă, să nu uităm, c'avem de îndeplinit unele datorii. Fiecare dintre noi are frați, surori, părinți. Să le trimitem de aici urări de un traiu mai fericit, rescumpărat cu sângele nostru, și să le luăm rămas bun ! Tot odată însă, să ne gândim, că patria și libertatea opresc, să se săvârșească nedreptăți în numele lor. Mulți dintre noi sunt, poate, sprijinitori ai unei mame bătrâne, ai unui tată neputincios, cari lipsiți de ajutorul nostru, ar perì. S'ar făptui o mare nedreptate. De aceea, cei ce sunt toiag de bătrâ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neţe, susţinători de familii, să plece dintre noi ! E o datorie sfântă către cei slabi.

Şi iarăşi se făcù tăcere.

Peste puţin, Kovalenko interveni :

— E drept ce spune colega noastră. Cine dar dintre noi se află în condiţiile arătate de Sonia Andreevici ?

Nimeni nu răspunse.

— Fraţilor, urmă Kovalenko. Hotărâţi-vă ! Şi această e o datorie către umanitate, pe care patria o recunoaşte ! Răspundeţi, căci timpul e scurt !

Tăcerea însă acoperì din nou ecoul acestor ultime cuvinte.

— Dacă-i aşa, adaogă Kovalenko, să ni se arate cine cunoaşte pe vreunul din categoria de mai sus...

Şi iarăşi nimeni nu se mişcă.

Atunci Sonia Andreevici se sculă din nou şi în mijlocul unei desăvârşite linişte, zise :

— Cunosc eu unul !

— Numeşte-l şi-l vom sili să plece !

— Eşti tu însuţi, Kovalenko !

Toţi îşi simţiră inimile zguduite de un simţimânt puternic, care opri câtevà clipe respiraţiile. Dar glasul lui Kovalenko răsună îndată.

— Am fost, Sonia Andreevici ! Acum îs liber ! Tatăl meu nu şi-a desminţit trecutul : a fost ieri ucis în luptele din baricada cea mare !

O puternică emoţiune domnià în toată sala. Kovalenko mai adaose.

— Încă odată scumpi colegi, în numele umanităţii şi al patriei, rog pe cei ce îşi au de susţinut fami-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

lia, să se retragă dintre noi. Și zicând acestea, dădù semnalul de plecare.

Amfiteatrul se golì, iar strada se umplù de o mare de capete. Aici, Kovalenko și Dragomirov împărțiră puterea.

Șase sute de inși trebuiau să se îndrepte spre palatul guvernatorului, opt sute spre baricada mare, iar restul de o sută aveà să rămână cu Teodorov spre a păzì Universitatea, centrul mișcării.

Se împărțiră tuturor puști, revolvere, granate, muniții de tot felul.

Subsolul își desvăluise, în sfârșit, secretul, de care vorbise Dragomirov.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIJELIA

Cele două grupuri, în cari se aflau și multe studente, se puseră în mișcare. Un murmur surd îi urmări în mersul lor. Poliția deabià acum prinse de veste și țignale ascuțite brăzdau văzduhul. Din când în când, se iveà câte un călăreț. Tăind în fuga calului calea celor ce înaintau, se făceà nevăzut pe după un colț de stradă.

Studenții erau stăpâniți de un mare entusiasm. Ei pășiau repede. Ulițele erau pustii, casele păreau părăsite de locuitorii lor. Rare ori apăreà pe după o perdea capul vreunui curios, ca să dispară numai decât. O liniște de moarte stăpânià tot orașul. Numai în depărtare se auziau din când în când pocnituri de pușcă.

Mulțimea de studenți înainta mereu. La capătul unei străzi le ieși înainte un inspector de poliție, însoțit de câțiva subalterni.

— Unde vă duceți? Ce voiți să faceți, întrebă el?

— N'avem să-ți dăm socoteală, răspunse Kovalenko.

Omul cârmuirei socotì prudent, să se retragă. Și valul de oameni trecù mai departe.. Dar iată că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dintr'o stradă vecină apărù o companie de soldaţi, care închise calea. Un fior trecù atunci prin toţi. Intr'o clipă însă, fiecare îşi reveni în fire şi se avântă împotiva trupei.

— Inapoi, strigă ofiţerul, care o comanda !

Nimeni nu-i răspunse. O clipă după aceea, urmă o încăerare scurtă şi sângeroasă.

Cu ochii scânteetori, cu feţele sălbatice, studenţii intrau orbeşte în baionete, nesocotind rănile ce le primiau şi înfruntând la fiecare moment moartea.

Din rândul întâiu, căzură câţiva, scăldaţi în sânge. La vederea lor, tovarăşii se îndârjiră. Lupta se dădù pept la pept, sălbatică, pe viaţă şi pe moarte. Ea se sfârşi în câteva clipe. Puştile fură smulse din mâinile soldaţilor şi cu ele chiar se zdrobiră capetele potrivnicilor căzuţi. Compania de soldaţi fu înfrântă, împrăştiată, fugărită.

Intărîtaţi la vederea sângelui şi beţi de victorie, studenţii îşi continuară vijelios drumul mai departe. Un al doilea cordon de soldaţi, puţin mai la vale, avù aceeaşi soartă ; el fu atacat cu atâta repeziciune, încât nici n'avù timpul să se apere. Răniţii însă şi chiar câţiva morţi nu lipsiră nici de data aceasta.

Şi din nou înviingătorii trecură peste trupurile doborâte ale vrăjmaşilor, scoţând strigăte fioroase de biruinţă, cari acoperiau vaetele şi ţipetele celor răniţi.

După ce înlăturară şi această piedică, cele două grupuri se despărţiră, luând fiecare o altă cale.

Grupul lui Dragomirov, care trebuià să încerce arestarea guvernatorului, nu făcù decât câtevà sute

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de pași și un nou dușman îl întâmpină : cazacii. Ei veniau în goana nebună a cailor și păreau o pădure mișcătoare de lănci.

Mulțimea avù o clipă de cumpănă. Curajul însă se întărì îndată, și sotnia vijelioasă fu întâmpinată cu salve nutrite de pușcă.

Câțivà cai se prăbușiră la pământ, zvârcolindu-se în durerile agoniei, alături de stăpânii lor, cari se zbăteau și ei într'un lac de sânge ; alți cai, fără călăreți, speriați de pocniturile puștilor, dădură năvală îndărăt, pricinuind o zăpăcială neînchipuită în rândurile ce veniau din urmă. Avântul atacului scăzù numai decât. Cazacii șovăiră, se opriră. Strigătele însă și amenințările ofițerilor lor, îi siliră să pornească iarăși.

Acum călcau peste trupurile încă în spasme ale tovarășilor lor căzuți ; îi zdrobiau subt ei, săriau peste caii doborâți, înaintau amenințător. Adversari stăteau în așteptare, și nici o împușcătură nu perdeau în zadar. Gloanțele șuerau în aer, mergând drept în carne vie, ca să răpue o viață, să nimicească un vrăjmaș, un frate. Strigătele însă ale ofițerilor și loviturile date cu latul săbiei pe spatele celor ce se codeau, își reușiră ținta. Cazacii ajunseră în sfârșit până în rândurile dintâiu ale revoluționarilor, pe cari le secerară ca spicele. Apoi intrând în gloata, doborau și zdrobiau subt copitele cailor pe cei căzuți ; loviau fără milă în dreapta și în stânga, și adesea se prăbușiau și ei scoțând un răcnet de durere.

Gemetele răniților, zingăniturile de sabie, focuri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

le de pușcă; bubuitul surd al granatelor, alcătuiau un iad de ropot, de zgomot, de fum, de foc, de sânge.

Cazacii păreau că înnoată în mulțime, și un mare număr dintr'înșii cădeau răniți de moarte. Caii lor se întorceau atunci îndărăt, se ciocneau pept la pept cu alți tovarăși, cari sosiau la atac, se ridicau în două picioare, ca, pierzându-și cumpătul, să se prăvălească în zăpadă ; iar peste trupurile lor călcau cei ce sosiau mereu din urmă.

Oamenii și caii se luptau vitejește. Ochii le scânteiau sălbatic și erau setoși de sânge, de ucideri.

Studenții, cu dinții încleștați, cu peptul înnainte, cu capul gol, cu hainele sfâșiate, loviau într'una, răniau, omorau fără cruțare. Mulți, din rândurile din urmă, ar fi dorit să zboare, ca să fie în frunte, în încăerare.

In sfârșit, cazacii începură a șovăi din nou. Peste puțin, ei băteau în retragere, urmăriți de strigătele de triumf ale studenților.

Acum, trebuia să se îngrijească răniții. Și medicinștii se puseră metodic la lucru.

Dragomirov fu înconjurat de ai săi. Erà neatins, deși luptase în rândurile din frunte. Toți din jurul său se felicitau de reușită. Dar vai ! bucuria lor, fu scurtă, căci trupele dădură un nou atac.

— La posturi, strigă Dragomirov, și nici o lovitură în zadar.

De data aceasta, înnaintau în galop dragonii. Inainte însă să fi ajuns aproape, o fereastră de la o casă de deschise, doi bărbați apărură și traseră mai multe focuri de revolver în soldați. Dela o altă tereastră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a aceleași locuințe se aruncară pietre și apă clocotindă. Câțiva călăreți fură doborâți și escadronul se opri.

Soldații descălicară. Câteva momente după aceea, zgomotul ușilor sparte ajunse până în rândurile studenților, Dragomirov porunci atunci foc repetat, și gloanțele carabinelor și ale revolverelor pocniră de trei ori în salvă spre dragoni. Aceștia, se văzură, la rândul lor, nevoiți să atace.

O luptă crâncenă se încinse. Și iarăși se însepù măcelul, fără milă, sălbatec, îngrozitor, fratricid ! Studenții se luptau cu o vitejie rară. Unii scoaseră dintr'o curte vecină câtevà poloboace și făcură din ele un fel de baricadă, împotriva căreia veni, să se frângă atacul călăreților.

Trecură câtevà minute, în cari moartea secerà multe vieți și biruința nu se știa cui aveà să rămână. Deodată însă, din casa, de unde se traseră focurile de pușcă în soldați, se auziră țipete sfâșietoare de femei și de copii, iar pe acoperiș ieșiră limbi de foc : Dragonii își răzbunau tovarășii căzuți... Aceasta îndoi furia studenților.

Cu o îndrăzneală fără seamăn, se avântară atunci în dușmani, nesocotind perderile ce le încercau. Se produse un val-vârtej de oameni și de cai, încleștați, acoperiți de fum, de sânge. O detunătură puternică se auzì. Geamurile caselor din preajmă se făcură țăndări ; pământul se cutremură, zidurile se stropiră de sânge, pe jos zăceau membre smulse, trupuri sângerânde, mișcătoare.

Aruncarea bombei hotărî biruința. Călăreții, nă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

uciți, debordați, o luară la fugă înapoi, urmăriți de huiduelile de fluerăturile și de gloanțele învingătorilor. In calea lor, alergau acum în toate părțile, nebuni de groază, copii pe jumătate goi, femei cu hainele sfâșiate, bătrâni schilozi, căutând să scape de flacările, ce mistuiau locuințele lor. Dragonii în retragerea lor, îi doborau. Și țipetele victimelor zguduiau sfâșietor văzduhul !.

Dragonii erau acum departe. Numai unul rămase în urmă. Erà un ofițer tânăr. Calul său, care se încăpățânase să rămână locului, înspăimântat de singurătatea, în care se trezise, deodată începù s'alerge într'o goană nebună după tovarății săi. In clipa aceea un bătrân orb, condus de mână de un copil, treceà tocmai strada. Incă un pas, și amândoi aveau să fie striviți. Dar călărețul, strânse cu atâta putere hățurile, încât calul se ridică în două picioare, gura i se însângeră, se împletici și se prăbuși la pământ. Bătrânul și copilul scăpară.

Studenții se apropiau. Puțini dintre ei își dădură seamă de cele întâmplate. In fața lor, sta acum unul din ofițerii, cari comandaseră șarja. Și strigăte amenințătoare ieșiră din pepturile lor.

— Moarte călăului !

— Aruncați-l în foc, pe încendiar !

— La moarte asasinul, repetau sute de voci.

Primejdia erà mare. Tânărul ostaș se întoarse spre ei, și-i privià în liniște, așteptându-și soarta. Mulțimea erà acum la câțivà pași de el. Deodată, din mijlocul ei, se avântă o fată, alergă la ofițer și, cuprinzându-l în brațe, strigă :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Opriți-vă, colegi ! E fratele meu !

Toți se opriră. Dragomirov se apropiă de tânărul ostaș, îl examină de sus până în jos, și-i zise :

— Ai noroc, că ești fratele ei. Apoi dete poruncă, să fie lăsat în pace.

Valul de oameni trecù mai departe, târând cu el și pe ofițer. Mântuitoarea lui mergeà alături de el. O apucă de mână și-i mulțumi.

— Cum vă numiți, vă rog, întrebă el ?

— Mina Frunză.

— N'am să uit numele acesta !

Mulțimea ajunsese aproape de palatul guvernatorului. Incă o cotitură și se află în fața lui.

Pe neașteptate însă, dintr'o uliță lăturalnică, se iviră din nou cazacii. Studenții surprinși, se întoarseră să le ție pept. Dar fură totodată atacați de dragoni pe la spate.

Măcelul reîncepu. Săbiile scânteiau, se auziau urletele de durere, sângele clocotia vărsându-se cald. Incăerarea se desfășură înspăimântătoare.

Loviți din toate părțile, fără nici un punct de reazem, studenții erau perduți. In curând și munițiile li se isprăviră, ceea ce îi sili să se apere cu paturile de pușcă, cu șișurile și bastoanele, cu pietrele pavajului, scoase de subt zăpadă. Unul câte unul fruntașii studențimii căzură. Dragomirov muri, avându-și capul crăpat de o lovitură de sabie. Mincinovici sări la ucigaș îl apucă de gât cu turbare, și amândoi, rostogolindu-se în zăpadă, fură zdrobiți de cai.

Sonia Andreevici omorâse cu un foc de revolver pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un cazac ; un altul o apucase de păr și era gata s'o lovească, dar ea îi prinsese brațul. Soldatul lăsă, să-i cadă sabia și căută s'o sugrume ; iar ea îl zgâria ca o leoaică. Fața ei, însă, se învineția din ce în ce : se înnecă. In clipa aceea, Mina, colega ei Aniuta Lascarov și studentul basarabean, Vasile Ciobanu, săriră în ajutorul ei. Cazacul fu doborît și o lovitură, dată cu propia lui sabie, îl ținu locului pentru vecie.

Cei patru tovarăși se repeziră numai decât în altă parte. La doi pași de ei, Andreev, căzând străpuns de-o lance, strigase :

— Adio, scumpă mamă !

El fu auzit. Cele două fete săriră asupra omorâtorului. Aniuta Lascarov îl ochi, dar dânsul se aplecă și glonțul trecù pe deasupra capului. O sabie sclipi atunci și Mina se prăbuși la pământ. Își perdù simțirile. Atât își dădù numai seamă, că în acel moment două brațe vrânjoase îi cuprinseră trupul.

Răsvrătiții, loviți din toate părțile, decimați, fură împrăștiați și în cele din urmă cu totul înfrânți.

Și fuga celor rămași în viață începù.

Entusiasmul luptei, disprețul de moarte, jertfa de sine, făcură loc groazei, dorului de a trăi. Studenții, cari desfășuraseră atâtà vitejie, cari înfruntaseră și înfrânseseră de două ori oștirea disciplinată, cari, cu o clipă înainte, vedeau moartea cu ochii și nu se înspăimântau, fugiau acum o fugă nebună, în care lașitatea își dădeà mâna cu cruzimea, cu mișelia. Goniți de biruitori, se călcau unii pe alții, și fiecare se silià, să lase îndărăt cât mai mulți tovarăși, ca, prin pie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

riea lor, să aibă timp să se mântuiască. Cei slabi erau îmbrânciți la pământ, dați pradă vrăjmașilor, cari îi secerau din urmă.

Străzile se goliră numai decât. Cei mai mulți din grupul lui Dragomirov erau morți sau răniți, alții căzură prizonieri, și numai un mic număr reuși să scape.

Pe jos, răniții gemeau, mușcau zăpada de durere, se zbăteau cu moartea, alături de trupurile neînsuflețite ale tovarășilor lor. Un vânt rece suflă peste așternutul de zăpadă, ce părea o pânză imensă, zugrăvită cu flori și rămuri roșii.

Escadroanele de cavalerie se plimbau acum biruitoare în mijlocul unui cimitir. Soldații, stropiți de sânge, răsuflau din greu. Invinseră, în sfârșit!

Liniștea domnia acum prin împrejurimi. In depărtare însă se auziau pocnituri întețite de pușcă, și câte odată bubuituri puternice...

Până la ceasurile două după amiază, se ridicară morții și răniții. Și ziua de groază fu urmată de o noapte de jale.

Spitalele gemeau de răniți. Și a doua zi se puteau vedeà, pe drumurile ce duceau la ele, femei, tinere și bătrâne, soții, surori și mame, cari, cu inimile îndurerate, veniau să afle știri despre ai lor. In cale, se întâlniau cu cele ce se întorceau în hohote de plâns...

In ziua aceea, în multe case se puteau vedeà, prin geamurile deschise, lumânări aprinse la căpătâiul celor morți pentru libertate; iar țipetele orfanilor și ale soțiilor, lacrimile, înnecate în muget de durere, ale bietelor mame, deznădejdea părinților, umpleau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tot locul de un vuet de jale, de un cântec de moarte și de pustietate.

Orașul, odinioară atât de vesel și plin de viață, părea acum un loc de izbeliște.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIJELIA CONTINUĂ

Teodorov, după plecarea colegilor, baricadă toate ușile cu băncile luate de prin sălile de curs, lăsând o singură ieșire strâmtă ; duse apoi în catul de sus tot ce puteà servi ca armă de lovit sau de aruncat, și orândui sentinele în locurile ce-i se păruseră puțin sigure. Apoi, cu doi tovarăși, se sui pe acoperișul Universității, de unde cu ochianul se puteau vedeà baricadele.

Nu trecù un sfert de ceas de la plecarea lui Dragomirov și a lui Kovalenco și se auziră împușcături. Teodorov înțelese, că colegii săi fuseseră atacați pe drum. După câtevà minute, pocniturile de pușcă se auziră tot mai dese. Peste puțin, venì zgomot de luptă și dinspre baricade. Teodorov privì într'acolo.

Un șir lung de oameni se mlădià ca un șarpe uriaș. Rândurile dintâiu se învăluiau de fum. Erau cei de subt comanda lui Kovalenco, atacați de cazaci. Incăerarea fu scurtă. In câtevà clipe rândurile soldaților se răriră. Aceasta hotărì fuga lor. In curând, însă, apărură linii de trupe pedestre, cari înaintau cu baioneta la pușcă. Ele se oprirà o clipă ; apoi un nour de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fum acoperi totul, altul și iar altul. Nu se puteà vedea nimic. Se făcù un luminiș. Lupta ajunsese pept la pept.

Și Teodorov cu tovarășii săi priveau cu inima strânsă la zvârcolirile și la mișcările celor încăerați de moarte.

O jumătate de ceas trecù într'o emoțiune chinuitoare. Lupta se întindeà acum pe două străzi. Fără îndoială, aceasta erà o tactică a lui Kovalenco. Învălmășeala erà din când în când acoperită de fum des, pe când aerul se cutremurà de bubuituri puternice.

— Tunurile, șopti unul din tovarășii lui Teodorov.

— Nu cred, mai de grabă bombele și granatele noastre, răspunse acesta.

Aveà dreptate. Artileria plecase cu o zi înnainte de a se zidicà baricadele, ca să potolească o răscoală dintr'un oraș vecin, și încă nu se reîntorsese. Bubuiturile dar, ce se auziau nu puteau fi decât ale bombelor, aruncate de răsvrătiți în mijlocul trupelor. Și într'adevăr, după fiecare din ele, câmpul de luptă înnainta tot mai mult în spre baricada cea mare, în spre care se îndreptâu studenții, pe cari în zadar căutau soldații să-i opriască.

Veni însă un moment, când cei trei tovarăși de peacoperișul Universității, văzură cu groază cum colegii lor erau înconjurați de oștire.

— Àh ! s'a isprăvit, strigă unul desperat.

— Așteaptă ; încă nu, zise Teodorov.

In acel moment, norul de fum, care învăluia pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

potrivnici, se împrăștiă și Teodorov cu prietenii săi văzură, cu o nespusă bucurie, cum o parte din trupe, punându-și șăpcile în vârful puștilor, treceau în rândurile studenților revoluționari.

Puțin după aceea, cei de subt conducerea lui Kovalenco, săriau în baricadă.

Teodorov își îmbrățișă tovarășii. Și din înălțimea, la care se aflau, strigară câte și trei :

— Trăiască partia liberă !

Strigătul acesta fu auzit de ceilalți colegi, aflați în Universitate. Câțivà din ei se grăbiră, să se suie pe acoperiș, ca să afle cele întâmplate. Cuprinși de un mare entusiasm, cu ochii înrourați de lacrimi, mișcați de un sentiment religios, cu care sufletul lor erà plămădit de veacuri, rostiră o rugăciune ferbinte, înnălțătoare. Iar când sfârșiră, din cele o sută de pepturi tinerești isbucni din nou strigătul entusiast și puternic:

— Trăiască revoluția, trăiască patria liberă. !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O DEŞTEPTARE TRISTĂ

Când Mina își deschise ochii, un chip frumos de fată îi zâmbia. Voì să se miște, dar o durere vie o oprì numai decât. Atunci deabià, băgă de samă, că-și aveà mâna dreaptă bandajată Își aminti cele petrecute : lupta, vârtejul acela de oameni și de cai, Sonia Andreevici, Dragomirov, Andreev strigând „adio mamă", apoi aceea sclipire de sabie... Inchise ochii. După câtevà momente privì din nou spre tovarășa ei și îndrăznì să întrebe cu voce slabă :

— Unde mă aflu aici?

— Intre prieteni, răspunse blând tânăra fată.

Mina îi surâse recunoscător.

— Vă mulțumesc, îi șopti dânsa peste puțin. Apoi, plimbându-și ochii împrejur, văzu că se află pe un pat luxos, într'o odaie mare cu două ferestre, împodobite cu perdele scumpe. In fața lor, se aflà o bibliotecă simplă de stejar, plină de cărți. In mijloc, erà o masă de nuc, iar pe jos se întindeà o frumoasă piele de urs alb. La marginea patului, un palmier ascundea o etajeră cu cărți, iar într'un colț al odăei se mai vedeà încă una, pe care erà orănduitâ, pe patru raf-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turi, „Marea enciclopedia franceză". In sfârșit, o mare o glindă, lângă una din cele două uși, desăvârșià mobilierul.

Nedumerită, Mina se întoarse iar spre tânăra fată și o întrebă :

— Iar ceilalți colegi, unde sunt?

— Nu te îngriji, scumpă Mino, de ei. Dumnezeu le poartă și lor de grije....

Mirată că i se știa numele, Mina privi cu băgare de seamă la tovarășa ei. N'o cunoșteà. Erà o fată de vreo nouăsprezece ani. Fața ei, gingașe și albă, aveà trăsături fine. Părul ei castaniu și mătăsos, erà peptănat simplu, lăsând să se vadă în întregime o frunte boltită și senină. Ochii ei căprui, mari, cu gene lungi, aveau clipiri dulci, cari vrăjiau pe om. Dar ceeace dădeà o frumusețe rară chipului ei feciorelnic erà un zâmbet nespus de duios. Privind-o cinevà în clipele, când surâdeà, rămânea fermecat, ca în fața unei divine madone de Luini.

Mina își frământà mintea, să-și amintească cine erà ea. Nu părea a fi o infirmieră, și totuși, se gândià ea, un rănit nu se puteà duce, decât la un spital. De aceea mai întrebă.

— Se mai află și alți răniți aici?

— Numai dumneata, Mino. Dar de ce te tot gândești la aceste lucruri! Fii mai veselă, ca să te însănătoșești repede, să ne faci bucurie tuturor.

Mirarea rănitei creșteà din ce în ce.

— De unde, vă rog, îmi cunoașteți numele? Cine sunteți?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O prietenă, care te iubește mulr, căci i-ai scăpat dela moarte pe un frate scump.

— Eu? când?

— Astăzi, în timpul luptei....

Mina se silià să-și aducă aminte, când ușa se deschise și o doamnă întră în odaie, pășind în vârful picioarelor. Văzând, însă, că rănita e deșteptată, înnaintă cu îndrăzneală într'un mers legănat și măreț. Venì lângă ea și apucându-i mâna stângă, o întrebă p un ton părintesc :

— Ești mai bine, copila mea? Ce bine îmi pare. Ce bucurie o să aibă fiul meu, când o aflà aceastà !

Mina îi mulțumi și o privì bine. Nu-și aminteà s'o fi văzut altă dată. Chipul ei aveà un aer măreț. O față plină, albă, niște ochi frumoși de un albastru închis, cu priviri scrutătoare, dar totuși blânde, în cari se citeà o simpatie ocrotitoare pentru rănita. Surâsul ei binevoitor îmbărbătă și atrăgeà. Vorbià rar închizând adesea ochii.

Mina îndrăznì s'o întrebe :

— Vă rog, doamnă, așì dorì să știu cine m'adus la domniile voastre și cui îi datoresc atâta îngrijire?

Doamna surâse și mângâind-o pe față, răspunse :

— Te-a adus fiul meu, Costantin Ulme, fratele tău, cum l-ai numit d-ta însă-ți, fata mea. Iată și sora voastră, Valeria.

Și-i arătă pe tânăra fată. Mina nici acum nu erà lămurită și se uità mirată la chipurile lor prietenești. In ochii, în vorbele lor, vedeà atâta simpatie, atâta dragoste, încât începù să creadă, că rănile i-au slă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bit memoria, și că nu-și mai recunoaștea prietenii. Dar cinevà întră în acel moment în odaie și o ajută să-și explice totul. Erà tânărul ofițer de dragoni, pe care, în adevăr, ea îl scăpase de furia revoluționarilor. El văzând pe ai săi în jurul Minei, revenită la viață, se oprì câtevà clipe, apoi se apropia de ele.

Pe față, i se zugrăvià o mare bucurie. Venind lângă Mina, îi zise :

— Sunt prea fericit, domnișoară, că vă revăd și că sunteți mai bine. Simțiți încă dureri la cap și la mână?

La cap? Ea nu-și dăduse încă seamă, că erà rănită și la cap, căci nu văzuse bandajul ce-i înconjurà gâtul.

— Vrea că zisă și la cap, gândì dânsa !

Un fior îi străbătù trupul. Stăpânindu-și însă emoția, respunse tânărului, că nu simte în acel moment nici o durere.

— Ce ticăloși, mai zise el ! Să loviască în femei Deabià m'am putut stăpânì, să nu omor pe nemernic!

— De ce, Domnule Ulme? Ei nu și-au făcut, decât datoria.

Tânărul rămase pe gânduri.

— Datorie ! șopti dânsul. Cuvântul acesta mia frământat ani de zile, încă și până astăzi nu știu încotro să înclin. Ideile și simțurile mele se ciocnesc mereu de acest cuvânt cu sens nelămurit încă pentru mine : datorie !...

Mina se uità la el cu uimire ; vorbele lui o făceau, să întrezărească un tovarăș de idei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum? Și domniavoastră simțiți ca noi, exclamă dânsa?

— Dar care om de inimă nu e cu voi contra țarismului, răspunse doamna Ulme. Totuși, Constantin nu prea face bine, că-și arată părerile prea pe față înnaintea camarazilor săi. Noroc că guvernatorul e prieten de copilărie cu tatăl său, căci altfel....

— Da, donmișoară, zise și tânărul la rândul său. A trebuit cu toate acestea să iau parte la înăbușirea revoltei? Și am fost acolo, în grozăvie, în lupta aceea, în care frații se ucideau fără milă? Am însă o sin gură mângâere: n'am dat în nimeni!

— Ba ați scăpat și viața la două persoane.

— Unde? Când?

— Bătrânul orb și copilul?...

— A, da! uitasem; dar aceasta e cevà așa de neînsemnat....

— Nu, e măreț!

— Pentru un suflet bun ca al dumitale, Mino.

— Și lupta?... Cum s'a sfârșit?

— Ca toate de acest fel...

Se făcù tăcere.

— Dar revoluția, mai întrebă peste puțin Mina?

— Astăzi au căzut ultimele baricade...

— Și au murit mulți?

— Foarte mulți.

— Sărmanii!... Iar de Sonia Andreevici și de Aniuta Lascarov, știți ceva?

— Nu le cunosc. Poate o fi printre cei închiși sau.. grija mea, când v'am văzut căzând, a fost, să vă ră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pesc, să vă scot din mijlocul vărtejului ucigător. Și când am reușit, m'am simțit prea fericit !

Mina îl privià recunoscătoare, iar pe figura ei trecù un nour de tristeță.

— Destul, Constantine, zise doamna Ulme. Am obosit-o prea mult. Acum, are nevoe de odihnă. Totuși o singură întrebare am să-ți fac încă, Mino. Unde locuesc părinții dumitale, ca să-i putem vesti?

— In România.

Știrea aceasta căzù ca o bombă în mijlocul lor.

Cum? Mina erà deci romăncâ? Toți înțeleseră primejdia. Cu orice preț trebuià dar să se țină secret aflarea ei în casa lor. Ori câtă mare trecere ar fi avut familia la guvernator, n'ar fi putut să capete îndulgența lui pentru o străină. Doamna Ulme și copii ei se retraseră într'un birou, ca să se sfătuiască.

După plecarea lor, Mina fu cuprinsă de gânduri răslețe și peste puțin adormi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

FAMILIA ULME

Două săptămâni trecură, decând Mina se afla în casa noilor săi prieteni. Rănile ei mergeau spre vindecare și medicul îi îngădui să se scoale din pat. Doamna Ulme și copiii ei se întreceau fiecare cum s'o îngrijească și s'o facă, să petreacă mai bine.

Mina cunoscù și pe Dimitrie Ulme, capul familiei, care sosise din călătorie de vreo câtevà zile. De la început el îi însuflă simpatie. Erà un boer de viță vechie moldovenească. Își aveà moșiile pe lângă Chișinău, stăteà însă de preferință în orașul Kiev.

Mina în scurtă vreme putù aflà simțimintele și ideile lui ; căci adesea el arată cum n'a căutat niciodată, să fie un stăpân absolut și nemilos pentru țăran. Față de un muncitor, el n'aveà numai o purtare corectă, ci una cu adevărat creștinească. Erà mărinimos, totdeauna gata să săvârșească o faptă bună, generoasă.

Intr'una din zile, sosì un țăran moldovean de pe moșia domnului Ulme și ceru să vorbiască cu boerul. Acesta îl primì în birou, de față fiind fiica sa, Valeria și Mina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce vânt te-aduce pe la noi, ilăcăule, îl întrebă moldovenește domnul Ulme.

— Apăi, am venit pentru datoria aia...

— Ce datorie?

— Apăi, astă vară... când mi-au murit într'o săptămână bătrânii de n'aveam cu ce să-i îngrop...

— ?

— Nu mi-ai împrumutat dumneata cinci poli?

— A, da! îmi amintesc.

— Apăi, mi-am vândut ce-mi mai rămăsese din rod și amu am venit, să-mi plătesc datoria.

— Bine. Și dobânda?

— Păi... boerule, mi-ai spus că n'ai să-mi iei...

— Da bine, omule, se poate împrumut fără dobândă, zise d. Ulme râzând.

Țăranul începù să-și învârtească în mânini căciula și nu răspundeà. Domnul Ulme îl bătù atunci pe umăr și-i zise:

— Flăcăule! Ești un om de ispravă: ți-ai cinstit părinții până la moarte, așà cum se cuvine, să facă un fiu. Știu apoi, că ești muncitor și harnic, dar că n'ai destul pământ, care să fie al tău. Iată, nu numai că te iert de dobândă, dar îți mai dăruesc și cei cinci poli împrumutați. Și cum această sumă nu-ți ajunge, să-ți mai cumperi un petec de pământ, îți mai dau treizeci de poli. Iă, vezi, locul din stânga șoselei, când ieși din sat... mi se pare că-i de vânzare. Aide, vreau să te vâd gospodar pe țarina ta. E cu voea ta?

— Boerule, ce să-ți mai spun! Mare pomană îți faci cu mine și nu știu cum să-ți mai mulțumesc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu hărnicie și fapte bune, flăcăule, răspunse domnul Ulme.

Exemplul tatălui îl imitau și copii.

Mina află de la o bătrână servitoare, care o îngrijià, că doamna Ulme trimeteà ajutoare la mai multe case nevoiașe. In apropiere chiar, locuià o văduvà cu trei copii, care erà ajutată în fiecare lună cu o sumă de bani și cu un car de lemne. Ea-i primea fără să știe cine i le trimeteà, bănuind că această sumă îi se plătește de fabrica, unde soțul ei, șef de atelier, murise victimă devotamentului său, în urma unui accident.

Valeria, crescută în mijlocul unor astfel de pilde, nu puteà să nu le urmeze. Intr'una din seri, domnul Ulme spuse la masă, că ar fi vrut să cumpere un tablou, pe care îl admiraseră cu toții la o expoziție locală de pictură.

— Cere opt sute de ruble, dacă mi l-ar da cu șease sute l-aș luă.

— Nu, tată, zise Valeria. Am aflat cine-i pictorul. E foarte sărac și îngrijește de mamă-sa și de două surori mai mici. Apoi mai știu, că anul acesta n'a vândut mai nimic și că întreaga familie se află în mare lipsă.

Domnul Ulme tăcù ; iar când se sculă de la masă, scoase din portofoliu o mie de ruble și dându-le fiicei sale, îi zise :

— Iată, Valerio. Dă-i o mie de ruble și ca să nu-l umilești ia tabloul și vreo altă operă mică de a sa.

Valeria sări la gâtul tatălui său și-i răsplăti gestul sărutându-l.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Într'o altă zi, Mina o surprinse, pe când completà formularul unui mandat poștal pentru străinătate. Crezând că e vorba de o comandă de cărți, îndrăzni, să-și întrebe prietena ce autori aduce.

— A, nu ! E pentru altcevà, răspunse Valeria zâmbind.

Mina nu insistă. Dar din câtevà vorbe, schimbate la masă înțelese, că se trimeteau bani unei distinse studente, prietenă de copilărie a Valeriei, trimisă în străinătate pentru studii și întreținută tot timpul de familia Ulme, ca să-și tipărească teza de doctorat.

Toate acestea contribuiau, să mărească admirația Minei pentru protectorii ei.

Nu mai puțin interesant erà și felul lor de viață.

Locuiau într'un adevărat palat, în care domnia rânduiala cea mai desăvârșită. In față, erà salonul, alcătuit din două încăperi, cari se puteau preface într'una singură prin deschiderea ușii dela mijloc, în patru canaturi. Pe jos, un covor persan vechiu stingeà zgomotul pașilor ; tablouri originale ale unor pictori cu renume, mai ales francezi, împodobeau pereții, iar mobilele erau de cel mai frumos „style Empire".

Intre cele două ferestre ale uneia din încăperile salonului, era așezată o mică orgă și cevà mai departe, un piano cu coadă, deasupra căreia se vedeà o cutie de vioară. Lumina pătrundeà din belșug prin ferestrele mari, cari dădeau într'o grădină îngrijită din fața casei, și îndemnà parcă la o viață înaltă de reverie, de idealism, de artă.

Din salon treceai, pe de o parte, într'un frumos

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vestibul, mobilat simplu, iar pe de altă, în sala de mâncare. Mobilele acesteia erau de „style renaissance", ale căror sculpturi fine în lemn de nuc încântau ochiul. Pe cele două dulapuri, se vedeau vase de diferite stiluri, printre cari predomina ceramica românească.

In catul de sus, unde fusese adusă rănită Mina, și unde a rămas tot timpul convalescenții sale, se află biroul tânărului Ulme. Apoi un șir de încăperi, din care două alcătuiau bogata bibliotecă a familiei, pe pereții cărora se aflau tablouri și desemnuri aparținând diferitelor curente ale picturei franceze, rusești și române moderne.

In întregimea ei, locuința familiei Ulme, avea un aspect artistic din cele mai caracteristice.

Adesea, înainte de masă, doamna Ulme, care era o adâncă cunoscătoare a muzicei clasice, cântă ceva la orgă sau la piano din operile compozitorilor mari. Și valuri de armonie umpleau odăile, pe când delicatele-i degete se mișcau cu măestrie pe clapele de fildeș.

Mina făcù acum, pentru prima oară, cunoștință cu muzica clasică. Sebastian Bach, Gluck, Beethoven, Berlioz, Gounod, Massenet, Saint Saens, Ciaichovski, erau mai ales compozitorii gustați. Operele lor răscoleau o lume tainică de simțiri în sufletul Minei, care ascultă vrăjită la sunetele lungi, profunde, plângătoare ale orgii sau la valurile sonore ale pianului, când se cântă de pildă „Ave Maria" de Gounod sau mazurca de Ciaichovski.

.. După masă, luau loc în jurul biroului domnului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ulme și discutau chestiuni de literatură, artă, știință. Toți erau în curent cu mișcarea mai însemnată literară, științifică sau artistică din lumea întreagă. Și Mina luă parte cu deosebită plăcere la aceste discuțiuni interesante.

Domnul Ulme preferă să discute cu fiul său chestiunile de economie politică, în cari aveă o îndelungată practică și cunoștințe teoretice adânci. Cu Mina se întreținea asupra sociologiei, știință pe care ea o studiase cu predilecțiune, și nu rareori reușià s'o facă să-și schimbe unele păreri sau să vadă, că cutare sau cutare teorie, pe care ea o socotià foarte temeinică, își aveà părțile ei slabe.

Mai vesele erau însă discuțiunile dintre Constantin și Valeria. El nu puteà suferì pe unii poeți. De aici, discuție aprinsă, presărată cu vorbe de spirit, cu glume, cari înveseleau pe toți.

Și astfel treceà vremea până noapte târziu.

Mina erà încântată. Acum vedeà ea cât de greșită fusese, când se lăsase să fie câștigată de teoriile socialiste, cari proclamă lupta între clase, ură aprigă contra „boerilor". Erà una din acele idei înrădăcinate, la care trebuià să renunțe. Familia Ulme erà nobilă, și totuși ce idei înalte, câte simțimimte alese cultivà ea ! Câtă delicateță apoi în purtări, câtă fineță în gesturi, câtă discrețiune în toate. Mina aveà o adâncă admirație pentru cultura și simțimintele lor nobile.

In trecut, când vorbià de „casta boerească" revolta îi zbuciumà sufletul și n'aveà pentru „elită", decât cuvinte de ură. Iar acum vedea dânsa prea bine, că e o greșeală ca cineva să fie exclusivist și să gene-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

raliżeze teoriile. Ideea castei, îngânfarea și mândria prostească pentru „superioritatea rasei", erau cu desăvârșire necunoscute sau înalturate de familia Ulme. Oricine puteà fi îmbrățișat, tratat drept egalul lor, dacă aveà minte cultivată și inimă aleasă. Domnul Ulme și ai săi luptau apoi pentru binele obștesc, încurajau talentele, împrăștiau valuri de bunătate, și aceasta cu cea mai mare dezinteresare și cu desăvârșită discrețiune. Căci ei nu erau amestecați nici în politică, nici nu urmăriau câștiguri materiale spre a-și mări averea.

Revolta dar a Minei împotriva claselor de sus izvorîtă din lecturile sale, se zdruncinase mult, decând se aflà printre acești oameni cu adevărat superiori. Vedea bine că pentru binele unei țări armonia între clase e cea care trebue susținută de toți.

Mina erà mereu în tovărășia doamnei și domnișoarei Ulme. Valeria, ca s'o distreze, îi arăta albumuri naționale românești, broderii și cusături minunate lucrate de ea însăși, îi cântà la pian sau îi reciteà versuri din poeții engleji sau ruși.

Tânărul Ulme venià adesea lângă ele, și convorbirea se învârtià în jurul unor chestiuni de literatură, sau de artă. Câte odată atingeau și subiecte de morală socială. Mina vorbià atunci cu însuflețire, ascultată cu multă luare aminte și plăcere de cei doi frați.

Constantin Ulme își arăta și el „planul de reforme" pe care, zicea el, n'ar voi să moară înnainte de a-l vedeà realizat. El erà simplu: Răii și încapabilii să fie urmăriți fără milă, înlăturați, iar cei cu merit să fie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

puși, în sfârșit, la locurile lor. Și, în această luptă pentru însănătoșire a moravurilor, omul de bine nu va trebui, să aibă nici o șovăire : să loviască bine, fără cruțare, acolo unde se cuvine.

Vorbia cu avânt, bătea adesea ușor din picior, — obiceiu căpătat în armată — își strângea cu putere mâna, iar trăsăturile nobile ale frumosului său chip luau un aer de energie, care se oglindeà în ochii săi mari, căprui și vioi. Și când Mina îi răspundeà cum ea concepeà lucrurile și exprimà ideile cu vocea-i drăgălașe, cu zâmbetul ei fermecător, figura lui Constantin Ulme revenià la expresia ei delicată, blândă și visătoare de mai nainte, iar în ochii lui se iviau luciri duioase.

Și multă vreme, rămânea pe gânduri, în reverie. Apoi, de odată, ca trezit dintr'o frământare sufletească, se scula și întrerupând scurt convorbirea, ieșià grăbit din odaie.

Valeria se uità atunci lung după dânsul și nu puteà, să-i priceapă purtarea.

— Constantin, spuneà ea, mi se pare schimbat, decând cu izbucnirea revoluțiunii. Il frământă multe gânduri, și mi-e frică mult....

Mina căutà s'o liniștească. Și ea vedeà schimbarea, care se petrecuse în protectorul ei. Înțelegea însă mai bine, decât Valeria cauza ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DOUĂ SUFLETE FRUMOASE

Mina nu se înșelă. Constantin Ulme o iubià. De altfel, ea începuse să-și recapete frumusețea din trecut. Obrajii ofiliți se înrumeniseră, ochii căpătaseră viociune și văpaia lor din trecut, iar surâsul ei nu perduse nimic din vraja neîntrecută, care încânta pe cei ce se apropiau de ea.

Urma rănii dinaintea urecheii și pe o parte a feței, nu știrbià întru nimic gingășia figurei tinerii fete, precum o tăietură, făcută de un profanator în pânza unui tablou frumos, nu-i răpește valoarea artistică.

Mina ghicind sentimentele protectorului ei, erà neliniștită. Iubià pe Radu, și ceasuri întregi, când rămâneà singură, se lăsă furată de gânduri. Trecuse mai bine de două luni, decând fusese rănită și nu-i trimisese încă vreo veste despre ea. Unchiului ei, i-a scris de vreo două-trei ori prin Valeria, explicându-i, că un abces la mână o împedică să scrie ea-însăși. Radu însă ar fi ghicit numai decât despre ce erà vorbà, el care cunoșteà cele mai mici secrete ale sufletului ei. De aceea crezu, că e mai bine să nu-i scrie prin alții și să aștepte s'o facă ea singură. Dar mereu se gândià

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la el, și mai ales acum, decând ghicise dragostea lui Constantin Ulme. Și neliniștea n'o părăsea de loc. Ce să facă? Cum să-i arate că inima ei nu-i liberă? I-ar pricinui o mare durere, lui căruia îi datorà viața. Și totuși trebuià să treacă într'o zi prin această grea încercare și să-i spue adevărul.

Prilejul se înfățișà mai curând, decât se aștepta ea.

Intr'una din zile, doi domni se prezentară la intrare, cerând să vorbiască domnului Ulme, care îi primi îndată. Erau inspectori de poliție și spuneau că voiau să iee întreogatorul revoluționarei, care, după cât aflaseră, erà găzduită de familia Ulme.

Domnul Ulme le răspunse, că aceasta nu se putea face, de oarece rănita erà încă suferindă și medicul nu îngăduià să suporte emoțiuni puternice. Ii rugă dar să treacă peste câtevà zile.

După plecarea lor, își îmbrăcă paltonul și ieși. Seara, veni trist la masă. Intrebat de ai săi ce aveà, nu voi să răspundă. După masă însă, chemă în biroul său pe soția și pe fiul său, cărora le povestì cele ce se petreceau ; le arătă că se dusese, să mijlocească în favorul Minei la protectorul său, guvernatorul, care i-a declarat, că nu puteà face altcevà, decât să oprească ancheta. Mina, însă, trebuià cât de curând, să plece din Rusia.

Vestea aceasta pricinui o adâncă mâhnire în sufletele tuturor. Constantin Ulme mai ales primià o lovitură puternică. Și toată noaptea aceea nu închise ochii, gândindu-se cum ar face, să nu se despartă de Mina.

A doua zi Valeria intră în odaia prietenii sale cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ochii înroşiţi de plâns. Intrebată ce are, după multe ezitări, îi povesti cele ce aflase. Când termină, într'un comun elan se strânseră cu dragoste în braţe.

Doamna Ulme, intrând în acest moment, fu adânc înduioşată de această scenă a sincerii revărsări de simţiminte prieteneşti.

— Nu vă lăsaţi, fetelor, le zise ea, cu totul în prada tristeţei. Nu ne despărţim pentru totdeauna. Iată, vă făgăduesc, că de acum înnainte să ne petrecem vacanţele la una din frumoasele staţiuni climaterice din România. Acolo ne vom puteà întâlni în fiecare an. Şi-apoi, cine ştie... poate că într'o zi, schinbâmdu-se lucrurile, să ne strângem la olaltă în scumpa noastră Basarabie ! Nu mai plângeţi, copii mei !

După plecarea doamnei Ulme şi a Valeriei, Mina se lăsă pe gânduri. Pe deoparte, erà mâhnită că se despărţia, poate pentru totdeauna, de binefăcătorii săi, cari îi deschiseră inima şi o învăluiseră cu o adevărată iubire părintească şi frăţească ; pe dealtă parte însă, aveà şi un sentiment de bucurie, pe care îl dădeà gândul că-şi va revedeà patria, rudele, pe Radu ! Şi toate amintirile trecutului prinseră a se desfăşurà în minte.

Cinevà bătù în uşă. Mina îngăduì intrarea.

Constantin Ulme se ivì în prag. Stete o clipă sfios, nehotărât, apoi înaintă spre ea într'un mers nesigur, aproape legănat.

Mina îl pofti să şadă.

Se strecurară câtevà momente în tăcere. In sfârşit, el vorbi.

— Să mă ierţi, domnişoară, te rog, că-ţi turbur li-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nișteа tocmai acum, când ai mai multă nevoe de reculegere ; dar am crezut, că trebue să-ți vorbesc.

Mina ascultà cu capul plecat, cu privirile în jos, ghicind ceea ce aveà să audă.

— N'am să ocolesc mult, zise el. Nu știu, dacă aĭ băgat de seamă cevà neobicinuit în felul meu de a mă înfățișà înnaintea d-tale..... Vreau să zic, în chipul cum îmi arăt respectul.... simpatia — de ce s'o ascund? — pe care o simt pentru d-ta, Mino ! Poate că ai ghicit, că....

Aici cevà par'că îl împedică, să sfârșească și se opri. Se făcù iarăși tăcere. Peste puțin, dânsu urmă.

— Am zis, că n'am să ocolesc și n'am reușit. Dar trebue să-ți ....mărturisecs că... te iubesc, Mino, te iubesc, din tot sufletul meu, curat în simțiri și în intențiuni. Asta voiam să-ți apun !

Și-i apucă mâinile, strângându-le ușor, puțin nervos.

— Nu ți-așĭ fi mărturisit aceasta, continuă dânsul, multă vreme încă ; dar plecarea ta grabnică m'a silit.... Tu, Mino, n'aĭ să pleci singură, căci te voiu urmà oriunde ! Și-acolo, în țara ta, în țara noastră, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, ne vom unì pentru întreaga viață, dacă aceasta e și voința ta !...

Rostise aceste cuvinte cu glasul stins. Ochii împăenjiniți, fața palidă și buzele cari îi tremurau ușor, arătau că se exprimase din adâncul inimei.

Mina erà și ea stăpânită de o puternică emoțiune. Erau momente prea penibile pentru ea. Cum să respingă un suflet atât de distins, atât de leal, atât de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curat? Cum să-i explice situația? Cum să rămiască o inimă atât de nobilă ca a lui? Cum să rostiască cuvântul crud: iubesc pe altul? Tăceà tăcerea sfâșierii sufletești, care se resfrângeà pe fața-i palidă, pe buzele-i uscate, în ochii ei știnși.

El o privià cu dragoste.

— Ași fi omul cel mai fericit, mai zise el, să am de tovarășă de viață o ființă aleasă, către care mă împinge și inima și judecata, îndemnându-mă să-i cer mâna....

Tăcù așteptând răspunsul. Mina făcù o sforțare și îngână cu glas aproape stins.

— Înțelesesem, simțimintele prea delicate ce hrăniai pentru mine, și îți eram prea recunoscătoare. Simțiam însă totodată și mâhnire, căci știam bine, că aceasta unire nu se puteà face.

Se oprì; iar Constantin Ulme, fire entusiastă, neghicind ce se petreceà în sufletul tinerii fete, se lăsă în voia sentimentelor și ideilor sale.

— Ah! înțeleg, răspunse dânsul grăbit. Sunt boer de viță veche și nu mi-ar fi îngăduit, să mi aleg soția, decât printre acelea cu strămunii ilustri!.. Ai fi avut, poate, dreptate, Mino, să judeci astfel situațiunea, dacă n'ai fi cunoscut ideile ce ne stăpânesc pe toți din casă. Știi bine, că pentru noi nobil nu-i acela, care are în vinele lui așà zisul „sânge de rasă", nici cel care ar puteà cumpărà cu banii săi un oraș, o țară întreagă, ci numai acela, sărac sau bogat, care prin sentimentele lui alese, daruri sădite în el de Dumnezeu, și printr'o minte superioară și luminată, s'a ridicat atât de sus, încât nu-i teamă să fie răsturnat nici de uri, nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de revoluțiuni, nici de vremea, care transformă toate. Eu caut, apoi, fericirea într'o căsătorie trainică, de inimă și de cuget, iar nu de interes sau de rang. Părinții mei gândesc la fel. Nu știm oare ce se petrece în lume? Nu vedem că prea puțini soți se iubesc, că mulții trăesc unul lângă altul nepăsători, „se tolerează" și că numai copii îi mai unesc puțin. Nu constatăm oare, că ceice se urăsc și se înșeală, a căror casă e un adevărat iad sufletesc, o ticăloasă minciună, sunt în număr înspăimântător de mare? M'am întrebat adesea, care să fie pricina acestui rău social? După multă gândire cred, că am găsit explicația: saturația, iată puterea care stăpânește lumea. Ea se întâlnește atât în viața înferioară, cât și în cea superioară. Organismul, hrănit mereu cu aceleași alimente, ajunge la un moment dat la saturație. O muzică, ori cât de plăcută ar fi ea, repetată necontenit, devine banală, plictisește, enervează. Pricina? Saturația. Plimbările continue satură, călătoriile și excursiunile pricinuesc plăcere, tocmai pentru că aduc o schimbare în viața de toate zilele, pentrucă înlătură saturația, ele devin însă plictisitoare pentru cei siliți de meserie, să le facă prea des, în continuu. In sfârșit, însăși dragostei nu i se pune oare capăt de acest tiran al naturei: saturația? Vei zice, poate: „Iată, vezi? singur mărturisești, că iubirea nu poate fi eternă, fiind supusă și ea acestei legi implacabile". Răspund cu hotărâre, nu! Aceasta nu se întâmplă la căsătoriile cu adevărat fericite. Căci e ceva, pe care nimeni nu trebue, să-l piardă din vedere, când și-a pus în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gând să-și aleagă tovarășa sau tovarășul de viață : potrivirea de vârstă, de cultură, de gusturi, de simțiminte. Nunai îm condițiunile acestea se poate înlătură saturația. Cum ? Ocupațiile intelectuale, cultivarea sentimentelor nobile, înnăscute în ei, vor produce zilnic o varietate înfinită de mulțumiri sufletești, cari vor fi un remediu sigur împotriva saturației. Sufletele lor se vor întâlni, în fiecare zi, la o lectură frumoasă, la alcătuirea unui studiu, la săvârșirea unei fapte bune, la admirația unei opere artistice. Și toate acestea îi vor înălța în sfere senine, ideale, cari vor întreține mereu în casă focul sacru al virtuții, al iubirii și al respectului reciproc. Va fi o reînnoire constantă de petreceri și de plăceri superioare, cari vor ținea departe de ei saturația.... Toate acestea ți-le spun, Mino, ca să-ți arăt, că nu numai iubirea m'a împins către tine, ci și judecata dreaptă, deși trebue să recunosc că și inima singură ar fi fost de ajuns...

Mina îl ascultase adânc mișcată. Simțiă simpatie pentru el, o vie admirație pentru noblețea sufletului său. Aveà însă dreptul să uite pe celalt, să-și calce cuvântul dat ? Nu. Trebuià dar, să rostiască răspunsul crud : iubesc pe altul !

De două ori voi să înceapă și de două ori cuvântul i se stinse pe buze. In sfârșit, vorbi, dar așà de încet, încât tânărul fu nevoit să se apropie, ca să poată auzi mai bine.

— Domnule Ulme, zise ea, ești prea nobil ! Vorbele dumitale vor rămâneà neșterse în amintirea mea !.. Aș fi fost prea fericită, să pot fi tovarășă de viață a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unui om așà de ales, cum ești dumneată. Dar... iartă-mă !... Sunt așa de nefericită, că sunt atât de puțin recunoscătoare.... Ah ! și cât doriam, să nu se întâmple aceasta, să nu-ți pricinuesc suferințe !.... Dar... nu pot... Da ! nu pot... inima... nu-mi este liberă !...

El își lăsă mâinile în jos și îngălbeni. Vorbele ei, rostite cu o sinceră amărăciu ne,cu voce tânguitoare, șovăelnică, plânsul ei, îi răsunau în suflet ca un cântec dureros de jale. Stăteà tăcut și o priveà cu milă, cum plângeà, cu fața ascumsă în mâini. Peste puțin, se aplecă spre dânsa. O prinse iar de mână, și strângându-i-o prietenește, se rugă să-l ierte.

— Să te iert ! Din potrivă, eu trebue, să-ți cer iertare mii de ori ! Sunt prea nefericită, că nu te pot răsplăti, de cât cu o dragoste de soră ! Sunt o ingrată, dar...

— De ce vorbești, Mino, astfel ! Tu, ingrată ! Când mi-ai mântuit viața și mi-ai ferit părinții de durerea morții mele ! Când, apoi, m'ai făcut să simt, pentru întâia oară, niște simțiminte prea delicate !.... Nu ! Te rog, să nu mai vorbești așà ! Constantin Ulme își ia libertatea, să nu-ți îngădiuască a te defăimà singură ! Și-acum... ai nevoe de liniște ; trebue să mă retrag. Dar nu voiu plecà înainte de a-mi fi dat dovadă, că m'ai iertat, până ce nu-ți voiu fi văzut fața înseninată.

Ea ridică puțin capul și, zâmbindu-i melancolic, zise :

— Expulzarea mea, a fost, poate, trimisă de Providența pentru înlăturarea chinurilor noastre sufletești.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate, Mino. Depărtarea, însă, își are și dânsa un dușman neîmpăcat : amintirea. Chipul unei ființe scumpe, ca și sentimentul, trăesc în om și numai moartea le poate pune capăt pe pământ....

Zicând acestea, îi strânse călduros mâna, și se depărtă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

UN FLUTURE

„Quand les papillons fermeront leurs ailes, les coeurs d'amants seront fidèles".

In sunetul unui vals de Strauss, subt ploaia de lumină a lămpilor electrice, se leagănă ritmic perechile de dansatori într'un mare şi luxos salon. In jurul lor şi în odăile vecine, mişună, singuri ori în tovărăşia unei doamne sau domnişoare, tineri în frac ori în şmoching, cu gâtul înţepenit de gulerul înalt şi sclipitor. Pe scaune şi fotoliile rezemate de pereţi, stau multe feţe ofilite, cari privesc cu mulţumire la veselia fiinţelor iubite, de dragul cărora au părăsit, în noaptea aceasta, patul de odihnă bătrânească.

Unele perechi, obosite de joc, se retrag zâmbitoare şi se îndreaptă spre bufet. Altele, privindu-se galeş, şi râzând vesel, stau de vorbă, împăenjinite în simţiri plăcute.

Şi sunetele muzicii de abiă pot domină murmurul convorbirilor şi râsetele argintii, ce izbucnesc, din vreme în vreme, din grupurile vesele.

Pretutindeni, se întâlnesc chipuri voioase şi se ros-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tesc glume și vorbe isteţe ; pretutindeni, trec trupuri zvelte cu mișcări mlădii ; pretutindeni, se aruncă priviri zvăpăiate pe umerile și sânurile goale, albe, catifelate, pe braţele sculpturale, cari defilează într'una ; pretutindeni, în sfârșit, se aud murmure de admirație, ce ascund pofte sensuale.

Și valsul continuă să farmece pe dansatori. In curând, însă, muzica încetează ; perechile încep să se plimbe la braţ, iar foșnetul de rochii, aţâţător de simţuri, se strecoară prin sală.

In jurul bufetului, se îngrămădește într'una lumea : dansul, convorbirile galante, simţurile trezite, cer tribut de băuturi răcoritoare.

La una din mese, Radu Flueraș, Nicu Teodorescu și o domnișoară stau de vorbă veseli.

— Spuneaţi, că n'aţi fi știind să dansaţi, și totuși. aţi mers minunat de bine, zise lui Radu însoţitoarea sa.

— Meritul nu e decât al domnieivoastre, răspunse el galant. M'aţi condus atât de bine ! Incă odată vă felicit : sunteţi o dansatoare desăvârșită.

Ea îi aruncă o privire galeșă, pe subt sprincene.

— Mulţumesc, răspunse dânsa, sunteţi prea amabil. Dar vă rog, să nu-mi atibuiţi mie tot meritul. Și domniavoastră aţi fost foarte bine. Și mai nu-mi vine a crede, că dansaţi pentru a doua oară numai.

— Despre aceasta, garantez eu, domnișoară, intervenì Nicu. Il cunosc prea bine. Până mai deunăzi, era o căprioară sălbatică. De-abià, de-abià am putut să-l aducem la „acelaşi numitor".

Ea surâse, arătându-și șirul de dinţi frumoși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nicu urmă :

— Ce tot carte, carte — i-am zis noi — și idealism bolnăvicios ! Poezia n'o întâlnești în sihăstrie !

Vino cu noi, nenișorule, să-ți arătăm un loc, unde-i viață, veselie, inimă, tot ce poftești ! Și l-am adus aici. De altfel, domnișoară Müller, fără puternicul, binevoitorul și talentul domnieivoastre concurs, totul ar fi fost în zadar. Recunosc !...

— Oh ! mulțumesc. Imi faceți niște complimente, cari mă incomodează, parole... zise dânsa, făcând o mișcare grațioasă din cap, și închizându-și ochii pe jumătate.

Radu tresări.

Domnișoara Müller erà în adevăr frumoasă. Subt arcuirea lucitoare a sprâncenelor ei, înguste și fine, clipiau doi ochi fugari, albaștri, plini de viață. Obrajii rumeni, nasul ei sculptural, părul bogat, care, în bucle îmbelșugate, îi acoperià fruntea albă și înaltă, dădeau întregii sale fețe un aer fermecător. Și pe buzele-i sensuale, dornice de sărutat, flutură un vecinic surâs de sfinx.

Radu Flueraș făcuse cunoștința ei prin Nicu, la un alt bal studențesc. Domnișoara Müller erà fata directorului uzinei electrice din Galați. Vorbià franțuzește și mai ales nemțește limba ei maternă, erà în curent cu literatura modernă, pictà, cântà la piano și la vioară, dansà de minune. Spiritul ei vioiu, grația vorbirei ei, mișcările sprintene, libere ale trupului ei zvelt, gesturile grațioase ale mâinilor ei albe, grăsulii, bine îngrijite, cu unghiile sclipitoare, cli-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pirile, în sfârșit, ale ochilor ei pătrunzători, subjugaseră cu desăvârșire pe Radu.

Sufletul său erà setos de dragoste, mai ales decând Mina, păreà că-l dăduse uitării.

Nicu venì la timp, ca să-i prezinte pe domnișoara Müller, care de la început îi apărù o ființă distinsă, înzestrată cu daruri rare.

— In adevăr, domnișoară, răspunse Radu la ultimele ei cuvinte, prietenul meu nu exagerează. Și fiți, vă rog, încredințată, că dacă aș fi știut, că nu sunteți în astă-seară aici, n'aș-i fi venit.

— De ce? Când sunt atâtea alte domnișoare drăguțe, culte și v'ar fi fost așà de ușor, să le faceți cunoștință și să petreceți câtevà ore plăcute?

— Ah! cât despre aceasta, caracterul meu stăruitor nu mi-ar fi îngăduit....

— Să fie oare cu putință? Vă mărturisesc, că n'am încredere în stăruința bărbaților.

— Aici, domnișoară, dați-mi voie să vă contrazic, replică Nicu. In general teza domniei voastre este exactă. Cât privește, însă, pe Radu, trebue făcută o abatere. De el garantez eu, și puteți, să-l puneți la încercare....

— Oh! nu, răspunse ea râzând. Il cruț de o așà probă... îmi place totuși să cred, că domnia sa e, în adevăr, o excepție rară.

— Cât de recunoscător và sunt, domnișoară, de aceste cuvinte!

In momentul acela trecură pe dinaintea lor două fete, însoțite de doi tineri, cari salutară pe domnișoara Müller. Nicu vroi să afle cine sunt ele și stărui să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

între în detalii. Domnișoara Müller îi satisfăcu curiozitatea, apoi adaose râzând :

— Vedeți cum sunteți, domniile voastre, bărbații. Imi cereți informațiuni de aceste fete și ați uitat dejà pe biata Lucreția !...

— Ah ! cât despre acestea, n'aveți dreptate de loc. Flirtul nu se poate pune pe aceași treaptă cu dragostea adevărată, pe cât pot judecà eu...

— Și totuși, îmi spuneați odată, că o iubeați sincer!

— Atunci nu mă cunoașteți bine. Mie, domnișoară, îmi trebue orizont larg, întins, nemărginit, ca să pot zburà liber !

— Odinioară par'că susțineați altcevà...

— Pardon ! Erà vorbă de Radu, care e altfel plămădit.

O doamnă în vârstă, singură, urâtă, dar foarte luxos îmbrăcată, se ivì în acel moment pe prag. Nicu își întrerupse deodată vorba. Peste puțin, cerând iertare dela prietenii săi, se depărtă grăbit.

— Imi place domnul Teodorescu, zise domnișoara Müller. E vesel, zburdalnic, așà cum stă bine unui tânăr, și-apoi el e cel puțin sincer...

Radu dete din cap. Acum știà ce-i plăceà însoțitoarei sale, și după această prețioasă informațiune puteà să se călăuzească, ca să devie simpatic.

Peste câtevà momente, reîntrară în salon și începură să danseze din nou. Și Radu simți iarăși răzămându-se a lene de peptul său, acel trup cu forme, șerpuitoare și mlădii, acel braț frumos, rotunjor, lăsat cu o grație nespusă pe umărul său. Inchise ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de plăcere, și, în acel moment, își dădù pentru prima oară bine seamă cât era de sensual.

Muzica, legănarea în vârtej al trupurilor, formele acele voluptoase ce se apăsau pe dânsul, îi încătușau din ce în ce mai mult într'o fermecătoare beție de simțuri. Plăcerea ce o simțià în acele clipe, erà cevà pe care nici odată nu-și-o închipuise. Și dădeà dreptate lui Mișu, care practicà „principiul său filosofic" : „a-ți petrece viața așà cum natura te îndeamnă".

Obosit, își duse tovarășa pe un scaun. Gâfâià greu, și nu erà în stare să vorbiască. Deabià putù îngânà câtevà cuvinte de mulțumire aceleia, care îi pricinuise acea beție divină ; iar când, peste puțin, un alt tânăr venì s'o invite la dans, simți că i se desprinde cevà din inimă. Un simțimânt de ură se deslănțui deodată în sufletul lui, și pentru întâia oară gustà din fructul amar al geloziei. In vremea aceasta domnișoara Müller se legănà nepăsătoare în brațele tânărului necunoscut. Când din nou trecură pe lângă Radu, acesta aruncă rivalului său una din acele priviri veninoase, de cari s'ar fi înspăimântat el însuși.

Domnișoara Müller revenì la locul ei. Radu erà posomorât. Ea ghici pricina. Știu însă să-l însenineze. Mai mulți alți tineri se prezintară s'o poftească la dans. Ea îi refuză, scuzându-se că erà prea obosită. Și stărui să stea pe lângă Radu, silindu-se să-fie foarte amabilă cu el. Inima lui creșteà par'că de bucurie de această atențiune delicată. In acele clipe, ea îi păreà o ființă încântătoare.

Pe la ceasurile patru de dimineață, domnișoara

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Müller luându-și rămas bun, plecă cu mama ei. El le însoți până la trăsură, și multă vreme privi în urma lor, până ce le perdù din vedere.

Când reintră în salon, îl izbì aerul greoiu, înăbușitor din năuntru. In toate părțile, întâlni fețe palide, ochi înroșiți, priviri stinse, chipuri de tineri cu înfățișare de bătrâni. Pe jos, zăceau serpentine, confetti-uri, hârtii mototolite, flori vestede, și dansu îcontinuà furios în sală.

Mișcările dansatorilor, însă, erau mai domoale, mai puțin grațioase ; ele denotau o vădită oboseală. Câțivà inși stăteau mai la o parte, părând că se sfătuiau. Din vorbele lor fără șir, din ochii lor somnoroși, din agitarea mâinilor și a picioarelor lor, care par'că nu-și mai găsiau reazăm, se vedeà, că în noaptea aceea fuseseră prea credincioși închinători ai altarului dionisiac. Și toți aveau pe față cărări șerpuitoare de sudoare, iar gulerile lor, muiate, murdare, zbârcite, mai slăbiseră strânsoarea gâturilor robite.

Radu simți cuprinzându-l un adânc dezgust. Își îmbrăcă paltonul și se depărtă grăbit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

HERCULE LA RĂSPÂNTIE

De când făcuse cunoștința domnișoarei Müller, Radu trecù prin stări sufletești cu totul noui. Erà acum cu desăvârșire încătușat de farmecile ei. Își schimbase chiar felul de viață. Pe la cursuri dădeà mai rar, acasă nu-i plăceà să stee, întrà prin toate cafenelele, unde jucà partide de cărți și de biliard, se ducea mai des la berărie și erà mai ales nelipsit de la seratele studențești, unde aveà prilej, să simtă apăsuindu-se pe pept, sânul voluptos al domnișoarei Müller.

In curând însă un nour întunecă fericirea lui.

In casa domnișoarei Müller, făcuse cunoștință cu multă lume. Vreme de două luni de zile, nici un rival nu venì să-i dispute dragostea. Intr'o zi însă se ivì, în sfârșit, unul. Erà și el student în drept, tânăr, elegant până la exagerare.

La început, nu i se părù lui Radu primejdios, căci în convorbirile ce le avusese cu el despre știința dreptului și despre literatură, constatase că erà nul. Nu trecu mult însă, și se încredință cât erà de naiv, judecând că inimile și mințile femeilor s'ar puteà conduce după astfel de considerațiuni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Noul venit, dacă nu posedà cunoştinţe serioase, aveà alte calităţi. Erà chipeş, frumos chiar, eloquent, glumeţ. Aveà spirit şi reuşià, să întereseze lumea şi să încânte mai ales pe domnişoara Müller. Radu începù să fie mistuit de gelozie. Rivalul său, simţindu-se simpatizat, îşi înmulţi vizitele, ceeace pentru Radu erà un fel de încălcare a drepturilor sale, câştigate prin întâetate.

Intr'una din zile, văzându-se aproape părăsit, avù o explicaţie cu prietena sa, căreià îi reproşă purtarea ei. La auzul încriminărilor lui, domnişoara Müller, izbucnì într'un hohot de râs silit, apoi îi răspunse cu vorbe foarte aspre.

— Dar trăim, mă rog, în plină lume civilizată? Ideile dumitale sunt din alt veac. Ele ar aveà cel mult trecere în lumea musulmană !...

Şi privindu-l dispreţuitor, făcù o cunoscută mişcare dispreţuitoare, pe care el se obicinuise s'o vadă, adresată numai altora.

Radu plecă furios şi toată ziua aceea nu se putu liniştì. Dorià să se răzbune, s'o calce în picioare pe necredincioasă, s'o umilească ! Dar cum? Cum?

Spre înserate, se întâlnì cu Jenică şi cu Nicu, cărora le destăinuì păsul său. Ei râseră zgomotos.

— Şi d'aia eşti trist, mon cher, zise Nicu. Ce tip, domnule, ce tip !... Alta, măi, în loc, alta ! Parc'au secat Bucureştii de fete ! De aldè domnişoara Müller çât părul din cap.

— Ai, mon cher, să-ţi oferim o dulceaţă ca la copii, să-ţi mai treacă amăreala, adaose Jenică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Porniră spre cafeneà. Pe drum, nu mai conteneau cu zeflemelele.

— Pe tine, mă Radule, te-a zăpăcit cartea multă, mai zise Jenică. Tu nu ești pătruns de filozofia lumii de astăzi, și nu cunoști de loc femeia ! Ea e mai ușoară ca grăuntele de colb : zboară la cea mai mică suflare de vânt. Și numai nebunii se încred în ele și le urmăresc cu stăruință.

— Ia te uită la el, adacse Nicu, ce mutră postită de anachoret îmi are ! Ei, hei ! prostule, la domnișoara Müller tu mi-ai fost cel puțin al cinsprezecelea, pe cât știu eu numai ! Nu fii dar zevzec, că-mi perd iluziile !

Intrară într'o cafeneà. Un aer nesănătos, vițiat de fumul țigărilor, umpleà încăperea. La mese, tineri și bătrâni își făceau siesta, citind gazetele zilei și gustând din băuturile, ce li se serviseră.

Cei trei prieteni porunciră cafele, țigări și luară de la o masă vecină mai multe reviste umoristice. Erau printre ele și figuri cu mișcări leste, povestiri obscene, cari altă dată ar fi scandalizat pe Radu. Acum însă, le întâmpină cu indulgență și chiar cu oarecare curiozitate plăcută.

Alături de ei, mai mulți inși discutau cu aprindere faptele politice ale zilei. Cevà mai încolo, în jurul unui biliard, doi jucători făceau minuni de dibăcie în joc și ziceau celor strânși să-i admire că, până să capete această îndemânare, au cheltuit atâtea sume, încât din ele s'ar fi putut face de aur picioarele biliardului.

Radu și prietenii săi începură să soarbe din cafe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lele aduse. Radu stă însă tot mâhnit, cu toate silințele lui Nicu și lui Jenică să-l înveselească. In sfârșit, se despărți de ei. Indreptându-se spre casă, umblă aproape în neștire, fugărit de gânduri, scârbit de sine-însuși.

Intră în odaia sa și aprinse lampa. Cinevà bătù la ușă. Servitoarea, îi întinse o scrisoare. O deschise încet, plictisit. Citind însă primele rânduri, fu cuprins de o mare turburare. Erà o scrisoare a Minei. Ea îi ziceà, că sosise în Tulcea, după o întreagă odisee de rătăciri și de peripeții. Ii cereà iertare pentru tăcerea îndelungată ce păstrase până atunci și-i arătà pricina. Ii descrià apoi lupta, la care luase parte, rănirea și mântuirea ei de la moarte. Vorbià și de familia Ulme, unde își mărise avutul de idei și de simțiminte. Sfârșind, îl rugà să-i răspundă, și făceà urări de o grabnică revedere.

Radu stătù nemișcat multă vreme, după citirea scrisorii. Un balsam binefăcător i se revărsase în suflet. Răzbunarea dorită i-o dădeà tot Mina, pe care totuși el o uitase. Simțimintele lui pentru ea i se redeșteptară și dorul de a retrăi frumoasele zile din trecut îl cuprinse puternic.

Mina îi se înfățișà acum eterică, ideală, ca să-l înalțe în sfere senine. Și cât îi erà recunoscător pentrucă nu l-a uitat. O singură scrisoare, sosită la vreme, îi redeschideà orizontul unei vieți mai curate și îi dădeà curaj, să lupte să iasă din viața prozaică, în care trăise atâta vreme.

Și gândindu-se la felul cum trăise, lipsit de ideal, înglodat în materialism și sensualitate, se răsvrătì

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

împotriva lui însuși. Ah ! ce tiranie puternică exercită asupra celor slabi de caracter sfatul și mediul rău. De ar fi fost lângă el Mina, fără îndoială, ar fi căzut mai greu în ispită și n'ar fi greșit. Dânsul aveà nevoe de un sfătuitor, bun și luminat. Mina erà acum aproape. Și ce frumos scrià ea ! Ce simțiminte delicate reînviau în el ! Dorià s'o revadă, să retrăiască iarăși viața nobilă, să se răzbune, în sfârșit, împotriva domnișoarei Müller ! Gândul acesta mai ales îl urmărià mereu. Da, erà setos de răzbunare. In el luptau acum două forțe potrivnice. Una păreà biruitoare, ieșià pe planul întâiu, cealaltă însă, deși slăbită, nu renunțase cu totul la luptă. Stătea pitită în întunerec, la pândă, gata să-și dispute din nou întâetatea.

A doua zi, Radu trimise Minei o scrisoare lungă, plină de sentiment. Și din acel moment, se simțì mai ușurat, hotărât să-și reiee felul de viață din trecut, liniștită, rodnică în muncă, înălțătoare.

In adevăr, părăsind toate petrecerile frivole, evitând pe foștii săi prieteni, fiind întărit de frumoasele scrisori ale Minei, își vedeà numai de studiile lui. In lunie își putù trece în mod strălucit examenele. Nu mai decât apoi, luă trenul spre Galați, nerăbdător să revadă pe aceea, căreia îi datorà reînvierea sa sufletească. Suindu-se în acelaș vapor, în care făcuse cunoștința Minei, amintirile se redeșteptară cu putere.

Privì spre apă. Valurile, caș în trecut, săltau zburdalnic rostogolindu-se mereu la vale ; stolurile de păsări brăzdau văzduhul de la un mal la altul, și vân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tul șuerà prelung, strecurându-se printre frânghii, umflând pânzele bărcilor ușoare ce călătoriau pe Dunăre. Soarele lumină strălucitor apa și malurile ei fugare, împădurite, iar nourii albicioși împestrițau tot cerul. Lipsià numai necunoscuta aceea, a cărei ființă ascundeà atâtea farmec, atâta poezie. Și peisagiul păreà acum lipsit de interes.

Sosind la Tulcea, Radu venì într'un suflet acasă, luă grăbit masa și alergă apoi la Mina.

In prag, se întâlnì cu mătușa ei, care bucuroasă că-l revedeà, îl sărută pe frunte.

— Unde-i Mina, o întrebă el, sărutându-i la rândul său mâna?

— Se plimbă pe deal cu Valotca. Iată, trimit îndată s'o cheme.

Mina venì într'o fugă. Radu îi ieși în cale. Se îmbrățișară. Erà pentru prima oară. Intrară apoi în casă. Și fel de fel de întrebări își puseră unul altuia, la cari deabià puteau răspunde, atât de puternică era emoțiunea ce-i stăpânia.

Când se liniștiră puțin, Radu își privì prietena cu drag, îndelung. Erà tot așà de frumoasă că în trecut. Privirea ei aveà aceleași clipiri duioase și blânzi; surâsul ei răspândeà aceași vrajă de fecioară fără de prihană, iar părul-i scund îi flutura șagalnic pe gât și pe frunte. Numai pe obrazul drept, pe lângă ureche, apăreà urma adâncă a groaznicei lovituri de sabie. La vederea acestei urme, un sentiment de durere cuprinse pe Radu, care se mărì și mai mult când privirile lui întâlniră mâna prietenei sale, de la care lipseà degetul cel mic. Inchise ochii și își închipuì în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

treaga scenă sângeroasă, în care căzuse victima prietena sa.

Mina ghici ce se pereceà în el. Căută să-l însenineze. El totuşi stăruì, să afle cum s'au petrecut lucrurile. El îi povesti toate amănuntele. Erà, la început, vorbă de o pacinică întrunire de protestare. Sala însă se umplù de studenţi revoluţionari. Discursurile au înflăcărat pe toţi. Au pornit apoi într'un avânt de nebunie; unde, pentruce? Nimeni nu-şi dădeà bine seama!

Continuând, Mina povesti desfăşurarea luptei, rănirea ei. Apoi îi arătă îndelung cum a petrecut în sânul vechei familii boereşti din Basarabia, Ulme, despre care aveà, cum îi scrisese, o adevărată veneraţie.

La rândul ei, Mina îl întrebă cum a petrecut în Bucureşti.

Radu îşi descrise viaţa sa tristă, monotonă, prozaică. N'avù însă curajul, să-i spue totul, să-şi mărturisească eroic greşeala şi trecù peste pata, care îi întunecà conştiinţa. Mina îl ascultă cu drag. Când dânsul sfârşi, îi zise.

— Cât mă căesc, Radule, că nu ţi-am urmat sfatul, să viu la Bucureşti! Aşi fi fost prea fericită, să fiu lângă tine.

— Şi-acum, nu-i prea târziu, răspunse el. Să vii printre noi, Mino, şi studiând viaţa noastră socială, o să vezi câte lucruri sunt de îndreptat...

Doamna Kalinenko îi poftì la ceaiu. Sofronie Kalinenko nu întârzià să vie şi el. Văzând pe Radu, scoase un strigăt de bucurie, îi strânse voinicește mâinile şi-l năpădi, la rândul său, cu tot felul de întrebări. Unchiul Minei nu se schimbase de loc: vorbià, glumià,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rădeà într'una. Şi Radu se simţi înviorat în societatea aceasta simplă, patriarhală, onestă. Peste puţin, rugă pe Mina, să-i cânte cevà din chitară.

— Nu prea pot acum aşà de bine, din pricina degetului, dar totuşi am să-ţi fac plăcerea.

I se aduse chitara. Şi Radu auzi iarăşi acele sunete tânguitoare şi melodioase, cari îl fermecaseră de atâtea ori. Mina cântă mai multe bucăţi şi nu uità nici acea arie populară tristă, care spunea :

Afară din sat, pe o verde movilă,
Străjeră o cruce, păzeşte un mormânt.
Alături foşneşte frunziş des de pom,
Şi-şi mlădie floarea un liliac.

De data aceasta doamna Eugenia nu se împotrivi. Constatând aceasta, Sofronie Kalinenko explică :

— Ce vreţi, e dreptul ei. Tovarăşii săi zac acum fără onoruri într'o groapă comună !

La auzul acestor cuvinte, Mina fu adânc emoţionată. Glasul ei începù să tremure, şi nu putù să-şi sfârşească cântecul. Lăsă să-i cadă din mâini chitara, iar ochii i se umplură de lacrimi : întregul convoiu al colegilor ei, morţi pentru idee îi treceà în clipa aceea prin minte.

— Vezi, cobea de cântec, ce face ? zise îngrijată doamna Kalinenko, îndreptându-se spre nepoata ei ?

Mina îşi şterse lacrimile, îşi îndreptă părul şi zâmbi celor de faţă.

— Nu-i nimic, zise ea. Şi jealea e o hrană sufletească, plină de poezie.

Les plus désespérés sont les chants les plus beaux
Et j'en sais d'immortels qui sont de purs sanglots.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe înserate, Radu își luă noapte bună dela prietenii săi. Mina îl însoți până la poartă. Aici, despărțindu-se de ea, îi zise :

— Nu-ți mai frământă mintea, Mino, cu amintiri dureroase ! Să uităm trecutul și să privim spre viitor, care ne va da o viață nouă, fericită.

Ea îi strânse mâna cu căldură și îl privi cu ochii ei sinceri, în cari se oglindeà în acel moment toată dragostea, toată încrederea ce-i însuflau vorbele lui.

Mina trăì în vacanța aceea o nouă viață. Își iubià cu pasiune prietenul și legăturile întreei se făcură tot mai strânse. Sufletul ei curat, onest, sincer, plin de încredere i se închinase cu totul lui. Plăcerile sale erau și plăcerile ei ; gusturile sale erau respectate. Tot ce gândià, tot ce simțià sau săvârșia ea peste zi, îi povestià lui cu o nevinovăție de copil. Și cât de fericită erà când puteà să-i pricinuiască plăcere ! Și cât de îngrijată se arătà în zilele, în cari el nu venià s'o vadă ! Fel de fel de gânduri îi treceau prin minte și îngrijorarea nu încetà, decât când îl vedeà ivindu-se din nou pe poartă. Alergà atunci la el, îl îmbrățișà, se rezemà de dânsul ca un copil alintat, și-l întrebà, cu un aer de mustrare, de ce n'a venit ieri.

Trăià acum numai prin el și numai pentru el.

Radu simți, la început, acelaș entusiasm și aceași pornire de dragoste pentru ea ca în trecut. In curând însă, începù să-l plictisească cu îngrijirile ei prea multe, cu dragostea ei pasionată. Convorbirile cu dânsa nu mai aveau farmecul de odinioară. Incetul cu încetul, își făcù loc în sufletul său un fel de saturație,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care îl îndemnà, să caute singurătatea, să nu se încătușeze prea mult, să ducă o viață cevà mai liberă. Dar iarăși în unele momente, erà cuprins de mustrări de cuget. Și atunci își dădeà seamă, cât îusese de înrîurit de tovărășia din anul trecut. Frămîntările acestea însă, nu dăinuiau prea mult, remușcările treceau, și . . . . . .
. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

MAMA LUI FLORIN

Aici se oprià manuscrisul.

Florin, doritor să afle sfârșitul romanului, întră din nou în birou, nădăjduind să găsească foile ce lipsiau. Se făcuse întuneric. Aprinse o lumănare și cercetă în sertar. Aici, nu găsì decât cele două scrisori, cari însoțiau manuscrisul. Deschise un al doilea, un al treilea sertar, dar nici în ele nu dădù peste ceea ce căutà. Răscolì apoi hârtiile de pe masă, umblà prin bibliotecă, și răsfoì unele cărți vechi, pe cari nici odată nu avusese curiozitatea, să le deschidă. Nu găsi însă nimic. Atunci se întoarse și luă scrisorile.. Desfăcù una din ele și ceti următoarele rânduri, adresate tatălui său :

Domnule Negură,

„ Din scrisoarea primită de la d-ta, m'am încre-
„dințat, că nu ți s'a stins cea din urmă licărire de con-
„știință. Ei mă adresez acum. Nu vreau să revii. Cu
„îndignare respingcererea ce-mi faci. Doresc, din po-
„trivă, să stăruești a-ți sfârși căsătoria cu domnișoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„ră Müller. De vei fi fericit cu ea, vei aveà, cred, și „clipe, în cari cugetul te va mustrà de păcatul săvâr- „șit. Dacă însă nu vei găsì în căsnicia această ceea- „ce ai visat, chinul, care te va frământà zilnic, va fi „o dreaptă rezbunare pentru mine".

Mina Frunză.

Scrisoarea aveà o dată vechie de optsprezece ani în urmă.

Florin rămase pe gânduri.

— Cum? Vrea să zică, Mina este o persoană reală, și Radu nu-i decât tatăl meu, își zise el!

Un simțimânt de deprimare îl cuprinse. Oh! cât de trist erà romanul tatălui său!

Descnise și a doua scrisoare. Erà scrisul unui bărbat. Jos văzù semnătura: „Sofronie Kalinenko".

Florin cetì lacom rândurile lui. Când sfârși, se făcù palid ca ceara. Aflase un adevăr prea dureros. Doamna Negură încetà din acel moment de a-i fi mamă. El nu erà, decât copilul Minei, care de mult trecuse într'o lume mai bună!

„Bine faci, domnule Negură, ziceà într'un loc scrisoarea, că iei cu d-ta pe sărmanul Florin. Moartea îți va iertà greșelile și se va rugà, colo sus, pentru fericirea voastră".

Florin își căută un razăm. Un scaun se aflà în apropiere. Se lăsă domol pe el. Simțià o slăbiciune în tot trupul. Voià să se miște și nu erà în stare. Nici măcar nu-și puteà fixà gândurile. Ideile fugiau răslețe și nu se înlănțuiau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când își revenì în fire, fugì în odaia lui și începù să se plimbe.

Erà luminat. Își dădeà acum seama de certurile din casă. Înțelegeà ce însemnau vorbele pretinsei sale mame: „ar fi fost mai bine de luai pe nihilista"! Erà lămurit de ce tatăl său nu îndrăznià, să răspundă niciodată, ci umilit o rugà să înceteze, pe când cu privirile se uità îngrijorat spre Florin. Își explicà acum ce-l făceà, să fie așà de blajin, de ce nu ridicà niciodată glasul, așà cum făceà doamna Negură și ce însemnau rugămințile lui: „Marie, adu-ți aminte ce mi-ai făgăduit solemn! Te rog, Marie"! Și totdeodată înțelegeà bine, de ce doamna Negură îl urà. Erà și firesc: Copilul unei rivale, a cărei amintire rămăsese neșterșă și scumpă soțului ei, numai simpatie nu-i puteà însuflà.

Ostenit, Florin se oprì din plimbarea sa nervoasă. Luă un fotoliu și se trântì în el. Lacrimi binefăcătoare începură a-i șerpui pe obrajii înferbântați.

Pentru întâia oară fiul plângeà pe scumpa și nefericita lui mamă, ale cărei dulci sărutări și mângăeri de dragoste nu le simțise niciodată!

Luă scrisoarea ei, o reciti de zeci de ori, strângând-o la pept, și, vărsând lacrimi ferbinți, o acoperi de sărutări.

. . . . . .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

TAINICA IMPĂRTĂŞENIE

Câtevà zile după aceea, casa îşi reluă înfăţişarea obicinuită, căci soţii Negură se împăcaseră din nou. Domnul Negură venià regulat la masă, seara petrecèà un ceas două stând de vorbă cu soţia sa, apoi se retrăgeà în birou, unde lucrà până pe la miezul nopţii.

Toate acum erau în bună orânduială şi curăţenie. De un lucru însă, domnul Negură nu prea erà mulţumit. De o săptămână, Florin i se părèà bolnav. Nu-şi mai făceà plimbările obicinuite, la masă se coborà rar şi toată ziua stăteà închis în odaia lui.

— Are cevà copilul îsta, ziceà el mereu soţiei sale. Iar ea strâmba din nas şi căutà, să schimbe vorba.

Intr'o zi, domnul Negură se hotărî, să afle pricina schimbării, petrecute în fiul său. Il chiemă în birou şi-l întrebă ce are.

— Nimic, tată. Am fost puţin bolnav deunăzi. Acum însă mă simt mai bine.

— S'aducem vreun medic, căci poate boala stă ascunsă....

— Nu, tată, te rog. N'am nimic. Te-aşi rugà nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai, să-mi dai vreo sută de lei. Vreau să fac o plimbare până la Tulcea. Cred că aceasta îmi va face bine.

— La Tulcea? De ce acolo? Du-te în altă parte mai bine.

Florin însă stărui atât de mult, încât domnul Negură îi făcù pe voe.

După o absență de câtevà zile, Florin se întoarse și părea mai vesel. După două săptămâni, se înfățișă din nou tatălui său.

— Plimbarea la Tulcea, îi zise, mi-a plăcut foarte mult și mi-a fost prielnică sănătății. Te rog, să-mi mai faci plăcerea și să mă lași s'o întreptind din nou.

Domnul Negură îi făcù și de data acestă pe plac. Florin plecă și lipsi iarăși câtevà zile.

La întoarcere, întrebat cum petrecuse și pe unde se plimbase, el făcù o descriere entuziastă a Tulcei, vorbind de priveliștea, ce se desfășoară de pe dealurile ei, precum și de locuitorii ei, simpli și primitori. D. Negură se gândi, că nu făcuse rău, dându-i prilej să petreacă.

Când însă, după o săptămână, Florin venì din nou, ca să-i ceară voe, să se mai ducă tot la Tulcea, se încruntă.

— De ce mereu la Tulcea, la Tulcea?! Înțeleg odată, de două ori, dar într'una! Du-te în altă parte, să mai vezi și altă lume. Lasă acum Tulcea în pâce; o cunoști destul de bine.

In ziua aceea, d. Negură rămase neînduplecat la rugămințile lui Florin. Dar când a doua zi, văzù, că acesta stăruià să-l câștige, întrebuințând alintări copilărești, își zise în gând:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O dragoste are ştrengarul ! Aide, să-i fac pe plac.

Şi prefăcându-se, că nu bănuià nimic, îi dădu voe şi banii de călătorie,.

Florin trebuià, să plece a doua zi, Duminecă, de dimineaţă.

Peste noapte, tatăl său se gândì, că poate nu făcuse bine, înlesnindu-i întriga amoroasă. Pornirile unui tânăr de vârsta lui Florin sunt foarte primejdioase.

Dacă ea ar fi o fată nevinovată ca şi dânsul, îşi ziceà d. Negură, treacă-meargă. Dar dacă e vreo fiinţă conruptă.....

Chibzuind lucrurile subt acest aspect, d. Negură hotărî, să împedice răul cât erà încă vreme. Dar se gândi, că erà mai bine să supravegheze pe fiul său, ca să vadă ce aveà să facă.

A doua zi, plecă de-acasă înaintea lui Florin. Merse drept la agenţie. Căpitanul vaporului, care făceà cursele Galaţi-Tulcea, îi era prieten. Se înţelese cu el, să-l ajute să urmărească pe Florin. Acesta sosì cu câtevà minute înnaintea plecării. Nu erà însă însoţit de nimeni.

— Vrea să zică, domnia ei se află la Tulcea, gândi domnul Negură.

Căpitanul însărcină pe un marinar, să observe cu cine se întâlneşte şi cu cine vorbeşte Florin pe vapor, căci domnului Negură tot nu-i venià să creadă, că fiul său erà singur. Dar urmărirea aceasta nu dădu niciun rezultat.

Călătoria urmă înainte monotonă şi tristă. D. Ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gură nu mai făcuse acest drum de optsprezece ani și amintirile, ce se redeșteptau în el, erau chinuitoare.

In sfârșit, ajunseră la Tulcea. Florin ieși repede și până să prinză de veste tatăl său, se făcù nevăzut.

Urmărirea devenia acum foarte anevoioasă. După un moment de ezitare, domnul Negură luă o trăsură și porni, cu coșul ridicat, în oraș. Trecând prin fața cafenelelor din centru, se oprì și intră într'una din ele, cu frica omului urmărit. Peste o jumătate de ceas ieși, stăpânit de neliniște. Hotărî să colinde întreg orașul, casă găsiacsă pe Florin. Nu făcù, însă, câțivà pași și se retrase îndărăt. In momentul acela, treceà o trăsură, în care se aflà fiul său și o femee, a cărei față n'o putuse vedeà.

— I-am prins, strigă domnul Negură triumfător. Și urcându-se într'o trăsură, porunci vizitiului, să urmărească cu prudență pe cealaltă.

Străbătură câtevà străzi. In piața „Coloanelor" Florin oprì trăsura, se coborî și întră într'o prăvălie. Curând după aceea, ieși cu un braț de flori.

— Poetic de tot, gândì tatăl său.

Porniră apoi spre strada Română. Trecură cartierul grecesc, întrară în cel românesc, ajunseră, în sfârșit, în cel rusesc.

— Unde, Dumnezeu, se duc, se întrebă d. Negură.

Mirarea sa crescù, când văzù, că Florin și însoțitoarea lui se îndreptau spre cimitirul „Comorofca".

La poarta lui, trăsura se oprì.

— Am înțeles ! Tinerii sunt sentimentali ! In cimitir..., pustietate..., liniște..., romantic de tot.

Florin și tovarășa lui pătrunseră în trista îngră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dire, urmariți de departe de domnul Negură, care mergeà pe subt copaci, ca să nu fie zărit. Ei păreau însă cu totul cufundați în gândurile lor și înnaintau repede. Ajunseră la morminte. Acùm păsiau pe cărările lor strâmte.

Priveliștea erà tristă. Erau atâtea jalnice grămezi, subt cari zăceau atâtea trupuri, de mult topite. Pe unele creșteà o iarbă măruntă, veștedă pe alocurea, călcată de rudele îndurerate ale celor morți de curând. Altele erau îngrădite cu fer, lucrat cu îngrijire. La mijloc, se ridicau monumente de marmurà albă, iar pe delături răsăriau flori vesele, cari contrastau cu singurătatea jalnică și pustie a locului. Unele din morminte se făcuseră tot una cu pământul ; doar crucile, aplecate și ele, mai amintiau, că locul acela fusese stropit cândvà de lacrimile de jale ale rudelor întrate de-atunci ca și mortul în necunoscut.

Florin și cu tovarășa sa cotiră la dreapta și nici acum nu băgară de seamă, că erau urmăriți. Domnul Negură de data aceasta putu, însfârșit, vedea în profil pe însoțitoarea fiului său. Erà o bătrână. Nedumerirea lui crescu. Deodată însă, un simțimânt dureros îl zgudui. Fața aceea o cunoșteà prea bine. Da, erà mătușa Minei, doamna Eugenia Kalinenko.

Atunci înțelese totul și începù s'alerge după ei.

Pe un mormânt lăturalnic, subt o cruce de marmură, se întindea o lespede. Alături crescuse un pom și-și mlădia floarea un liliac.

Domnul Negură, plângând cu hohote, venì de îngenunchiă și el alături de ei. Florin, cu ochii împă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

enjeniți de lacrimi, se întoarse, îl văzù și, cu glas înnecat în sughițuri de plâns, putù să îngâne :

— Sărmanul tata !

Și multă vreme, în preajma mormântului Minei, se răspândì, în aura ușoară, care suflà ca o dezmerdare a morții, plânsul binefăcător și suspinele tânguitoare ale celor trei tovarăși de jale. Pe lespedea rece, din mai multe rânduri, scrise mai de mult cu creionul și aproape șterse de bătaia ploilor, se mai puteà citi o strofă :

„Acum nu ne desparte nimeni :
„Nici lumea blestemată, nici răutatea mea.
„Dar ne desparte numai, o vecinică odihnă,
„Și-o umedă țărână, ce-i mamă-a tuturor".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU